

Іван Сміян

*Цей творчий здобуток присвячую
своїм дорогим діткам (Олександру, Світлані)
та онукам (Івасику, Катерині, Вікторії)*

**DICITE AD VERIATATEM
ASOMMODATE**
(Кажіть правду)

Книга 40

**Чи ж мені по тобі
сумом сумувати?
Чи твою роботу
взяти докінчати?
Докінчаю, брате,
не загину марне,
втішу Україну,
матір безталанну...**

*(Пантелеймон Куліш так
продовжує справу Т. Г. Шевченка)*

Тернопіль
2021

В авторській редакції

Дизайн обкладинки: *Світлана Бедна*

Сміян І.

С50   *Dicite ad veritatem asommodate* (Кажіть правду). Книга 40 /
Іван Сміян. — Тернопіль, 2021. — 132 с.

Розлоге життя людини... Воно ще не має свого переконливого визначення. Ілько Лемко вважає, що «Так само, як не можна побачити дна Всесвіту, або джерела, з якого витікає ріка часу, так само не можна побачити момент руху, момент переходу кількості у якість, момент, де закінчується зовнішній подразник і починається внутрішнє відчуття, де закінчується тіло і починається душа — це все речі одного гатунку — невпізнані, тому що вони не існують» (Із книги «Афоризми про кохання»).

Н-да...

Замерли глузд, і честь, і совість,
Надія дотліва мов гніт,
Із димаря вилазять сови.
Усохла сила, спухла воля,
Без тилу — фронт. І для малят
На «братні ями» врізав поля,
Не врізав дуба волі кат.

Василь Василяшка

УДК 82-94

© Сміян І., 2021

*Тільки той, хто в дитинстві
втратив сім'ю, хто не виніс із со-
бою в довге життя нітрохи теп-
ла, той добре знає, як іноді холо-
дно стає на світі, тільки той ро-
зуміє, яку велику цінність мають
підкування і ласка дорослої люди-
ни, багатой і щедрою серцем.*

Антон Макаренко

Сьогодні, 21 липня 2019 року, відбулася знакова подія в Україні — дострокові вибори депутатів до Верховної Ради. Увечері повідомили екзитпол (попередні результати). П'ять партій проводять радісні «тусовки» та «відзначають» головне свято б ю р о к р а т і в. Адже виборча компанія проходила занадто шумно, галасливо та істерично. Хоча «Шум нічого не доводить. Часто курка, яка знесла звичайне яйце, кудахкає з таким захватом, неначе знесла аероліт» (автор невідомий).

А у тисяч учасників перегонів у голові — яким чином не опинитися

В СТОРОНЕ

«Парламентаризм, под котрым понимают официальное разрешение на право выбора между пятью политическими мнениями любит подольститься к тем многочисленным политикам, которые не прочь *выставить себя* самостоятельными, независимыми личностями, готовыми сразиться за свои убеждения. Но в конечном счете безразлично, подчиняется ли стадо одному мнению или ему дозволяется иметь все пять, — но тот, кто не хочет принимать пять этих мнений, распротравившихся в обществе, и просто уходит в сторону, тот оказывается один на один с целым стадом» (Із книги Фрідріха Ніцше «Лук и лира»). Ця істина й про наш парламент.

Як багато ми почули негативного про діяльність Верховної Ради нашої держави в минулі роки! Але людина завжди жила й живе надією. Надією на краще. А тому я новообраній Верховній Раді надсилаю Бориса Олійника

БЛАГОСЛОВІННЯ

В горньому граєві райдуга
В сім кольорів не згоря.
Світе, Європо, возрадуйся:
Сходить новітня зоря!

Миром, і хлібом, і злагою
Під тулумбасовий грім
Разом з святою Елладою
Вічний віта її Рим!

Світе єдиний, не куплений, —
Руки, мов крила, здійми,
Ніжно, як батько, із купелі
Юну державу прийми!

Дивна коса, як мальована,
В'ється ще з Київ-Русі...
Звідки ж ця сиво-згорьована
Нитка у карій косі?

О, не питайте, брати, її...
Там, з-під її сивини, —
Вихрипи коней Батиєвих,
Зорані списом лани.

Отчі святині споганені,
Храми плюндровані вщерть.
Через віки заарканену
Мову рокують на смерть.

Та з попелища диявола —
Горня, свята і земна —
Самовідродженим явленням
Вічно вставала вона.

Горем її не оковано,
В серце не вкралася лють.

Співом, ласкавою мовою
Всяк обдаровує люд.

Люди, всією родиною
Браму відкрийте з добром
Перед моєю Вкраїною, рапитися
Перед живлющим Дніпром!

Родові не переводиться,
Бджоли гуртують рої.
Тихо сама Богородиця
Благословляє її.

Лише в Україні, країні найбагатшої природними багатствами, найпринадливішою красою рослинності, може трапитися таке чудо з чудес... За Володимира Зеленського на Президентських виборах проголосувала 2/3 із всього населення України, яке прийшло на вибори. Партія Зеленського «Слуга народу» на парламентських виборах виборола більше місць у парламент, ніж усі інші партії разом узяті. Такої надзвичайної підтримки людей не спостерігалось у минулі роки незалежної України! Ніколи! Кияни проголосували за мажоритарників лише з партії Володимира! Хіба це не чудо з чудес? І тут доречно навести слова Митрополита Андрея про

ДЕНЬ СОБОРНОСТИ УКРАЇНИ

*Коли Господь та не будує
дому, — дарма працюють його
будівничі.*

Пс. 127 (126), 1

Ідеалом нашого національного життя є наша рідна всенаціональна Хата-Батьківщина.

...Положення виглядає таке, що Боже Провидіння дасть українському народові виконати його природне право — вибирати собі й установити форму управи своєї Рідної Хати, тому треба нам над тим так працювати, щоб того свого права ужив він мудро і по-християнськи.

Ясно як на ладоні, що Рідна Хата не повстане, що не буде українського моноліту, коли українці-самостійники не зможуть мимо всіх

різниць, які їх ділять, завести поміж собою якнайбільшої єдності. Тієї єдності Україні треба, а та потреба накладає на нас усіх обов'язок — і від сповнення того обов'язку залежить ціла будучність Батьківщини. Якщо хочемо всенациональної Хати хотінням глибоким і щирим, якщо та воля не є тільки фразою, ілюзією, то вона мусить проявлятися ділами — і ті діла мусять вести до єдності. До єдності в усіх напрямках, тому й до релігійної єдності.

1941 р., грудень. Із пастирського послання Митрополита Андрея до духовенства та народу «Наша державність»

Я тривалий час шукав відповіді на питання: під чийм задумом і впливом сталося це чудо? Чудо дивної єдності українців! Безумовно, що «...З ідеалів та знань, що їх створило багато поколінь людей, мов би приходить до нас мудрість предків, плід їхніх життєвих змагань, линути голоси тих, хто давно відійшов у вічність, але продовжує збагачувати й нас» (З. Куньч).

Під впливом НЕБЕС? Під впливом **штучного інтелекту**? Поговоримо про останній.

ЛЮДСЬКИЙ ІНТЕЛЕКТ ПРОТИ ШТУЧНОГО

Люди, можливо, досягли свого максимального рівня інтелекту, а в цей час штучний інтелект переграє людей навіть у покер, опанувавши блеф.

Відтоді як було винайдено тест на IQ (близько 100 років тому), наш рівень інтелекту постійно зростає. Середньостатистична людина сьогодні вважалася б генієм порівняно з людиною, народженою у 1919-му. Однак останні дослідження показують, що динаміка сповільнилася чи й навіть відбувається зворотний рух.

Наприклад, у Фінляндії, Норвегії та Данії поворотний момент стався ще в 1990-х, після чого середній IQ падає приблизно на 0,2 пункту щороку, а це різниця в сім пунктів між поколіннями. Вченим поки що важко пояснити такі тренди, але, ймовірно, однією з причин може бути шкільна освіта, яка стала менш вибагливою або принаймні спрямованою на розвиток інших навичок. Так, тести на IQ багато уваги приділяють вмінню проводити арифметичні дії в голові, але сьогодні школярі та студенти частіше використовують калькулятори для розрахунків.

Загалом тести на IQ відображають рівень розвитку лише певних навичок. Однак, як показують дослідження, високий інтелект — це не обов'язково більш розвинене критичне мислення та менша схильність до упереджених висновків. Насправді люди з високим інтелектом так само помічають здебільшого лише ті факти, які підтверджують їхню думку, й ігнорують протилежну інформацію. Тож порівняно високий рівень IQ у сучасному суспільстві не відкидає наявності очевидних проблем із критичним мисленням.

Цікаво, що критичне мислення можна розвивати, навіть просто інформуючи про людську схильність до тих чи інших упереджень під час прийняття рішень. Наприклад, коли лікарям розповідали про типові когнітивні помилки та способи їх уникнення, як-от необхідність піддавати сумніву свої припущення, виявляти інформацію, якої не вистачає, шукати альтернативні пояснення різноманітним симптомам, їхні діагнози ставали точнішими.

Тож учені радять розвивати навички критичного мислення ще зі школи. Так, можна на прикладі найпоширеніших конспірологічних теорій розібрати, як правильно зважувати та оцінювати аргументи та як виявляти нелогічність висновків. Адже в сучасному світі вміння критично мислити є не менш важливою навичкою, ніж рівень інтелекту.

Поки людство намагається зберегти свій рівень інтелекту, штучний інтелект бере нові вершини в азартних іграх. Команда з Університету Карнегі-Меллон та Facebook розробила комбінацію з різноманітних технік штучного інтелекту, що дала змогу алгоритму переграти та навіть «переблефувати» досвідчених гравців у покер. Сидячи за столом ще з п'ятьма учасниками, кожен із яких свого часу вигравав понад мільйон доларів, штучний інтелект Pluribus перемагав частіше, ніж його опоненти. Алгоритм вдавався до багатьох цікавих стратегій і блефував як досвідчений професіонал.

Pluribus став таким успішним у покері, що дослідники вирішили не викладати код у відкритий доступ, оскільки застосування цього алгоритму може фактично знищити індустрію онлайн-покеру.

Зазвичай із часом гравці виявляють слабкі сторони своїх опонентів, але навіть дуже досвідчені серед них не знайшли недоліків у новому алгоритмі. Понад те, вони навіть навчилися в нього певних нових трюків.

Гра в покер із багатьма учасниками не має єдиної оптимальної стратегії виграшу, а тому є справжнім викликом для штучного інтелекту. Таким чином, результати цього дослідження важливі для всієї сфери машинного навчання. Крім того, підходи, що використовуються в покері, мають низку й інших можливих застосувань, починаючи від визначення цінової політики та завершуючи оптимізацією маршрутів безпілотних автомобілів в умовах високої завантаженості доріг.

Нові реалії, пов'язані з розвитком штучного інтелекту та інших технологій, вимагають від людей нових вмінь та навичок... («Український тиждень», № 29, 2019 р.)

Мені, в 90 років, не легко згоджуватись з «перемогою» штучного інтелекту над людським, але навіть сьогодні досягнення змушують визнати неосяжність в діяльності штучного інтелекту в майбутньому... І щоб таке ствердження не пригнічувало нас, давайте вірити У. Шекспіру: «Яку велич являє собою л ю д и н а! Яке благородство в його розумі, безкінечність в здібностях, привабливість в формах! Це дух небесний, краса світу, взірєць природи».

Господи, прости мене грішного, але я допускаю, що у виборах президента України, Володимира Зеленського, приймав участь штучний інтелект, який опанував населенням України... Ну, про що ще можна думати? Хіба що звернутися за порадою до Володимира Висоцького:

Сколько чудес за туманами кроется —
Ни подойти, ни увидеть, ни взять, —
Дважды пытались, но бог любит троицу —
Глупо опять поворачивать вспять.

Выучи намертво, не забывай
И повторяй как заклинанье:
«Не потеряй веру в тумане,
Да и себя не потеряй!»

Было когда-то — тревожили беды нас, —
Многих туман укрывал от врагов.
Нынче, туман, не нужна твоя преданность —
Хватит тайгу запираť на засов!

Вьучи намертво, не забывай
И повторяй как заклинанье:
«Не потеряй веру в тумане,
Да и себя не потеряй!»

Тайной покрыто, молчанием сколото —
Заколдовала природа-шаман.
Черное золото, белое золото
Сторож седой охраняет — туман.

Только ты вьучи, не забывай
И повторяй как заклинанье:
«Не потеряй веру в тумане,
Да и себя не потеряй!»

Что же выходит — и пробовать нечего,
Перед туманом ничто человек?
Но от тепла, от тепла человеческого
Даже туман поднимается вверх!

Вьучи, вызубри, не забывай
И повторяй как заклинанье:
«Не потеряй веру в тумане,
Да и себя не потеряй!»

Сьогодні День Прапора (23. 08. 2019), Прапора України. Синьо-жовтого Прапора, а не жовто-синього, як Президент обмовився. Прапор є, а багато чого, в тому числі й розуму — не достатньо. Запросили малоосвічену в організації охорони здоров'я українського походження американку Уляну Супрун, проводити «круті» реформи в медицині України; на всіх кутах улюблениця Порошенка Ірина Геращенко кричить, що «Слуга народу» виділила мало місць в майбутньому комітеті по європейській інтеграції... (на жаль, кількість у якість не переходить, як показав високозатратний чисельний парламент України)...

А в цей час різноманітні ЗМІ дуже голосно і дуже натужно ставлять собі й суспільству велику кількість пустих і непотрібних питань: про що думає Президент, кого він буде призначати на різні державні посади, чи будуть в нього (президента) досягнення... І ці питання серйозно годинами обговорюють політики, журналісти, експерти, канди-

дати і доктори політичних наук... І ось у цей час, у цю хвилину я дивлюсь на сусідню хату, яку утепляють п'ять робочих, молодих веселих хлопців, які працюють з 5:00 і до 20:30. з енергією, красиво... Та й порівнюю їх (балакунів і трудівників) працю. Першим ставлю оцінку 0, другим — відмінно. До трудівників я підійшов о 6:30, привітався і кажу після привітання: «Таких трудівників, як ви, я не бачив ніколи. Я бажаю вам щастя в житті». Ці молоді люди, їхня праця, натхнення так вплинули на мене, глибокого старика, що я навіть спочатку засвистів, а потім замуликав пісеньку. Та сказав собі словами Миколи Луківа, на подвір'ї

ВЕСНА

Вийдеш в сад — шелестять гілки,
Погляд в безмірі неба тоне.
А зозуля кує роки,
А зозуля така невтомна!

Розкошує, буяє світ,
Хлюпа в небо рожевим цвітом,
І здається, живи сто літ —
Не натішишся білим світом.

Завтра (24. 08. 2019) День Незалежності! Можна сказати головне Свято нашої держави! Скільки почуттів воно викликає, скільки роздумів воно навіює! Особливо в мене. У мене, який жив, навчався і творив при Йосипові Сталіну, Микиті Хрущові, Леоніду Брежнєву, Володимирі Щербицькому, Костянтині Черненкові, Юрієві Андропову, Михайлу Горбачову, Леоніду Кравчуку та іншими «розбишаками». У мене та подібних до мене в голові хлюпоче холодильник...

— Ой, козаче, козаче, — каже — козаче! Та хіба ж на світі єсть хоч одна проста дорога? Думаєш іти просто, а зайдеш чорт зна куди! Хотілось би чоловікові положити живот за віру християнську, а лукавий підлізе та й уплутує не знать у які тенета. Хотілось би чоловікові *не стояти на путі грішників, не ходити на совіт нечестивих, не сидіти на сідалищі губителів*, так що ж? Не всякому рівнятися з Божим чоловіком. У того й думка, й серце у законі Господньому, *поучається він закону Божому день і ніч*, а в такого ледачого, як я, хоч би думка і

так і сьак, так серце не туди тягне... (із роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада»).

Так буде нам

СУПОКІЙ

Супокій — святеє діло
В супокійній часи,
Та як в час війни та бою
Ти зовеш до супокою —
Зрадник або трус єси.

Та коли в робочу пору
В нашу хату і комору
Закрадаєсь лиходій,
Щоб здобуток наш розкрасти,
Ще й на нас кайдани вкласти, —
Чи й тоді святий спокій?..

Як за нашу угодовість
Мов будяччя пне з плеча, —
Горе тому, хто нас мирить,
Хто не рветься до сокири,
До коси та до меча!

Іван Франко

23 відзначили День Прапора, а вже 28 серпня відзначаємо День Незалежності. Які особливості Дня Незалежності у 2019 році?

1. Військовий парад замінили ходою Гідності. Я спостерігав цю «заміну» від А до Я. І був надзвичайно вражений. Усе було без гуркоту, без стуку, шуму: тихо, ласкаво, усміхнено, привітливо, по-людськи. А природа цьому сприяла: ласкаві сонячні промінчики по всій Україні, тихий вітерець, пишна зелена рослинність тягнулась до кожного з нас... Сценаристи цієї ходи подбали про все: красоту, музичний супровід, зміст, видовищність... У мене таке переконання, що в майбутньому у всіх країнах військові паради, які демонструють силу, агресію, насильство, замінять на ходу Гідності Людської.

2. Звернення Президента Володимира Зеленського до українців, до України було особливим: практичним, а не теоретичним. Я раніше в одній із своїх книг писав, що промова Президента Порошенка була ідеальною. І навів її (промову). Але вона носила теоретичний характер. Промова Президента Володимира Зеленського була за своїм сприйняттям близькою, зрозумілою і переконливою для кожного слухача.

А це її зміст:

Дорогі українці!

Кожен мій ранок починається з SMS-повідомлення.

Це SMS від Генерального штабу. За минулу добу обстрілів — сім, втрат — дві. Цифри можуть бути різними, але тільки одна робить ранок добрим. Це — нуль.

Обстрілів — нуль. Втрат — нуль.

І давайте для початку скажемо спасибі тим, завдяки кому ми можемо сьогодні бути тут, під яскравим сонцем і чистим блакитним небом.

І щоб ці оплески почули наші захисники, які зараз на сході країни захищають Україну.

Завдяки вам сьогодні ми відзначаємо 28-ту річницю з Дня Незалежності.

Хоча не зовсім правильно говорити, що Україні — 28. Адже до 91-го року ми встигли чимало. Відбулося хрещення Київської Русі, Іван Федоров видав у Львові «Апостол», засновано Києво-Могилянську академію, козаки на чолі з Богданом Хмельницьким і Іваном Сіркою підкорили фортецю Дюнкерк, на світ з'явилася Конституція Пилипа Орлика. Україна була однією із засновниць ООН, а Сергій Корольов зробив вагомий внесок у підкорення космосу людством. Це — лише кілька важливих подій яскравою історії нашої багатовікової і, одночасно, молодій країни.

Ну а сьогодні ми відзначаємо, мабуть, найважливіший день у житті держави. День, коли вона здобула незалежність.

Сьогодні вже сформувалося ціле покоління, народжене в незалежній Україні. Для них це нормальний стан речей. Для них не може бути по-іншому. І це чудово. Тому що це покоління — наша ментальна опора. Опора свободи, демократії і розвитку. Вони мислять інакше,

вони думають сучасно, а отже — Україна буде рухатися тільки вперед.

Разом з тим, ми з вами не повинні забувати, що Незалежність не з'явилася за помахом чарівної палички. Активна боротьба за неї почалася більше 100 років тому. Тривала вона і за часів Радянського Союзу. Микола Руденко, Василь Стус, Петро Григоренко, В'ячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко, учасники Революції на граніті. Це неповний список тих, хто боровся за здобуття Незалежності. Хтось — ціною власної свободи, а хтось — ціною власного життя. Заради цього одного дня. 24 серпня 1991 року. І цей день був неминучий. Бо, як казав Левко Лук'яненко, прагнення до незалежності закладено в нашому генетичному коді.

Минуло 28 років. 28 різних років. Непростих, тривожних, тернистих, але — наших спільних. І всі ці роки ми пережили разом. Всією країною.

Всією країною ми тягнули кравчучки, нарізали купони і дивилися як «Багаті теж плачуть». Всією країною мали ваучери, ходили в "малівінах», а ті, кому пощастило, — з пейджерями.

Всією країною стрибали на рекордну висоту — 6 метрів 14 сантиметрів.

Першими перетинали басейни Сіднея і Афін, плакали на олімпійському п'єдесталі в Атланті, коли вгору піднімався український прапор.

Всією країною змушували тремтіти грандів європейського футболу. Коли Лужний зі Львова отримував пас від Головка з Херсона, віддавав на Реброва з Горлівки, а той — на киянина Шевченка... Тоді «гол» звучало від Ужгорода до Луганська.

По всій країні, від Донецька до Карпат, ми летіли до зірок разом з Леонідом Каденюком і раділи, коли у відкритому космосі вперше в історії прозвучало «Ще не вмерла...»

Всією країною стояли в черзі в перший Макдональдс і слухали «Танець пінгвіна» від Кузьми. Чекали армагеддона з настанням 2000 року і раділи на ранок, що його пережили.

Всією країною ми підкорили Європу «Дикими танцями» і відстоювали демократичний вибір у 2004-му. Всією країною молилися за мо-

ряків «Фаїни» в полоні сомалійських піратів і плакали за гірниками на шахті Засядька.

Всією країною раділи, коли на когось падав вінок.

Намагалися встигнути до Євро-2012 і всією країною не розуміли: як можна було не побачити гол у ворота Англії?

Це були різні роки. Непрості, але тепер, оглядаючись назад, можна сказати, що до певного моменту — безтурботні. Адже потім настав 2014 рік.

Спочатку всією країною ми довели, що маємо гідність. Не побоялися водометів і кийків. А дехто не побоявся і снайперських куль.

Тоді всією країною ми дізналися, що сотня може бути небесною.

А потім на нашу землю прийшла війна. Яку ми зустріли усією країною.

І тут «усією країною» — це вже не просто художній прийом. Тому що ми — в прямому сенсі слова — усією країною збирали на бронжилети, медикаменти, тепловізори.

Всією країною, в Інтернеті і біля телеекранів, були прикуті до новин зі сходу. Новин, де інші слова втрачали сенс, а перед очима були тільки назви населених пунктів і кількість загиблих героїв.

Як це не парадоксально, але тоді ми народилися вдруге. Як країна і як суспільство. Об'єдналися і згуртувалися. Згадали це забуте відчуття — коли ти пишаєшся своєю Батьківщиною. Саме тому сьогодні тут зібралася гордість України! Насамперед — це наші воїни. Ті, хто захищав, і ті, хто зараз захищає нашу землю. Це сім'ї військових. Ті, хто втратив сина, батька, чоловіка або брата. Це волонтери. Ті, хто допомагає, іноді віддаючи останнє. Тут також ті, хто вчить, і ті, хто рятує життя кожен день. Ті, хто на спортивних аренах світу прославляє Україну. Наш науковий і творчий потенціал. І звичайно — наше майбутнє — наші діти. Ці люди — не просто учасники Ходи Гідності. Це наші тисячі причин любити Україну.

Знаєте, коли мене запитали, а за що ти любиш Україну? Дивне питання. А за що ти любиш свою маму? Вона тебе народила, виховала, підняла на ноги. Я люблю Україну, я тут народився, я люблю наш прапор і радію, коли він переможно майорить. Я люблю наш гімн, тому що це — наш найголовніший хіт! Бо яку ще пісню так знає і так співає кожен з нас?

Я люблю нашу землю, бо кожен куточок України — це велика сім'я.

І для тих, хто не розуміє сьогоднішній біль українців, я поясню дуже доступною мовою.

Уявіть, що, наприклад, сусід відібрав у вас двох дітей. Першу дитину — просто викрав. Їй видали нове свідоцтво про народження. А потім кажуть: так ми не забирали вашу дитину. Вона сама захотіла жити з нами. Ну і що, що під дулом автоматів? Це її бажання. І взагалі — хто вам сказав, що це — ваша дитина? Вона споконвіку була нашою. Ви не хвилюйтеся, їй тут буде краще, у нас прекрасний притулок біля моря, під сонечком.

І ось минуло 5 років. І ті, хто був так стурбований, кажуть: так, начебто, все нормально. Дитина за вами вже не плаче. І взагалі — не сильно вона на вас і схожа. Чому вони так говорять? Тому що це — не їхня дитина.

А другу вашу дитину закрили в дитячій кімнаті. І поставили озброєну охорону. Вам кажуть — яка охорона? Там нікого немає. І ви чуєте, як ось тут поруч, за стіною, ваша дитина плаче, але не можете туди зайти.

Кожен день у кожного з нас розривається серце. І будь-які перемоги або досягнення неповноцінні, адже наша сім'я неповна. І настане день, і ми обов'язково зберемося разом. Тому що голос рідної крові переможе!

Дорогі українці! Ми різні. Але єдині. Повинні бути єдині, тому що тільки тоді ми сильні. Зрозуміти, що розраховувати повинні тільки на себе. Не сваритися через минуле, а об'єднатися заради майбутнього. Україномовні і російськомовні, незалежно від віку, статі, віросповідання — бути єдиним народом. Не на плакатах, не в гаслах, а ось тут. У кожного в серці. Ми повинні рухатися вперед, разом будувати країну, разом робити неможливе і щоранку говорити собі: «Я українець». І я можу все!

Наша земля — неповторна, чарівна, непорушна, неймовірна, дивовижна, казкова, чудова, прекрасна. Якби не наша Батьківщина, людство могло б і не знати про ці слова. Адже всі вони були придумані для того, щоб описати Україну.

І сьогодні вона відзначає 28-му річницю Незалежності. За ці роки ми зробили найголовніше. Ми їх примножили. Зберегли незалежність і свободу.

І бережемо сьогодні. Хтось — ціною власної свободи, а хтось — ціною власного життя.

У цей важливий день ми віримо, що в українському календарі скоро з'явиться інша, не менш знакова дата. Конкретне число і місяць — неважливі.

Тому що це буде день, коли настане мир.

І мій ранок буде починатися з SMS-повідомлення: за минулу добу в Україні народилося 1000 хлопчиків та 1001 дівчинка.

З днем народження, Україно!

Слава Україні!

Горек л а в р а лист: да, горечь ощущает
Его кто ищет и кто им обладает.

Э. Гейбель

3. Петро Порошенко не прийшов на святкування. Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко були на офіційному святкуванні. Є привід для роздумів. Розум не завжди в згоді з обставинами зовнішнього середовища. На жаль, ми не завжди пам'ятаємо, що «Великі епохи нашого життя настають тоді, коли у нас з'являється мужність перетворити своє зло на добро» (Ф. Ніцше).

4. На святкуванні переважав білий колір та рясні сонячні промінчики. А «Білий — це найсвітліший з кольорів, символ чистоти і невинності. Він приносить спокій і гарне самопочуття, пом'якшує емоції, служить хорошими ліками від стресу, дає відчуття свободи...» (з інтернету).

Коли я дивився Ходу Гідності, саме такі відчуття, які надає білий колір, я відчував у собі. Але разом з тим я відчував і

ЗАКОН

В ім'я Отця, одвіку Всеблагого!

Він, давши нам тростину для письма,

Сказав: держись написаного слова,
Й роби, що кажеш... не кажи дарма.

Прийняв закон — прийми його вериги.
Чи відхили — чи свято поважай:
Не будь ослом, що хоч і носить книги,
Та лиш, коли наказують, і край.

Іван Бунін (переклад Р. Ладики)

Що мене в цей святковий час бентежить?

1. Україна зникає тихо. Ніхто майже не помічає... (Антін Мухарський, інтернет 2019-08-21).

2. Донбас не вартий життів найкращих українців....; бо виходить так, хочемо не Донбас приєднати до України, а навпаки... (Василь Шкляр, інтернет, 03 травня 2019 р.).

3. Україна святкує свій День Незалежності в себе дома, а, практично друга людина в Україні, керівник офісу Президента Богдан у Сен-Тропе на півдні Франції, на приватній яхті, на весіллі «смотрящего» за Мін'юстом Андрія Довбенка (25. 08. 2019. Bihus info).

Богдан прокоментував скандал через поїздку в Сен-Тропе і назвав своїх критиків «парахоботіками». «У вільний від роботи час, куди хочу туди йду. Хоч на весілля в Сен-Тропе, хоч на фронт у Піски. Принципово — не красти, — написав він.

4. Як завжди в інтернеті «гуляє» багато жартів, афоризмів... У тому числі й таке: слуга народу — слуга народу українського? Чи може слуга мільярдера, громадянина Ізраїлю, Кіпра і України, Президента Європейського єврейського союзу Коломойського Ігоря Валерійовича?

Боже мій, Володимире, Президенте, «Nec sine te, nec tecum vivere possum» («Ні без тебе, ні з тобою жити не можу». Овідій).

І сьогодні, й учора різноманітні ЗМІ поради дають новому Президенту. Не ухилився від цього й відома всім нам людина — Дмитро Павличко...

ДО ПАНА ЗЕЛЕНСЬКОГО

Пане Зеленський, правдою живою
Звертаюсь до вас од імені Івана Франка.
Якщо ви президент, шануйте зброю,
Не похиліться в час війни та бою,
Бо зрадить вас примирення рука.

З Москвою помириться неможливо,
Бо Україна — то Європи чверть,
Де мови нашої й культури диво
Вбивали москалі безжально й мстиво,
А наше братство — Сандормох і смерть.

Пане Зеленський, вам шукати треба
Свого спасіння в НАТО і в собі,
Якщо ви президент, посланий з неба,
А не підступна зрадницька амеба,
Що сяє в славі, та згорить в ганьбі.

Подумайте, але не в стилі Юди,
Що Україна ваш уділ навік;
Та що була і та що завжди буде,
Бо після нас там жити будуть люди,

Тектиме часу гуркітний потік.
Підкажуть вам куди потрібно йти,
П'ять літ вони свій край обороняли,
Хотів би я, щоб вас не проклинали
В мазепинським строю мої брати.

(«ЛУ», 22 червня 2019 р.)

90-річний Дмитро Павличко енергійний поет, громадський діяч, політик, дипломат, порадник, Герой України... Його активні дії не зупинялися ні на мить: ні вчора, ні сьогодні. Але нам, 90-річним старцям, необхідно пам'ятати: «Щоб увійти у безсмертя, людина мусить скласти два екзамени: один перед сучасниками, другий — перед історією» (Ірина Вільде). Так що не забуваймо про екзамени. Це з одного боку. А з другого? Нам помагає в житті

МУДРІСТЬ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ ФІЛОСОФІВ

Стародавня Греція славилася своїми мислителями. І до наших часів не втратили значення їх праці, не втратили популярності їх окремі вислови.

Серед усіх давньогрецьких філософів найуніверсальнішим був Аристотель. У його творах відображені всі галузі тогочасних знань: логіка, психологія, природознавство, історія, політика, етика, естетика. Аристотель жив у бурхливу епоху, повну жорстоких війн і падіння грецьких міст-держав під натиском Македонії. Батько Аристотеля був лікарем при дворі македонського царя. Учився Аристотель в Афінах, у школі Платона. На запрошення македонського царя зайняв місце вихователя царського сина Олександра, майбутнього славетного полководця. Потім повернувся в Афіни і створив свою філософську школу — ліцей, який проіснував кілька століть. Після смерті Олександра Македонського, коли в Афінах активізувався рух з визволення з-під влади Македонії, виїхав і скоро помер.

Кілька його висловлень стали крилатими. Найпопулярніший із них філософський: людина — істота суспільна. Цей вислів із твору «Політика», у повному нескороченому перекладі він звучить так: «Людина — політичне створіння, суспільна істота, суспільна тварина». Аристотелю приписуються слова, що виражають людську безкомпромісність: Платон — мій друг, а істина ще більший друг. Вислів відстоює право заперечувати твердження авторитетів, якщо цього вимагає істина. На Аристотеля посилаються, коли кажуть «вибрати менше зло». У праці Цицерона «Про обов'язки», сказано: «Слід не лише вибирати із зол найменше, але й добувати з них самих те, що може в них бути хорошого» (А. Коваль).

Різноманітність життя немає меж — це основа постійного творчого потягу людини. Поет і письменник, художник і композитор, артист і комбайнер... всіляко розкривають т в о р ч у сутність л ю д и н и. І їм не заважають «надменные потомки»...

А вы, надменные потомки
Известной подлостью прославленных отцов,
Пятою рабскою поправшие обломки
Игроу счастья обиженных родов!

Вы, жадною толпою стоящие у трона,
Свободы, Гения и Славы палачи!
Таитесь вы под сенью закона,
Пред вами суд и правда — все молчит!..
Но есть и Божий суд, наперсники разврата!
Есть грозный суд: он ждет;
Он недоступен звону злата,
И мысли и дела он знает наперед.
Тогда напрасно вы прибегнете к злословью:
Оно вам не поможет вновь,
И вы не смоете всей вашей черной кровью
Поэта праведную кровь!

М. Лермонтов

Я знаю, що велике життєве різноманіття спостерігається в медичному вищому навчальному закладі: тут і навчальний та виховний процес, тут і наукові теоретичні пошуки та прикладна медична наука, тут і профілактична та лікувальна медицина, тут і... Але найважливішими складовими вищого навчального закладу є дві події:

1. Присвята в студенти та зарахування молодих людей у велику сім'ю вузу.
  2. Випуск в життя вихованців вузу.
- Одну з таких великих подій я наводжу:

ВІДБУЛАСЯ ПОСВЯТА У СТУДЕНТИ ТНМУ

Урочисте засідання вченої ради Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського, присвячене матрикуляції студентів першого курсу, відбулося 30 серпня 2019 року у внутрішньому дворі адміністративного корпусу вишу.

До лав студентів **ТНМУ** цього року увійшло 1300 нових студентів, які склали урочисту обіцянку присвятити своє життя благородній справі — боротьбі за здоров'я людини, берегти та примножувати кращі традиції вишу, бути гідними почесного звання студента-медика. З цієї дати для кожного з них розпочався відлік днів, місяців, років для здійснення мрії — стати кваліфікованим лікарем, стоматологом, провізором, медичною сестрою, парамедиком, фізичним терапевтом, досягти успіху на професійній ниві і стати багатогранною особистістю.

Урочисту церемонію посвяти у студенти було розпочато спільною молитвою та благословенням з боку владик і всесесних отців.

«Сьогодні ви вперше одягли білі халати, які є дуже символічними. Ви повинні пам'ятати, що лікар повинен мати не тільки вправні руки і професіоналізм, а чистоту і щирість, коли працює з пацієнтом. Дуже часто хворий потребує підтримки і розуміння з боку медиків, переконання в тому, що одужає, перемоги на своїми емоціями, щоб мати силу для життя і боротьби за своє здоров'я. Нехай Всемилосердний Господь благословляє вас у кожній миті вашого навчання», — побажав Архієпископ Тернопільський і Кременецький **Нестор**.

Єпископ-помічник Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ, владика **Теодор** привітав всіх присутніх з початком навчального року — шляхом, який має свою ціль і конкретну мету. За його словами цей шлях веде до зростання людини. Він наголосив на тому, що покликання медичного працівника є високим і шляхетним, бо воно походить від самого Бога, адже він вклав у серце бажання служити ближньому і тому, хто найбільше потребує людської помочі. Він побажав пройти шлях навчання і професійного росту з любов'ю, надією, радістю, з натхненням.

Від імені всієї університетської родини щиро вітаю вас з початком важливого життєвого етапу. Сьогодні ви приєднуєтесь до великої і дружньої сім'ї студентів Тернопільського національного медичного університету. Цього року до університету вступило 1300 молодих людей. Це другий показник в Україні серед медичних вишів. Для вас настав доленосний день — ви обрали омріяний фах, вперше одягли білі халати і вступили в царину людського духу — медицину.

Відразу хочу сказати, що буде нелегко, але ми впевнені, що ви справитеся з цим, оскільки нема в Україні більше таких спеціальностей, для яких не вимагали 150 балів прохідних з ЗНО, щоб вступити до університету. Нема інших спеціальностей, для яких обов'язковим є складання фізики і математики. Ви пройшли ці випробування. Це означає, що ви одні з кращих, здібніших і талановитіших випускників шкіл. Ми дуже сподіваємося, що ви продовжите цей успішний шлях навчання в нашому університеті. Адже, щоб отримати фах лікаря чи стоматолога, провізора чи фізичного терапевта, парамедика чи медсестри, вам доведеться багато вчитися. Ви будете вивчати медицину — науку, яка пов'язана зі здоров'ям і життям людини. Прогалин у ваших знаннях бути не може. Будь-які помилки можуть коштувати дуже дорого. Їх ціна — життя людини.

Зараз стоїть 426 майбутніх лікарів. Ми сподіваємося, що через 6 років ви у такому ж складі отримаєте дипломи. Буде важко, бо вчитися треба навіть після закінчення університету. Медицина — це та галузь, яка постійно розвивається. Вам, щоб бути успішними в професії, потрібно бути в курсі усіх нових досягнень галузі. Вже сьогодні є такі дисципліни, які ще 30 років тому ми не вивчали. Медицина базується на таких основоположних предметах, як біологія, молекулярна біологія, біохімія, генетика та багато інших. Всі їх ви повинні будете вивчити упродовж 6 років. Окрім того, ви будете складати Міжнародний іспит з основ медицини. Він перевіряється і адмініструється в США. З радістю повідомляю, що цього року студенти нашого університету склали цей іспит найкраще в Україні. Ми сподіваємося, що ви продовжите цю традицію. Інша тенденція, яка вас стосується, це те, що студент-медик і лікар повинні знати англійську мову. Справа в тому, що всі новинки і публікації про них виходять англійською мовою. І знову ж таки ви будете складати іспит на знання професійною англійською мови. Перед вами, як бачите, стоять важливі завдання. Але ваша мета варта цього.

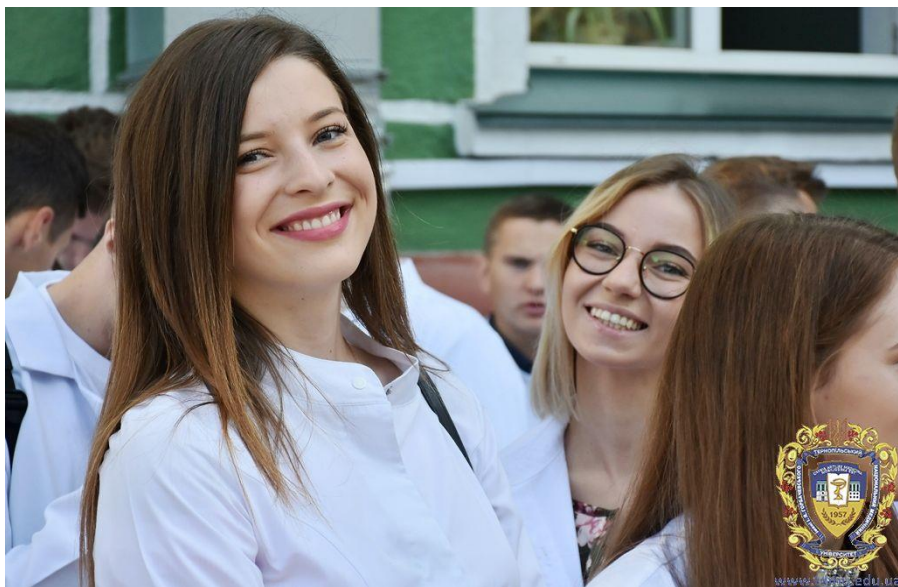
У 2000 році в нашому університеті було започатковано фармацевтичний факультет. На ньому підготували понад 3000 провізорів, які працюють на фармацевтичному ринку України, котрий постійно потребує нових фахівців. Сьогодні ми вітаємо 88 молодих людей, які вирішили стати провізорами, а 167 майбутніх провізорів буде навчатися заочно. Ви обрали дуже цікаву і потрібну людям професію. Провізор у перекладі з латинської мови означає «той, що передбачає, той, що відчуває». Професія провізора у всіх країнах світу на рівних позиціях з професією лікаря. Фармація також постійно розвивається. Вже сьогодні для створення медикаментозних засобів використовуються високотехнологічні методи, наприклад нанотехнології. На фармацевтичному ринку постійно з'являються нові препарати. Ви повинні всі їх знати і багато професійних тонкощів, пов'язаних з їх застосуванням.

Також сьогодні тут є майже 110 майбутніх стоматологів. Ви ті, хто через п'ять років буде робити людей щасливими і привабливими. Сьогодні гарна і білосніжна посмішка вважається запорукою успіху, добробуту і благополуччя. Стоматологія також є тією галуззю, яка швидко розвивається і дуже затребувана в суспільстві. Адже нема такої людини, яка би за свого життя ні разу не зверталася до стоматолога. Сучасна стоматологія дає можливість вилікувати зуб, відновити

його за допомогою новітніх стоматологічних технологій. Ви самі ті, хто буде дарувати щастя людям, роблячи їх посмішку чарівною.

Сьогодні фах медичної сестри є однією з найгуманніших. Якщо взяти до уваги результати соціологічних опитувань у світі, то спеціальність медичної сестри входить у трійку найпотрібніших і найпрестижніших професій. Медсестра не тільки доглядає за хворими, вона також дбає про профілактику захворювання, допомагає реабілітуватися хворим і надає психосоціальну допомогу. Це окрема галузь медицини. Після завершення навчання для отримання кваліфікаційного рівня «бакалавр» зможете продовжити навчання магістратурі, а далі за бажанням стати доктором філософії у медсестринстві. Наш університет єдиний в Україні, який дає можливість стати доктором філософії з медсестринства.

Другий рік поспіль ми набираємо на навчання парамедиків. Зараз відбувається реформа в галузі екстреної медичної допомоги. Наш університет один з двох, який готує спеціалістів, що будуть працювати в новій системі ЕМД. Ви саме ті люди, які без перебільшення, кілька разів на день рятуватимуть життя людей на місцях ДТП, нещасних випадків, стихійних лих і т. д. Ви повинні будете надати першу допомогу, стабілізувати стан хворого чи потерпілого і негайно доправити до лікарні.

До нас на спеціальність «Фізична терапія» вступила 81 молода людина. Зараз це дуже потрібна і популярна професія. Дуже часто всі зусилля лікаря зводяться нанівець, якщо з пацієнтом не працює фізичний терапевт. Саме ці спеціалісти створюють програми реабілітації хворих і допомагають їм адаптуватися до повноцінного життя.

Цього року ми відкрили ще одну спеціальність — «Громадське здоров'я». Це ті фахівці, які будуть займатися профілактикою захворювань, турбуватимуться про збільшення тривалості життя. Це також менеджмент в охороні здоров'я, біостатистика, епідеміологія.

Шановні першокурсники, щоб допомагати людям, які страждають від різних захворювань, потрібні глибокі знання. Ви їх отримаєте в нашому університеті. Для цього тут створені всі умови. Університет має потужний професорсько-викладацький склад. Вас будуть навчати більше, ніж 100 професорів, понад 400 доцентів. Вони мають великий клінічний і практичний досвід. Щодня вони будуть ділитися своїми знаннями і вміннями з вами. Уже через декілька днів ви розпочнете навчання у чудових аудиторіях і лабораторіях. Бібліотека, фонд якої налічує майже півмільйона книг, очікує вас. Також ви будете навчатися в новітніх комп'ютерних класах і центрі симуляційного навчання. Навчальні методики, які впроваджені в нашому університеті, максимально адаптовані до світового освітнього простору і базуються на сучасних комп'ютерних технологіях. За допомогою сучасних мобільних пристроїв ви легко зможете зайти на електронні ресурси університету, де є все необхідне для навчання — від розкладу занять до матеріалів підготовки до них.

Ми докладасмо всіх зусиль, щоб ваш час перебування в університеті був не тільки часом інтенсивного навчання, а й щоб ви мали цікаве і насичене студентське життя. У нас діють наукові гуртки, де можна вдосконалюватися в обраній спеціалізації і спробувати свої сили в науці. Міжнародні студентські літні школи відбуваються в нашому

навчально-оздоровчому комплексі «Червона калина». У них беруть участь кращі студенти нашого і багатьох закордонних університетів. Іноземні викладачі проводять майстер-класи і читають лекції, а програма шкіл насичена цікавими заходами. Ви будете мати можливість брати участь у спортивних секціях, культурно-масових заходах, волонтерській діяльності.

Цього року ми запровадили інститут менторства в університеті. Старшокурсники стануть для вас надійними наставниками і друзями. Вони допоможуть якнайкраще адаптуватися до навчання. Ви також можете звертатися за порадами до своїх викладачів-кураторів.

Сьогодні студентами стають громадяни з 19 інших країн, які обрали наш університет для навчання. Загалом у нас навчається майже 2000 іноземних студентів з 59 країн світу. Раджу познайомитися з ними. Це допоможе їм краще соціалізуватися і адаптуватися до нашої країни, а вам вивчити іноземну мову і розширити свій кругозір.

Пам'ятайте — ви обрали найгуманнішу і найпотрібнішу професію у світі. Ніколи не зупиняйтеся, постійно розвивайтеся і вдосконалюйтеся, будьте впевненими і наполегливими у навчанні — і ви досягнете успіху! Ми будемо раді вашим успіхам. Впевнений, що ними ви будете примножувати славу університету. Хай вам щастить, а Бог

дарує вам добру долю і широку життєву дорогу», — зазначив у своїй промові **Михайло Корда**.

Міський голова Тернополя **Сергій Надал** від щирого серця побажав успіхів навчанні і професійному становленні.

«Сьогодні університетська родина поповнюється новими молодими людьми, а я впевнений, що і новою українською медичною елітою. Вітаю, шановні студенти, вас з тим, що ви зробили правильний вибір — обрали один з кращих вишів країни, який є гордістю нашого міста. Ви робити сьогодні серйозний крок у доросле і самостійне життя. Позаду іспити і хвилювання, а попереду нове, цікаве студентське життя. Ваша професія дуже відповідальна. Це швидше місія, яка полягає у порятунку життя і здоров'я інших людей. Тернопіль є містом молоді, тому закликаю вас до активної громадської діяльності, до активної участі у житті громади Тернополя, бо ви маєте формувати майбутнє її. Бажаю розвитку і процвітання Тернопільському медичному університету.», — звернувся Сергій Віталійович.

Начальник управління охорони здоров'я обласної державної адміністрації **Володимир Богайчук** привітав першокурсників, викладачів і їх батьків зі святом. Він побажав успіхів, наполегливої праці у навчанні і професійному становленні.

У ТНМУ зберігають і підтримують традиції, сформовані в університеті. Цього урочистого дня привітати першокурсників завітав ректор Тернопільського медуніверситету 1981–1997 років — професор **Іван Сміян**. Він зазначив, що під час свого керування можливо

було прийняти лише 450 нових студентів, а тепер до медичної студентської спільноти приєдналося 1300 молодих людей.

На правах автора я дозволю собі більш детально освітити свій виступ. Дійсно, я сказав, що під час мого ректорства прийом студентів у нас вуз був обмежений до 450 чоловік, а тепер — 1300. Неймовірний ріст. Перед цим я зазначив, що життя завжди рухається вперед. І цей рух недобрі сили можуть загальмувати, але ніколи не можуть зупинити.

Потім я продемонстрував своїми досягненнями можливість кожного «новоспеченого» студента завдяки наполегливій праці успішно оволодіти вершинами свого фаху. Так, у 19 років я завідував фельдшерсько-акушерським пунктом у селі Вербівці на Тернопільщині, через декілька місяців після закінчення медичного інституту був призначений головним лікарем республіканського дитячого санаторію «Джерело» в Трускавці, через три роки після закінчення вузу, будучи практичним лікарем, подав до захисту кандидатську дисертацію, через десять — докторську. Через п'ять років після закінчення інституту написав і видав у центральному видавництві «Медицина» монографію, присвячену лікуванню дітей із хронічними захворюваннями печінки та жовчних шляхів (це єдиний випадок в історії медицині, коли молодий практичний лікар видає 10-тисячним тиражом монографію для лікарів та вчених)...

Я також зазначив, що ви, молоді люди, переступили поріг відомого медичного вузу в особливий час, в час *на д і ї* суспільства на всебічне покращення подальшого розвитку України. А тому я пропоную назвати ваш курс, незалежно від факультету, курсом *на д і ї та доб р о ч е с т н о с т і*.

Якось дивно-дивно, що мені вже за 90-то, а мене не полишають надії. Правда, вони з часом дещо міліють. Сьогодні (11.09.2019) бачив по телевізору дружню розмову Президента з магнатом Ігорем Коломойським, зміст якої не повідомляли. «Якщо відомо, про що мова, то все зрозуміло. Якщо не відомо, про що розмова, мова йде про гроші» (автор невідомий). Володимир Зеленський, як відомо зі ЗМІ зустрічався й із іншими багатими людьми: Ахметовим, Пінчуком... Накопичувачами грошей. О, гроші! «Деньги не пахнут, потому что их отмывают» (Юрій Беляйчев).

У мою стару голову приходить така дурна думка-запитання: чому Президент(и) не зустрічаються на Банковій з відомими геніальними людьми, такими як Ліна Костенко, Борис Олійник, Василь Шкляр... Видатними вченими, діячами мистецтва і культури?.. Хіба не вони мусили б бути мудрими порадиниками керівників держави? Мабуть, ні! Я пройшов майже всі щаблі в медицині: від завідувача фельдшерсько-акушерського пункту до ректора медичного вишу, але зі мною жодного разу, на місцевому чи державному рівні, не радилися щодо перспектив розвитку медицини, педіатрії зокрема.

І на всі численні питання, які не покидають людину, я можу відповісти словами Пантелеймона Куліша:

ПСАЛЬМА XIV

Рече безумен в серце: несть Бога.

Рече безумний в своїм серці:
«немає Бога». — Розопсіли
і омерзились в починаннях,
ніхто не творить благостині.

Приникне Бог на землю з неба:
чи є ще хоч одна людина,
щоб Божу волю шанувала
і Божу правду розуміла.

Всі одвернулися од правди,
всі зледачіли, розопсіли,
нема благого ні одного,
ніхто не творить благостині.

Настане час — познають злющі,
що жруть народ, мов хліб щоденний,
познають Бога, що забули
серед своїх утіх злиденних.

Стривожаться великим страхом —
де страху не було й немає,

Господь бо грішників лякає,
на поміч правим помагає.

Кого ви жерли, пригнітали,
той вас поборить, осоромить:
Господь над ним простягне руку —
і горду силу вашу зломить.

Хто дасть Ізраїлю спасіння?
Хто од Сіону нам допоможе?
Рятуй, рятуй нас із неволі,
Возвесили народ свій, Боже!

А в кінці свого виступу на «Посвяті...» я побажав неспокійного студентського життя: бурного, творчого, широкого та глибокого.

І нехай переконання «Із пастирського листа Митрополіта Андрея до духовенства і вірних «Християнська родина» будуть з нами (1900 р., Жовква): «Спаситель мав, — як каже св. Павло, — відновити все, що на небі і що на землі».

Матрикули студентам, які отримали найвищі бали рейтингу зовнішнього незалежного оцінювання, а також з найкращим результатом склали вступні іспити, вручив ректор університету, професор **Михайло Корда**.

Урочисту присягу студента зачитав доцент **Григорій Загривчук**

Окрасою заходу став хор ТНМУ, у виконанні якого прозвучали офіційний і духовний гімни України, гімн університету, молитва «Отче наш» та «Гаудеамус».

Бажаємо всім першокурсникам успішного навчання, цікавого студентства і самореалізації!

Прес-служба Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського

30.08.19

Життя вирує в сім'ї, колективі, суспільстві, державі! Броунівський рух навколо нас, в нас самих. Інколи вершники бажають його упорядкувати.

А я...

...Я молю вас — плекайте надії проміння.
Просвітляйте, навчайте, любіть свій народ;
При потребі на шанець летіть, мов каміння,
В світлій вірі — каміння те кида Господь...

Я ж — маленьку лишаю у світі сім дружбу,
Тих, хто серце любив моє горде й сумне;
Сповнив я пресувору, тверду Божу службу —
В неоплаканім гробі й схоронять мене.

Хто пройти з вас по світу без оплесків згоден,
І прийняти, як я, так байдуже сей світ?
Будь стерничим човна, який духами повен,
І тихенько, як дух, що зліта, — відлетіть?

Залишу після себе я силу фатальну,
У житті вона — пшик, лиш чоло чепурить —
А по смерті гнітити вас буде безжально,
Щоби ангелів з вас, хлібоїди, зробить.

Юліуш Словацький (пер. Р. Ладики)

А тепер я приведу вітання нашого президента, Володимира Зеленського, який забажав з нас «ангелів... зробить».

Дорогі українці!

Зазвичай у новорічному привітання президенти розповідають нам про зростання ВВП, падіння інфляції, імплементацію, диверсифікацію

та інші дуже незрозумілі терміни. Одним словом переконують, що насправді ми почали жити краще, просто поки що ви цього не помітили і тому дуже часто під час звернення президента ми вимикаємо звук. Чекаємо поки він закінчить свою казку, щоб нарешті перейти до шампанського, канапок зі шпиротами та олів'є.

Сьогодні буде інакше. Давайте сьогодні кожен чесно відповість сам собі на важливе питання: хто я? Президент України, успішний адвокат, звичайна домогосподарка, студент-філософ із Могилянки, агроном з Черкащини. Хто я? Колишній фотограф, який захищає країну на Сході? Колишній фізик, який має посуд в Італії? Чи колишній хімік, який буде висотку в Новосибірську? Донецький лікар, який переїхав і відкрив власну практику? Чи вчитель з Луганська, який переїхав, два роки таксував і врешті повернувся назад? Хто я? Той, хто десять років живе за кордоном і любить Україну в Інтернеті? Той, хто втратив все в Криму, та почав все з нуля в Харкові? І, який мріє втекти з країни? Чи полонений, який мріяв повернутися додому?

Хто я? Житель Франківська, який захищає свою рідну мову? Уродженець Гурзуфа, який береже свою рідну мову? Житель Берегова, який береже свою рідну мову? Или житель Краматорська, который говорит на своем родном языке? Той, хто вивчив українську? Бо це нормально знати державну мову. Чи той, хто не хоче цього робити? Хто я? Той, хто сплачує податки? Хто підрізає на дорозі? Тримає вдома собаку? Рудий? Мусульманин? Має вади слуху? Ненавидить оливки? Ліберал? Відмінник? Не дивився «Гру престолів»? Сангвінік? Веган? Козеріг? Не поступається місцем у метро? Донор крові? Відмовився від пластику? Це кожен із нас. Це українці. Такі як є. Неідеальні і не святі. Тому що просто люди. Живі. Зі своїми недоліками і «тарганами». Але в нашому паспорті не вказано правильний чи неправильний українець. Немає рядка «патріот», «малорос», «ватник» чи «бандерівець». Там написано: «Громадянин України», який має права і обов'язки. Ми з вами дуже різні.

То хто ж ми? 73%, які обрали президента. 25%, які його не сприймають. Чи ті, хто не ходив на вибори? Ті, хто відзначає Різдво 25 грудня? Чи ті, хто сьомого січня? Хто знайомий 100 років? Чи ті, хто зустрівся 2014-го? Ті, хто зробили найбільший у світі літак, і хто ставить заглушку замість ремня безпеки? Читаємо Жадана чи слухаємо

Марув? Дивимось «Іронію долі» чи «Сам удома». Вболіваємо за «Динамо» чи «Шахтар»? Чи разом за Ломаченка та Усика. Ті, хто святкує 8 Березня? Чи навпаки вважає його пережитком «совка»? Ідемо в неділю до церкви чи нічого не робимо у суботу? Ми ті, хто каже: «Я тебе кохаю» или «Я тебя люблю». Все це і є ми.

І як же нам, таким різним, жити далі разом? Відгородитися? Відгородитися величезним парканом? Хто переконав нас, що наші відмінності мають значення. А раптом це не так? Уявіть собі, хіба нас мало що об'єднує? Ми однаково пишаємось великими українцями. Чи перестали б їх поважати, дізнавшись за кого на виборах голосували б Шевченко чи Леся Українка? Якби Сковорода чи Хмельницький мали б різні погляди щодо НАТО? Нам було б важливо, до якої церкви ходять Каденюк та Лобановський? Що думають Антонов чи Корольов щодо розмитнення автомобілів? І як Ступка чи Биков ставляться до «нормандського формату»? Ми цінуємо їх за інше, бо цінуємо ми насправді інше.

Ми однаково раділи, коли наші вийшли на «Євро». Однаково посміхаємось, їдучи рівною дорогою. Однаково радіємо народженню первістка. І не важливо хлопчика чи дівчинки. Ми щасливі, якщо закохані хоч у Слов'янську, хоч у Дрогобичі. І хрести на могилах наших солдатів що в Тернополі, що у Кривому Розі не змагаються в патріотизмі. А коли повернулись наші моряки та наші полонені, ми плакали від щастя всі і українкомовні, і русскоговорящие, і звичайна домогосподарка, і успішний адвокат, і президент України.

У нашій історії чимало епізодів, що нас об'єднують. Та ми навчилися бути єдиною країною епізодично. У новому році нам треба бути єдиною країною щодня. Це має стати нашою національною ідеєю. Навчитися жити разом у повазі заради майбутнього своєї країни. Адже ми уявляємо його однаково — це успішна та квітуча країна, де немає війни, країна, яка повернула своїх людей і свої території. Де неважливо як названа вулиця, бо вона освітлена та заасфальтована. Де немає різниці, біля якого пам'ятника ти чекаєш дівчину, в яку ти закоханий. Якщо ми бачимо майбутнє однаково, це повинно нас об'єднати.

Дорогі українці! У новому 2020 році я бажаю всім нам поважати один одного, бути здоровими, мати достаток і багато приводів посмі-

хатися. Бажаю всім гарно відпочити, виспатись, не переїсти і, звичайно, легкого та приємного запаморочення на ранок.... Миру всім нам. Давайте пам'ятати, що любити Україну де народились».

Незважаючи на щирість вітання, знайшлася велика куча критиків, життя, яких направлене на руйнацію будь-якого позитива. Вони (критики) забувають молитву про

ДОБРИЙ НАМІР

Господи Ісусе Христе! У злуці з цим Божим наміром, що в ньому Ти віддав славу і честь Богові тут на землі, через Твоє Пресвяте Серце й тепер повсякчасно у пресвятій Тайні Євхаристії всюди на землі відаєш аж до кінця світу, я сьогодні цілий день (не гаючи жодної найменшої хвилини) на зразок Пресвятого Серця Препоблагословенної, Пренепорочної Діви Марії жертвую тобі усі свої наміри й думки, всі свої почування й бажання, усі свої справи і слова (із «Молитовника християнської родини»).

Хоча, разом з тим, кожна людина має своє індивідуальне сприйняття, своє розуміння різнобічної сутності явища, події... І в цьому сенсі знайти друга нелегко.

ХТО МІЙ ДРУГ?

Оксаночка нудьгувала,
Друга для розваг шукала.
— Ось, як тільки в двір піду,
Там його я і знайду.

Ой, малесеньке курчатко,
Заходи до мене в хатку.
— Не кажи мені про це,
Я клюю тепер пшонце.

Каченятко, каченятко,
Заходи до мене в хатку.
А йому не хочеться,
Все в воді хлюпочеться.

Поросятко, поросятко,
Заходи до мене в хатку.
— Ой не можу, я не мите,
Я спішуся до корита.

— Може ти, рябе телятко,
Забіжиш до мене в хатку?
— Ні, не можу, я спішу,
Травку я собі сушу.

*Надія Борщ (педіатр, дружина
мого друга акад. Є. Нейко)*

Вчора (15. 01. 2020) майже всі телеканали обговорювали радісну новину: керівникам уряду дозволили збільшувати зарплатню на 200 %. Там же якийсь міністр Милованов пояснював, що тепер міністри та інші посадовці не будуть хабарів брати. Який же висновок з цього можна зробити:

1. В уряд брали лише тих, хто був здатний дерти хабарі, а тому їх (хабарі) необхідно попередити надзвичайно високою зарплатою майбутнім хабарникам.

2. В урядовців відсутнє щось людське, адже обдирати своїх підлеглих до нитки під час війни не було притаманним навіть фашистам.

3.

Тот, кто достиг пределов власти,
Опасен тем, что в л а с т ю б ь е губит
Сердечность в нем.

У. Шекспир

4. Мої переконання в тому, що грабувати в Україні вже нема чого — були не вірні.

5. Що нас мусить заспокоювати: «Бувають люди-рослини, люди-звірі, люди-боги» (Ж.-П. Ріхтер). І я б додав: бувають і нелюді.

6. Humanitatis optima est certatio (найблагородніше змагання — змагання в людяності. Публій Сір).

7. «Заплатою за добре діло є звершення його» (Сенека, Листи, 81). Я б тут поставив три знаки оклику.

19. 12. 2019, у день Св. Миколая, я через Укрпошту відправив Володимиру Зеленському свою 37 книгу спогадів і роздумів «З вдячністю» (Тернопіль. 2020. 240 с.) з дарчим надписом вітання з Новим роком та Різдом Христовим.

Мені було цікава узнати реакцію вишесидячої особи на мій подарунок. Цікаво тому, що десять років тому на науково-практичну конференцію з педіатрії, присвячену моєму ювілею, запросив усіх прези-

дентів та подарував їм декілька своїх книг. Ніхто не відгукнувся — ні ділом, ні словом. І тоді мені прийшла на пам'ять відповідь «чукчі» на запитання, чи читав він книгу. «Я не читатель, я писатель», — відповів той. На відміну від цього епізоду, з офісу президента В. Зеленського я отримав листа:

Офіс Президента України

Департамент з питань звернень громадян

24.12.2019   22/079641-19

№ _____

На № _____

Сміян І.С.
вул. І.Франка, 6/8,
м. Тернопіль,
46001

Шановний пане Іване!

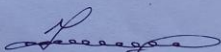
Висловлюємо Вам щиру вдячність за надіслані Президентіві України В.О.Зеленському літературно-художні видання «Людина-піонер» та «З вдячністю!..».

Дякуємо за побажання Главі держави, небайдужість до суспільних процесів, що відбуваються у нашій країні.

Користуючись нагодою, бажаємо Вам міцного здоров'я, щасливої долі, наснаги на нові добрі справи, добра і злагоди.

З повагою

Керівник Департаменту

Г.Кільова

Вик. Божко І. А.
ЕДОС-44-654506

01220, м. Київ, вул. Банкова, 11, тел. (044) 255-70-42, факс (044) 255-70-51

Шановний пане Іване!

Висловлюємо Вам щиру вдячність за надіслані Президентів України В. О. Зеленському літературно-художні видання «Людина-піонер» та «З вдячністю!»

Дякуємо за побажання Главі держави, небайдужість до суспільних процесів, що відбувається в нашій країні.

Користуючись нагодою, бажаємо Вам міцного здоров'я, щасливої долі, наснаги на нові добрі справи, добра і злагоди.

З повагою

Керівник Департаменту

підпис

Г. Кільова

Отже, в офісі Президента Володимира Зеленського є люди, в офісах Кравчука, Кучми, Ющенка, Януковича їх не було й нема... Одна порожнеча... І все ж таки послухайте Митрополита Андрея:

Від цієї хвили я, з волі Христа, маю бути не лиш Вашим братом, але Вашим пастирем, Вашим батьком; маю вже лиш для Вас жити, для Вас з цілого серця і душі працювати, для Вас все посвятити, за Вас, як буде того треба, життя своє покласти (із пастирського послання «Перше слово Пастиря»).

Як сфінкс, передо мною
Моя країна жалібна,
Як злука Бога з Сатаною,
Як келих крові і вина.

Які думки ховає чоло,
Віки закутого раба,
Коли гримлять громи навколо
І йде смертельна боротьба?

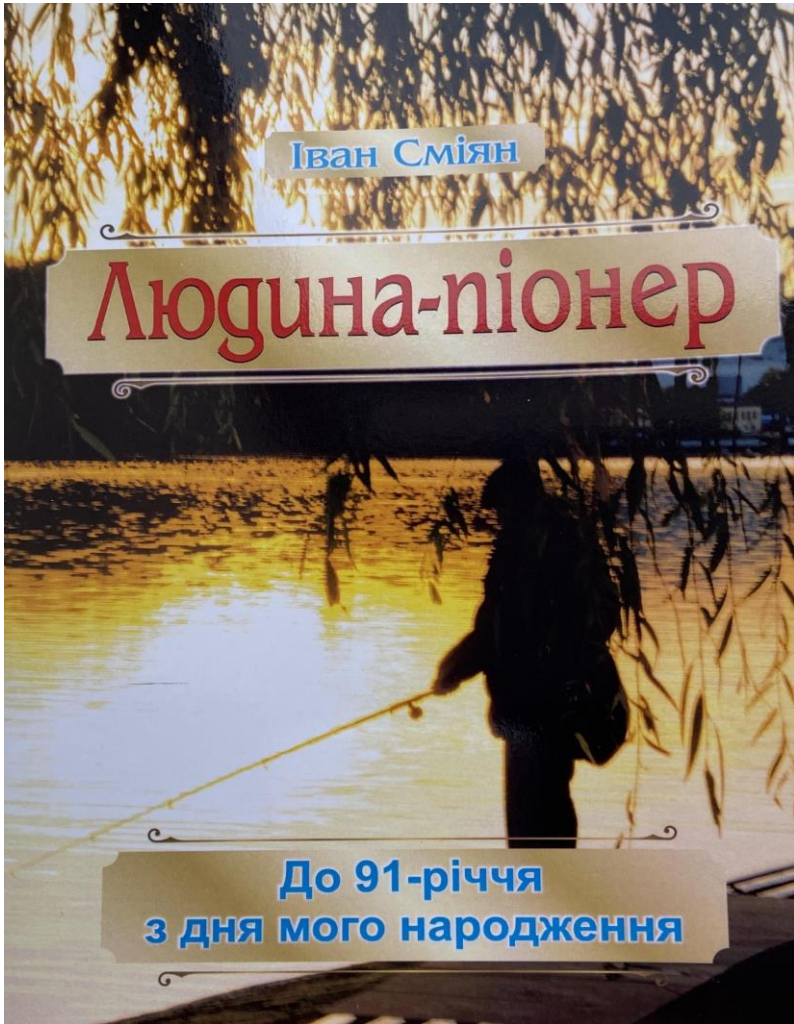
Чи купчиш ти, народе, силу,
І ждеш того ясного дня,
Коли на мрію прудкокрилу
Ти поженеш свого коня?

Коли ж ти, Сфінксе, з таємниці
Нарешті здіймеш свій покров?

Три роки чути брязкіт криці,
Три довгі роки ллється кров!

Олександр Олесь

Разом «З вдячністю!...» я надіслав Президенту і невелику працю «Людина-піонер» (2020. 52 с.), яка присвячена 91-річчю з дня мого народження.

У побажанні я написав: «Залишайтеся Людиною». Як це важко залишатися Людиною! Адже Сатана приготував велику кількість спокус для Людини!

Отаке-то було лихо
По всій Україні!
Гірше пекла... А завіщо,
За що люди гинуть?
Того батька, такі ж діти —
Жити та брататься.
Ні не вміли, не хотіли,
Треба роз'єднатися!
Треба крові, брата крові,
Бо заздро, що в брата
Є в коморі і на дворі,
І весело в хаті!
«Уб'єм брата! Спалим хату!» —
Сказали, і сталося...

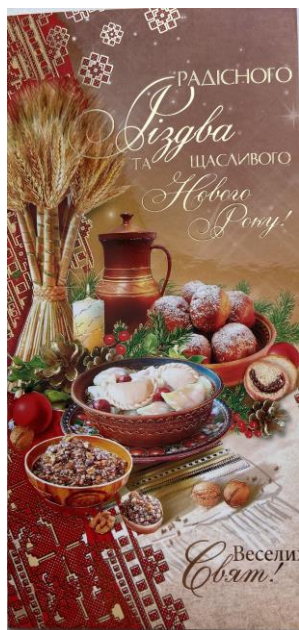
Тарас Шевченко

«Брожение внутри не исправит никакими конституциями. Общество образуется само собою, общество складается из единиц. Нужно вспомнить человеку, что он вовсе не материальная скотина, но высокий гражданин небесного гражданства. Покуда он хоть сколько-нибудь не будет жить жизнью небесного гражданина, до тех пор не придет порядок и земное гражданство (Лист М. Гоголя В. Белінському).

Отже, від людині потрібне постійне зусилля для підтримки стандарту Людини. Таким чином, спокій людині лише сниться. Отож, неспокій та різноманітність життєвих проявів є в основі існування кожного індивідуума, кожної людини. І це видно із сторінок моїх спогадів та роздумів. І твердження, що життя одноманітне — нісенітниця.

А значні святкові урочини в ці дні захоплюють: Новий рік, Різдво Христове, Старий Новий рік, Водохреща... Люд Український здоровить один одного...

На зимові свята,
на Різдво Христове
зичимо Вам щастя,
радості й любові!
Хай сьогодні й завжди,
у Вашій оселі
будуть всі здорові,
будуть всі веселі,
хай добро і згода
в ній живуть до віку,
хай візьме Вас доля
під свою опіку!

На зимові свята,
на Різдво Христове
зичимо Вам щастя,
радості й любові!
Хай сьогодні й завжди
у Вашій оселі
будуть всі здорові,
будуть всі веселі,
хай добро і згода
в ній живуть до віку,
хай візьме Вас доля
під свою опіку!

Вельмишановні
Іване Семеновичу!
Лідіє Васиївно!
Прийміть щирі вітання
з Новим роком, величним
святим Різдвом Христовим!
У цей світлий празник зичу
миру і добра, благополуччя та
доброту здоров'я.
Нехай роковий перебіг Ваш
і Ваших близьких і всіх
коханих буде спокій і радість.
Хай Анжел торкнеться
Вашої кінки крила,
збере Ваші мрії
Радванним теплом
зміцнить нове
здоров'я.
25.12.2019р.

Вельмишановні Іване Семенович, Лідіє Васиївна!

Прийміть щире вітання з Новим роком, величним святом Різдва Христового!

У цей світлий празник зичу миру і добра, благополуччя та доброго здоров'я.

Нехай Господь оберігає Вас і Ваших близьких від усіх негараздів,
а в душі запанують спокій і радість.

Хай Ангел торкнеться Вас ніжним крилом,
Зігріє Вам серце
Різдвяним теплом!

З глибокою повагою

Ю. Завадович   25. 12. 2019 р.

Наш спільний шлях з Юрієм Степановичем є тривалим, з 1957 року. З взаєморозумінням, з устремлінням до нового, з осяянням кращого майбуття та віру в добро. З розумінням того, що

Кожна з речей колію має власну; закони природи,
Що не візьми, — береже і поза межі не виходить.

Лукреції

За декілька днів я отримав другого листа від Юрія Степановича:

МНОГАЯ ЛІТА!

Вельмишановний Іване Семеновичу!

В радісний і світлий День Народження хочу побажати Вам щасливого сьогодні і радісного завтра, красивих мрій і їх здійснення!

Хай кожен день повниться приємними відчуттями, гарним настроєм, задушевними зустрічами і плідною, закоханою в неї, працею!

Щастя і радості зичу Вам у домівку, здоров'я і благополуччя родині, натхнення і творчості для душі!

Хай сонце заглядає у вікна, а щастя — в серце!

З відчуттям приємного рукостискання і глибокої поваги.

Тернопіль, 07. 01. 2020 р.

підпис

Вельмишановний Іване Семеновичу !

*В радісний і світлий День Народження, хочу побажати
Вам щасливого сьогодні і радісного завтра, красивих
мрій і їх здійснення!*

*Хай кожен день повниться приємними відчуттями,
гарним настроєм, задушевними зустрічами і плідною,
закоханою в неї, працею!*

*Щастя і радощів зичу Вам у домівку, здоров'я і
благополуччя родині, натхнення і творчості для душі!*

Хай сонце заглядає у вікна, а щастя — в серце!

З відчуттям приємного рукостискання і глибокої поваги
Тернопіль, 07.01.2020р.

Невелике за обсягом вітання, а скільки душевної теплоти в ньому, скільки творчої енергії воно (послання) випромінює! Дійсно: людина людині брат і товариш!

«По сім спізнають всі, що ви Мої ученики, коли любов матимете між собою (Йо. 13, 35). Отже, чеснота любові є мірилом християнства у кожній людині.

Так! Оскільки саме християнин направду перейнятий наукою Христа, оскільки любить ближнього. А хто ближнього не любить, той, хоч би був охрещений, не є справжнім християнином. Бо хто не любить брата-ближнього, тому чужою й наука Христа. Той і Бога не любить, і Христа не любить! *«Коли би хто сказав: «Люблю Бога», а свого брата ненавидів би, — той лгун!.. А сю заповідь (любові) маємо від Нього, щоби хто любить Бога, любив і свого брата» (1 Йо. 4, 20–21).* Такий-то у нас, християн, закон! Хто любить Бога, той любить теж і свого брата!

Ця любов обіймає всіх людей, навіть і ворогів! *«Любить ворогів ваших, і добро робить (їм), і позичайте, нічого за те не сподіваючись» (Лк.6, 35).* Отже, лише така любов є направду християнською любов'ю, лише така любов веде до того з'єднання людства, якого так дуже бажав собі Христос, коли просив Бога Отця: *«Щоб (усі) були одно!» (Йо. 17, 11).* Не такою є, очевидно, любов **самолюба, получена зі змисловістю**. У такій «любові» люди шукають тільки себе самих і тільки самим собі догоджують. Тому несправедливо й називається «любов'ю» таке почування, яким чоловік шукає у своєму ближньому тільки свого добра, коли каже ближньому лише собі самому служити! В такій «любові» — а властиво, в такому самолюбстві — ближній не є братом. Не є навіть і людиною! Він є тут радше мертвим предметом, що має служити до самолюбних цілей. Така «любов» не веде до пожертвування, бо вона захланна на власну користь! Вона ж не має на оці добра свого брата, тільки своє власне добро! А християнська любов ближнього бачить у ньому не свої користі і не прикмети собі милі. Хто по-християнському любить, той не для себе любить, але для ближнього, для спільного нам усім Спасителя Христа, для спільного нам усім Отця, що на небі...

1901 р., січня 17, Станіслав — Львів. Із пастирського послання Митрополита Андрія до духовенства та вірних «Найбільша Заповідь».

Щирість та відкритість Юрія Степановича завжди приємно вражали мене. Але... Але

Вже бджолами відзолотіло моє літо,
Й, на жаль, уже нічого не змінити.
Час — він такий — народжує і нищить.
Не старіє лише душа, пролита в вірші.

Раїса Харитонова.

Так, я згідний з Раїсою Харитоновою. Душа постійно щось шукає — всього — лише не покою. Спокій їй лише сниться. Навіть в час, коли мені пішов 92 рік життя, мене схвилювала праця Володимира Базилевського (Українська літературна газета. 25. 10. 2019 рік).

ЗІГЗАГИ САМОЗРЕЧЕННЯ

Знову пішла Україна по колу.

Ліна Костенко

Якщо цінності втрачають цінність, з людиною щось відбувається. Сентенція Ясперса як поштовх до розмислів за нашої депресивності. Надто після президентських виборів. Приголомшлива їх статистика — свідчення добровільної відмови від фундаментальних цінностей. Отже, й доказ низького рівня самосвідомості.

Палкі захисники народу, як носія досконалості, тут же нагадають про трьохсотлітнє гноблення, про валуєвські й інші укази, про люті, безпрецедентні за масштабами більшовицькі репресії і, як наслідок, втрату кращого, життєздатного людського матеріалу.

І все те, звичайно ж, буде правда. Але правда не вся, з огляду на те, який крутий рахунок виставляли народу Шевченко, Куліш, Костомаров, Драгоманов, Франко, Маланюк, Довженко — усіх не перелічити.

Це ж вони ранили наше національне самолюбство категоризмами про нездатність до політичного життя. Про схильність до пристосування і мавпування. Про хронічне відступництво.

Але то було за бездержавності. Тепер маємо свою державу. І що ж? Новітня історія, свідками й учасниками якої ми є, підтверджує наявність тих же хвороб національного організму.

Тверезий голос: «Якщо нація під час війни обирає своїм верховним головнокомандувачем масовика-витівника, коміка-жартівника, то чи не свідчить це про її глибоку деморалізацію, надзвичайну безвідповідальність і цілковитий «пофігізм» щодо своєї країни?» «Чи варто в ім'я покарання президента, який прощтрафився, занепащувати всю Україну? Чи не надто це невідповідна ціна за задоволення від покарання?» І далі з посиланням на дослідників: «...в українців інколи пробуджується схильність до національного самогубства». (І. Лосєв, г-та «День»)

Істинно. Ось тільки не інколи, а на крутих зламах історії.

Майже три десятиліття перманентного хаосу. Жоден з українських президентів не склав екзамену на державність. Колишній партапаратник Кравчук й не міг його скласти, бо ж усе свідоме життя боровся з «ворожою ідеологією». Як і партійний функціонер, творець олігархату Кучма з його кучмізмом. З найбільших розчарувань — «наша людина» Ющенко. Це він, колекціонер українських старожитностей, нагородив гротескового персонажа Черновецького. Напевно за незаперечні заслуги у нищенні історичного Києва. А з ним Ківалова, Колеснікова, Потебенька й інших типажів такого ж крою. Про Януковича й мови не має. Хіба в тому фантазмагоричному сенсі, що донедавна мали в президентах бандита, а зараз маємо клоуна.

Сьогодні патріотично налаштована громадськість, принаймні значна її частина возносить на роль державника без страху і докору Порошенка. Що, окрім іншого, свідчить про відсутність чуття гумору. Державник ніколи не програв би виборів з таким ганебним рахунком, бо його державницький розум заздалегідь подбав би про запобіжні заходи в разі невдачі. Що убезпечило б його напрацювання від ревізії. І тоді навіть поразка мала би шляхетний вигляд. Але Порошенко виявив дивовижну, як для керівника держави, глухоту до ремствувань і обурень населення. Не почув, що ці настрої обертаються на загрозову тенденцію по наростаючій. Коли ж кинувся щось виправляти, було вже пізно. Нашій вдячності його зовнішній політиці не було би меж, якби не провальність політики внутрішньої. Не потурання криміналу у всій його різноликості. Якби не тяжка вина за розбещення людини. Не реформована ним судова система постала після його поразки у всьому

її відворотному потворстві. Судді, зокрема й ним призначені, скасовують його ж рішення.

Плакальники за Порошенком запевняють: Україна втратила національного лідера. Незрідка — у буфонадних формах. Чого варте, приріом, зіставлення його з ...Христом і князем Володимиром.

Інтелігента, за психоаналітиком і реформатором фрейдизму Фроммом, вирізняє і має вирізняти безкомпромісне служіння істині. Незалежно від особистих уподобань, групових чи партійних інтересів.

Фромм: «Для інтелігента, інтелектуала існує тільки одна задача, яку він вирішує по-перше, по-друге і по-третє. Ця задача полягає в тому, щоби будь-якими засобами шукати правду, знаходити правду і говорити правду».

Мене дивують синдроми амнезії у відомих людей. Почнемо з давно зауваженого: обіцянок п'ятого президента. Обіцяв позбутися Липецької фабрики в Росії — не позбувся. Обіцяв відмовитися від 5-го каналу — не відмовився. Обіцяв новий закон про вибори на пропорційній основі — збрехав. Після захоплення Криму мав би націоналізувати власність РФ на території України. Не націоналізував. Після втрати військової техніки в Криму не вжив заходів, щоб вивезти важливі стратегічні об'єкти з півдня і сходу у безпечний центр. Вимагаючи санкцій для РФ від Європи, тягнув з санкціями України, чим нашкодив її репутації в очах західних партнерів. З найтяжчого: не покарав тих, хто вбивав людей на Майдані. Не відповів як верховний головнокомандувач за Іловайську трагедію. За бізнес на крові. За цинічні оборудки в армії. Це він, Порошенко, як творець безглуздої аббревіатури «АТО», збив з пантелику прихильних до нас очільників інших держав. Дав їм підстави повірити в інсинуацію Путіна, що в нас «громадянський конфлікт», а не російсько-українська війна. А чого варта імітація боротьби з корупцією? А бездарна вистава під назвою «люстрація»? А кадрова політика з перевисанням до чужої етнічної складової? А пародійний трюк з грузинським десантом? А спонтанні сплески ворожості щодо «Свободи» і «Правого сектора» і поблажливість до регіоналів, колишніх соратників? А трагічні події 31 серпня 2015 р.? Самоцитація зі статті тієї пори.

«Мої лихі передчуття підтвердилися. Те, що сталося 31 серпня під стінами Верховної Ради, мало статися. Троє загиблих і 130 покалі-

чених — така ціна візантійства й волюнтаризму Порошенка. Не можна обертати Конституцію на предмет торгів. Невже Порошенко не усвідомлював, що країна наелектризована? Що не довіряє його заявам, позаяк він сам зруйнував цю довіру? Що непоінформованість суспільства про конституційні зміни і поспіх, з яким він намагається просунути «кота в мішку», вагітні `непередбачуваним перебігом подій?»

І далі, увага. «Закон про зміни в першому читанні прийняли. Продемонструвавши зворушливу єдність, обнялися «Блок Порошенка» і «Опозиційний блок». У політиці за так не обіймаються. Що ви торгували Бойко з Рабиновичем у Порошенка? Не знаємо. Але знаємо достеменно, що віддяка буде за рахунок українців. Бо на календарі — порошенківщина. Порошенківщина — це тріумф лицемірства і зрада ідеалів. Це кров пролита і з її вини, а не лишень агресора. Розор і безкарність. Неперервний ланцюг принижень. Розтоптана особистість. Заохочення шахрайства. Стимуляція озвіріння. Відсутність перспективи і зневіра. Це, за Степаном Хмарою, зачистка України від українців.

Хвиля невдоволення, замордованого цінами і тарифами населення, крутішає. Хвилю спробують осідлати ті, що мріють про реванш. Аби розвернути судно навспак, в ойкумену «золотого батона». У Харкові їх рейтинг найвищий. У Дніпропетровську з'явився «Укроп», виплід коломойщини на чолі з Корбаном, персонажем з розбійницькою фізією. У Києві до хижацького стрибка готові львовочкини, шуфрічі, вілкули. Якщо він вдасться, то у столиці в недалекій перспективі замаячать й осоружні втікачі: Азаров, Табачник, Черновецький, Арбузов, Курченко, а може, й сам сатаніст на білому коні. І не таке вже це неймовір`я, як видається. Осмислюючи черговий етап української гротескової історії, доходиш висновку: мрія про президента-україноцентриста так і залишається мрією.

Повторюю: на календарі літо Господнє 2015 р. Порошенко рано зажив слави гібридного президента. То за ким, якщо перефразувати класика, скиглите, плаксії? В країні, де дотримуються законів і пам`ятають про мораль, достатньо було би лишень одного пункту з цього переліку, щоб президента «пішли» у відставку. Наївно сподіватися, що в разі його перемоги щось би зрушилося. Заколисаний безкарністю, він би потроїв зусилля в тому ж напрямку. В культурній галузі

теж би не змінилося анічогісінько. Досить нагадати про його гуманітарну політику. З інтелігентських волянь: «Де стратегія української культури? Почуй нас, Президенте! Почуй нас, уряде! Почуй нас, Український парламент!» Почули: утвердили міністра культури... за сумісництвом.

Годиться уточнити: не вся інтелігенція стала жертвою пандемії політичної катаракти. «День»: «Ющенко політично девальвував себе за рік. Янукович — за півроку. Порошенко — за 100 днів».

Уже чи не в перший рік своєї каденції президент удостоївся сумнівної честі бути названим неформальним лідером неформального руху Антимайдан.

Щоразу, коли слухаєш Порошенка, підпадаєш під владу його ораторського хисту. Небагато знайдеться серед очільників країн таких, які могли б дорівнятися до нього у цій якості. Та досить згадати про ту незліченність збурень і обурень, які трясли душу упродовж п'яти років і з його вини теж — від зачарування красномовством не лишається й сліду.

Щодо морального кодексу. Під час війни Порошенко /верховний головнокомандувач!/ їде на Мальдіви й Сейшели. Чи задавався хтось питанням: скільки людей загинуло за час його комфортного відпочинку?

Подібного цинізму у новітній історії ще пошукати. З публікації: за Другої світової британські лорди і депутати десятками йшли на фронт. Жорстко обмежували себе у всьому керівники Фінляндії під час так званої Зимової війни.

Ідеологія, за Фроммом, система ідей або уявлень, що постає перед мислячим індивідом в якості абсолютної істини. Ідеологія, за Порошенком, це використання найвищої державницької посади в країні заради власного збагачення. І творення такого ладу, який би убезпечив збереження його статків.

Я вже писав: педалювання на успішній зовнішній політиці президента — від лукавого. Країну, яку послідовно знищують зсередини, ті успіхи не врятовують. Це передусім йому маємо сьогодні завдячувати, що реваншисти готуються до вирішального стрибка. Вичерпно, одним реченням політичний портрет експрезидента озвучив на каналі «112» лідер «Свободи» Тягнибок: «Архітектор реваншизму — Порошенко».

Г-та «День»: «Саме Порошенко своїми безпринципними «договорняками», візантійськими інтригами, нещирістю з українським народом привів до влади пана Зеленського, як Ющенко своїм пасивним, слабким керівництвом 5 років готував триумф пана Януковича 2010 року».

З листів до мене. Читачка з Дніпра Г. Кравченко: «Ющенко допоміг стати президентом «двічі несудимому» Януковичу. Порошенко — «служі народу» Зеленському. І це правда, якою б гіркою вона не була. Подобається це кому чи ні».

Мало минуло часу звідтоді, як Україна отримала нового президента. А вже його суперечливі заяви підтверджують: людина не на своєму місці. Ось як це мовою окупанта, яка, певна річ, новому очільнику ближча:

Беда, коль пироги начнет печи сапожник,
А сапоги тачать пирожник,
И дело не пойдет на лад,
Да и примечено стократ,
Что кто за ремесло чужое браться любит,
Тот всегда других упрямей и вздорней:
Он лучше дело все погубит
И рад скорей
Посмешищем стать света.
Чем у честных и знающих людей
Спросить иль выслушать разумного совета.

И. Крылов. «Щука и кот»

УКРАЇНА — зона хаосу. Хаос розтягнувся в часі і кінця йому не видно. Десятиліття деструктиву й аномалій тяжко відбилися на людinі. На її психіці, зацікавленнях, орієнтаціях. Деформована реальність виплodiла деформованого індивіда. Людину з деформованою свідомістю. Людину, яка розучилася відрізнати добро від зла. З тієї причини, що зло стало нормою існування. Центральною дієвою особою спектаклю часу став хам. Хам з вивільненими хапальними інстинктами, для якого етичні норми по барабану. Демократія хамові рідна мати. Хам підім'яв країну. Скрізь і всюди відчуваємо присутність і диктат хама.

Як не згадати Бердяєва: демократія ігнорує і знецінює особистість. Примат демократії — кількість, а не якість. А кількість — це маса.

З Бердяєвим перегукується іспанець Ортега-і-Гассет, автор праці «Повстання мас». Жодного стосунку до революції назва не має. Світ, за Ортегою, стає масою. Маса — то посередність. Посередність, яка активно утверджує своє право на посередність. І змітає на своєму шляху неординарне і якісне. Все, що не маса, масі ненависне. Масова людина тримається так, ніби у світі мають бути тільки такі як вона. Втручається у все і скрізь. Нав'язує свою убогість. Маса не має орієнтирів. Маса — усе те, що пливе за течією. Маса — загроза особистості. Спроба її ліквідації. Підтримка людини маси, солідарність з людиною маси — шлях до здичавіння і варварства.

Перечитуючи «Повстання мас», важко повірити, що ця праця написана майже сто років тому. В українських реаліях людина маси намагається видратися на найвищій шаблі драбини влади. І небезуспішно.

Ілюстрація — склад українського парламенту восьмого скликання. Серед 400 з гаком народних обранців більшість — люди маси. Цинічні, хамуваті, обмежені, самовпевнені. А скільки їм подібних на керівних посадах у глибинці, де вони задають тон.

Фромм: нинішній світ — світ з колосальним розмахом руїнницьких тенденцій. Вони переважно не усвідомлюються, а раціоналізуються в різних формах. Все утилітаризується: совість, обов'язок, любов, патріотизм.

Фромм — не першовідкривач. Про те, що основа людських вчинків і моралі — користь — задовго до нього писав англійський мораліст, засновник утилітаризму Бентам. Та повернемося до Фромма.

Якщо потреби людини не задовольняються, то в її психіці виникає реакція на конфліктну ситуацію. Якщо потяг до творчості не реалізується, його заступає потяг до нищення. Людина не те, чим вона є. Вона є такою, якою може стати у процесі саморозвитку. В залежності від векторів можливих перетворень. Механізм психіки надзвичайно тонкий. Важко передбачити, як він відреагує на ту чи ту конкретну ситуацію.

Ці міркування допомагають глибше зрозуміти парадокс українських виборів. Погляньмо на нього з точки зору якості людської природи. Велика частина найдієвішого українського населення опинилася за

кордоном. Тисячі молодих людей у розквіті сил полягли на безглуздій, нав'язаній нам війні. Що, до слова, неминуче позначиться на демографічній ситуації в найближчому майбутньому. Але й те продуктивне, що лишилося, внаслідок неможливості самореалізації стає жертвою деформованих бажань і потягів. А це, підказує Фромм, основа для різних типів непродуктивних орієнтацій: мазохістського, садистського, деструктивістського, конформістського. Скидається, що на виборах були задіяні усі чотири перелічені типи.

Але в тому, що сталося, основну роль зіграв чинник, про який Фромм, певна річ, не міг знати. А можливо, оминув би увагою, коли б, припустимо, й знав. З огляду на те, що виховувався в ортодоксальній іудейській традиції. Мовиться про національний фактор.

Стаття ця почалася з нагадування про цінності. Зауважено: цінності упорядковують реальність. Вони співвідносяться з уявленнями про ідеал, про норматив, про бажане.

Націоналові магічна притягальність родових цінностей допомагає визначитися з пріоритетами. Утвердитися світоглядно. Національна людина спирається на історію, культуру, традиції нації. Це те, що для неї не підлягає ревізії. Її фундамент. Її перевага над людиною денаціоналізованою. Людиною-перекотиполем.

Та ось питання по всьому, що сталося: чи багато у нас національно свідомих людей? На гадку одного з політологів — третина населення. Чи так це? Мені, як автору статті «Без еківоків та кніксенів» / «УЛГ» від 26 квітня ц.р./ зателефонувала медсестра з Івано-Франківщини. І виклала обтяжливу для свідомості інформацію. Випускники харківської Національної академії Нацгвардії України, яких привітав міністр оборони Полторак, приливали лейтенантські «корочки» в одному з місцевих ресторанів. І все б нічого, але відбувалося те дійство під пісню «Офицеры, офицеры...» нев'їзного в Україну з 2015 р. пропутінця Газманова, де є й таке: «За Россию и свободу до конца».

Чи не переверталися в гробах того вечора тисячі загиблих від металу офіцерів і рядових Росії наших хлопців? Деформованій свідомості все одно під чию дудку танцювати. Але ж мовиться про доблесних захисників Вітчизни.

За російським поетом Кушнером «национальность — странная забота». То може, й справді сакральні цінності вже нічого не варті?

Фромм: «...поведінка цілих націй абсолютно не відповідає міркуванням розуму, позаяк багато громадян стають жертвами демагогії і дуже швидко забувають, як, дослухаючись порад демагогів, вони нашкодили своїй країні й іншим країнам. Багато народів просто загинули через те, що були не в змозі звільнитися від ірраціональних пристрастей і змусити себе керуватися міркуваннями розуму».

Людям важко дається самостійне думання. А що ж еліта? Еліта — то не пристосування до масової людини. Не загравання з нею. Не потурання їй. Еліта — то відпадиння від посередності. Це та меншість, яка визначає ідеологічний напрямок руху. Застерігає від помилок і збочень. На жаль, мусимо визнати: у тріумфі абсурду винна й еліта. З її непослідовністю, нерішучістю, угодовством. Крамольно думається: чи справді маємо еліту?

КИЇВ відлякує «недобудами». Кинутими напризволяще багатоповерховими монстрами, що понуро зяють провалами вікон. Є серед них і такі, на яких нагріли руки винахідливі шахраї. Жертвами їхніх злочинних схем стали сотні ошуканих людей, які, вклавши гроші, не дочекалися своїх квартир. Скільки таких об'єктів у Києві? В Україні? Не знає ніхто. Але сприймаються вони як зловісні символи занепадної доби.

«Недобуд» Порошенка і порошенківців збільшив і прискорив небезпеку реваншу. Спровокував деструктив населення, замордованого хаосом. Засліплене можливістю поквитатися за всі несправедливості і приниження, воно втратило здатність тверезого бачення ситуації. Забуло про перспективу. Наслідки авантюрного вибору не забарилися. Регіонали, посівши друге місце в перегонах, кинулися ревізувати скромні досягнення попередників. Втікачі від правосуддя, які досі переховувалися за кордоном, повертаються в Україну. А серед них і ті, що заслуговують на довічне ув'язнення. Вони вже рвуться до нового парламенту. Продажні судді, начхавши на Феміду, ухвалюють абсурдні рішення. Медведчук з Бойком летять до Москви за інструкціями. Реваншисти пробують організувати телеміст з ворогом «Надо поговорить». Хрещений батько шостого президента Коломойський, який обідрав Україну на ...475 мільярдів доларів, цифра, в реальність якої важко повірити, прилетів до Києва, щоб продовжувати її обдирати й далі. Але не тільки за цим. Хрещеник, молоде-зелене, потребує напу-

чувань. Бо ж самостійно керувати не навчений. З коридорів на Банковій лунають провокативні заяви необтяжених здоровим глуздом членів його команди.

Сумарно політичний ландшафт виглядає так. Адепти реваншу, проминувши повзучу фазу спротиву, намислили вдатися до бліцкригу. Доки не протверезів виборець. Доки ще тримаються їхні рейтинги. Недарма ж було прокручено обгородку, щоб вибори відбулися не в жовтні, а якомога швидше.

Парламентське дербі — прямий ризик сповзання в прірву. Серед прогнозованих прохідних партій немає жодної, на яку можна було би покластися. Всі мічені печаттю гібридності: і вашим, і нашим. Тому спрогнозувати важко, як вони поведуться за вирішальних обставин. Торги ще в стадії промацування.

Виняток — «Свобода». Але в «Свободи» мало шансів потрапити до парламенту з причин, що були названі у цій статті. Лишається хіба сподіватися, що пересічний виборець прозріє бодай на рівні відчуттів те, що сказав один із журналістів: націоналісти — сторожові пси нації. Вони першими мають помічати загрози і виклики її існуванню.

Не Зеленський страшний Україні, хоча і його скидати з рахунку не можна, з огляду на те, хто за ним стоїть. Страшна сила, що з другого місця рветься на перше. Страшна зловісна трійця: Медведчук, Бойко, Рабинович. Зловісна ще й тому, що збурює пам'ять про розстрільні сталінські трійці. А що було би нашому неперевершеному ритору вчашно, як це зробили прибалти й інші, вилучити цей апендикс з державного організму, люструвати причетних до злочинів, і не мали б ні ми, ні він того, що маємо. Не наважився співзасновник партії регіонів замахнутися на вчорашніх своїх. І програв. Коли б тільки він один.

Безглуздя демократії без гальм: у депутати рветься за лакомствами орда охочих. Пруть спортсмени і співаки, шофери і секретарки. Пруть родинами, не маючи зеленого уявлення, що вони будуть робити у разі обрання. Це було би смішно, якби не трагічно: непрофесійний парламент — гаплик державі.

Якщо навіть вдасться сформуванню проукраїнську більшість, у що, на нинішньому етапі віриться мало, на нас чекає продовження хаосу. Нова, ще запекліша хвиля протиборств, струсів, вуличних маніфестацій.

Марно сподіватися на стабільність у розшарпаній країні з ознаками виродження. Парламентські вибори — мінна розтяжка для українства. Не підірватися б.

09.07.2019

Р. С. Є свій позитив у тому, що стаття ця не була оприлюднена своєчасно. Маємо унікальну в історії українського парламентаризму ситуацію: всевладдя однієї політичної сили. Запрацював новий парламент. Приступив до роботи новий уряд. Сталися відповідні кадрові призначення. Озвучені гучні декларації. І все це — в темпі перегонів. З порушенням конституційних регламентацій, а отже й з ризиком їх оскаржень.

Динаміка імпульсивних діянь — вражаюча. Але парламентська більшість — 254 багнети! — не є монолітом. А це означає, що країну затягне водокрут політичного сумбуру. Незважаючи на «революційні» зрушення, лишається стійке відчуття чужості нової влади, її авантюристичності. Неважко здогадатися: далекосяжний проект «Слуга народу», який затягнувся в часі, продовжиться. Цього разу за «скороченою процедурою». З усіма ознаками катастрофізму для української людини.

05.09.2019

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ
«Українська літературна газета»
№ 20 (2019 р.)

Коментувати цю довершену творчу працю якось не виходить. Я зверну увагу читача лише на одне речення автора статті, яке з моєї точки зору є фундаментальним: «Крамольно думається: чи справді маємо еліту?» Еліта — корінь і стержень українського народу, української держави! А декілька десятків років тому Василь Стус писав: «Власне, чи є українська інтелігенція? Думаю, або її немає взагалі, або вона все молода і все недозріла. Вона втратила свою якість або її ніколи не досягала...» (із книги «Справа Василя Стуса», укладач *Вахтанг Кініані*). Василь Стус пише це на підставі тривалих поневірянь на торговельних роботах. У судах його захищали «інтелігенти-адвокати»...

А ось розуміння цього питання Жанною Дмитренко:

ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Яким шляхом іти нам до мети?

Чому усі дороги тупикові?

Чому усі не спалимо мости

Во ім'я правди, злагоди й любові?

Чому ми легкодухі і слабкі?

Чому минуле тягне нас донизу?

Чому ми не рахуємо років,

Що, як в багно, нас кинули у кризу?

Чому нас зневажають і цькують?

Чому нас б'ють гуртом і поодинці?

Чи в тому вся розгадка, сіль і суть,

Що ми від первовіку українці?

Що, непізнавши, як завжди, своїх,

Віддаємо провидців на поталу,

В поводитрі беремо все чужих,

Самі в собі шукаючи васала,

Що дозволяєм лізти у вітвар,

У душу й серце чоботом немитим

І, скинувши сумління, як тягар,

Навивпередки рвемось до корита.

Чому не оборонимо її,

Прибиту матюком, співучу мову?

Та ж в ній не тільки зорі й солов'ї,

Вона ж, — писав поет, — душі основа!

Чому безцінні прадідів пісні,

Взірець краси й високої моралі,

Шанують у далекій стороні,

А в нас вони — лише для фестивалів?

Чому ми забуваєм повсякчас

Про людність спантеличену, злиденну?

Хто нам потрібен — Сталін чи Тарас?
Чи диктатура вже сидить у генах?

Чому ослів в нас більше, як послів,
І більше забігайлівок, ніж клубів?
І більше шахраїв, ніж вчителів,
І менше мудреців, ніж душогубів?

Чому з екрана — ненависть і кров,
І культ тупої м'язової сили?
Чому велику, наче світ, любов
Звели до ліжка, ним і замінили?

І хто ж тоді сьогодні будем ми —
Еліта чи духовні імпотенти?
І хто, нарешті, скаже нам самим,
Що нині й прісно ми — інтелігенти!

Самі даваймо відповідь собі —
Нема на це підручників у школі...
Здобути волю можна в боротьбі,
А, врешті, можна жити і без волі.

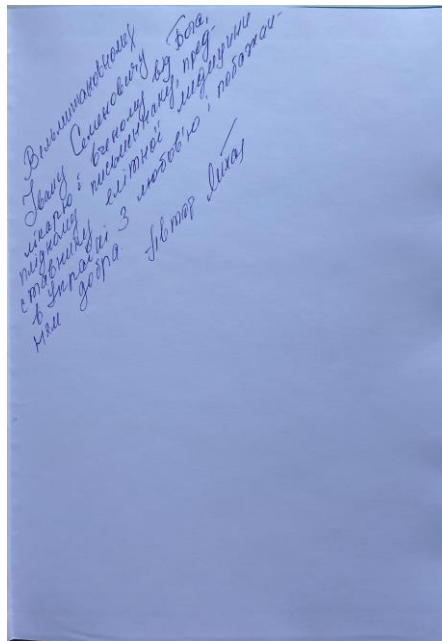
У кожного є серце й голова,
Тож будьмо не отарою — народом!
Як серце, я кладу свої слова
На цей вівтар сумління і свободи.
«І хто, нарешті, скаже нам самим,
Що нині й прісно ми — інтелігенти!»

Ніхто не скаже! Нам ще потрібен тривалий час та самовіддана праця над удосконаленням свого Я. Я б сказав — не одного покоління. Чомусь мені вважається, що найближче до бажаної планки — інтелігент — неонатологи. Лікарі, які мають постійну справу з початком життя.

Я це пишу й до того, що нещодавно отримав в подарунок чудову за оформленням і змістом книгу «Історія неонатології в Україні», яку підготувала професор Аза Ліхачова, з якою ми разом навчалися на

одному курсі педіатричного факультету Харківського медичного університету...

Ось ця книга:

І такий дарчий напис: «Вельмишановному Івану Семеновичу! Лікарю і вченому від Бога, плідному письменнику, представнику елітної медицини в Україні. З любов'ю і побажанням добра.

Автор підпис».

Незважаючи на перебільшену оцінку моєї особистості, я з приємністю сприймаю ці слова. На 51 сторінці цього видання наведена фотографія молодої, гарної та привабливої Ази Сергіївни. У телефонній розмові я їй сказав: «І куди дивились мої очі в молодості!»

А тепер до справи. Я переконаний, що в жодній галузі медицини України немає таких досягнень, як у неонатології! Неонатологія народжувалась та ставала на ноги при мені й за моєї участі. Під моїм керівництвом було підготовлено та захищено 5 кандидатських та одну докторську дисертації, які були присвячені новонародженим, організовувалися та проводились науково-практичні конференції з неонато-

логії.... Я підготовував та опублікував лекцію на тему диференційної діагностики жовтяниць у новонароджених... Під час клінічних обходів я найбільше приділяв уваги новонародженим... Так-то, Азо, ми з тобою йшли поруч.

Шановний Іване Семеновичу!

Від імені колективу Харківського національного медичного університету прийміть найщиріші вітання з Новим 2020 роком та Різдвом Христовим!

Нехай ці свята — улюблені з дитинства — будуть щедрими на нові плани, мрії та сподівання, стануть запорукою благополуччя і процвітання, наповнять серця миром, радістю, щастям та любов'ю.

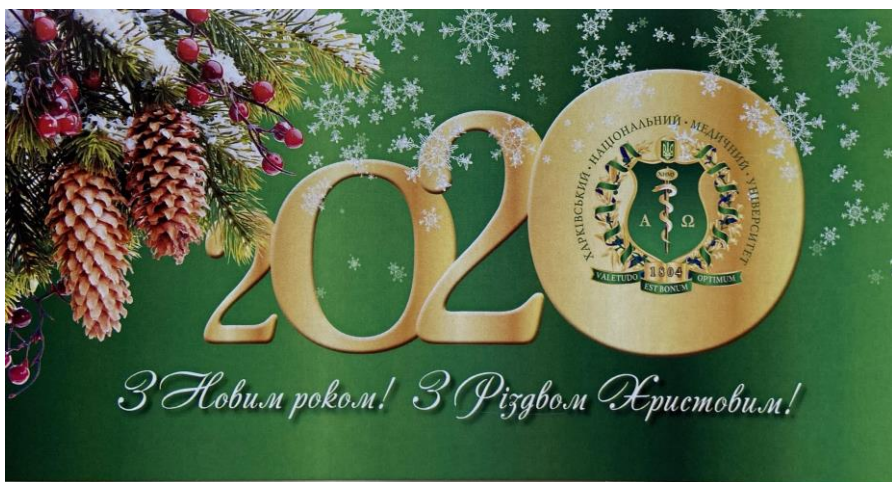
Міцного здоров'я, успіхів у всіх починаннях, сподівання на краще майбутнє, насаги та невичерпної енергії!

З повагою

Голова Вченої ради

В. М. Лісовий

підпис

Майже 70 років (з 1951 року) я спілкуюсь з Харківським медичним..., з його керівниками (Кононенко, Задорожний, Черненко, Циганенко, Лісовий), зі своїми співкурсниками, вихователями... Спілкуюсь, як з родиною, як частиною мого життя. Але настав час запросити до слова Митрополита Андрія Шептицького:

РОЗДУМУЮЧИ НАД КАЛЕНДАРЕМ

На щиті одного старосвітського годинника стояв напис: «*Одна з них скаже тобі відійти*». Годинник був справді дуже старий, походив ще з тих часів, коли людство вміло думати про життя і мало мудру звичку поодинокі глибші думки про це життя завжди ставити собі перед очі. Але та думка, виписана на ньому, завжди нова, завжди актуальна, завжди повна глибокої життєвої мудрости. Зовсім влучно можна пристосувати її до календаря: «*Один з цих днів теж скаже відійти*».

Така думка насувається мені, коли призадумуюсь у цей новорічний момент над календарем, над роком, що минув, і над роком, що стоїть перед нами. Будучина закрита перед людськими очима, хоч і як людство прагне за всяку ціну довідатися бодай дещо з того, що прийде. Йому не вистрачає з того, що тепер є, робити висновки про те, що буде. Воно шукає пророцтв чи даних хоч би «з того світу», та й не раз йому здається, що такі дані знаходить. І не все воно помиляється.

Деколи справді дає Бог християнському духови окрушини пророчого духа, та все ж таки і при тих даних ми не можемо знайти нашої земної будучини з цілою певністю. З премудрим зарядженням Божого Провидіння, для добра нашої душі й тіла вона все буде закрита перед нами певною мрякою непевного і незнаного.

Та найдивніше те, що **теперішнє людство має якнайменше заінтересування до того, що найважливіше в нашій будучині, що цілком певне в ній і про що можна знати, як лиш хто цього щиро бажає.** Так-то вже дивна людська природа: хоче знати неістотні дрібниці з майбутности, а те, що найважливіше й найпевніше в майбутности, її майже не цікавить.

І що ж то таке певне для людини, що вона може пізнати?

Певне з нашої майбутности є те, що **жде вічна майбутність**, певне є те, що **від нас самих, від нашого життя тут залежить, чи вона буде щасливою чи нещаслива**, певне те, що **й земне щастя одиниці та родини залежить у найбільшій мірі від нас самих**, певне, врешті, те, що **майбутнє земне щастя народу в найбільшій мірі залежить теж від одиниці та родини.** Може, ще навіть із натиском треба підкреслити цю останню правду, що прийдешня земна доля нашого народу найбільше залежить не від будь-яких посторонніх чинників, а від нас самих, від одиниці, від родини, від їх морального життя, моральної вартости. **Одиниця і родина — це ланки одного ланцюга, що зветься нарід.**

Оце все — певне з нашої вічної та земної майбутности, хоч ми дивним дивом так мало прив'язуємо до цього уваги. А вже найдивніше те, що ми всі так мало пам'ятаємо про цей найпевніший день календаря, у якому ми невідклично мусимо стати перед найвищою Справедливістю, яка зарахує нам усі наші добрі та злі вчинки й думки цілого нашого життя і за кожний із них заплатить нам справедливою нагородою або справедливою карою. Нічого так людство не бажає, як правди й справедливости, ніщо так людство не вражає і не болять, як брак їх у земному житті. Та, на жаль, нічого теж так не бракує у житті одиниць і народів, як саме тієї правди і справедливости. Так мало буває їх у житті, що аж Христос сказав: *«Блаженні голодні й жадні справедливости..., блаженні гонені за правду».*

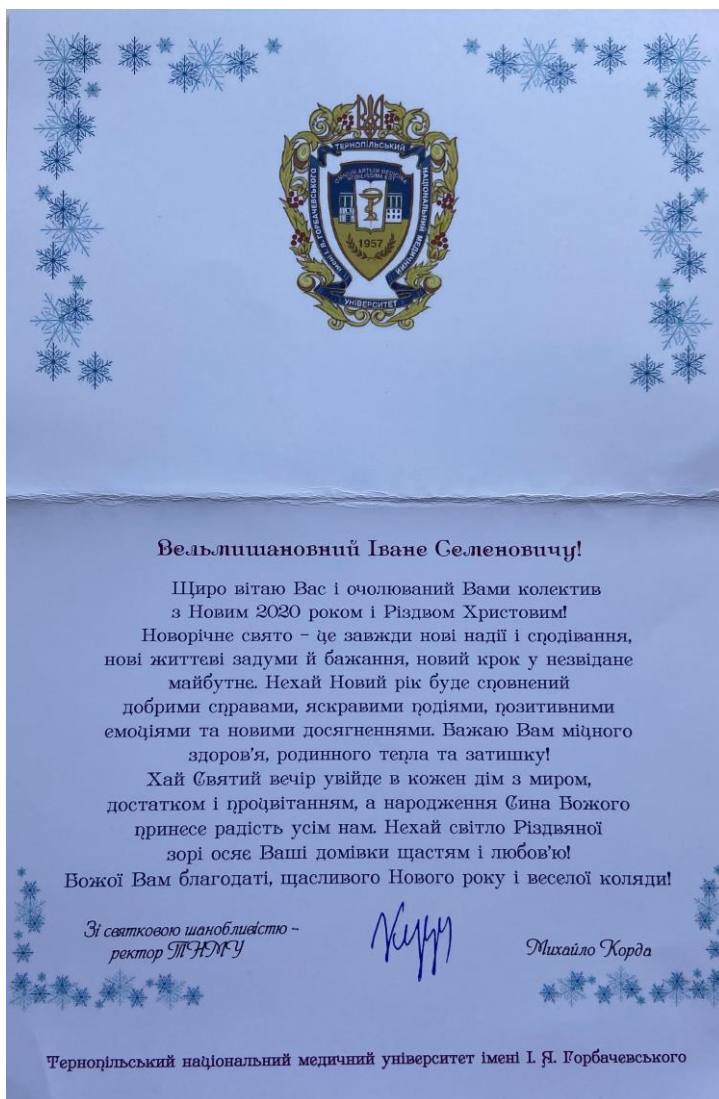
Так! Таке буває, але найдовше *до того Дня Справедливости*. Якщо ще тут її знайдемо, то **в тому дні її знайдемо у всій повні. Це буде правдивий день справедливости: Божої, Непомильної та Остаточної Справедливости**. І є він не лиш для одиниці — він приходить теж і для цілих народів. Коли йде про відносини між народами, то Мудрість Божа через усю знану нам історію людства доволі часто й наочно ще тут, на цьому світі, наводить на той чи інший нарід такий *«день справедливости»*. Історична Немезіс, із закритими очима, але справедливою вагою, ходить між народами і важить кожному по заслугі. Може — як нам короткозорим смертникам здається — якось занадто поволі вона ходить, якось занадто пиняво проголошує свої присуди, але зате **неминуче певне, раніше чи пізніше, вона мусить це зробити**. Отже, як бачимо, найважливіші речі нашого вічного життя не цілком закриті мрякою незнання, тільки ніхто нас, дітей смерті, не знає коли вони прийдуть і які вони будуть. І тому саме так дуже потрібно нам постійно мати їх перед очима душі та все наше життя на землі так укладати і вести, щоб той котрийсь день календаря не застав нас, неприготованих і сплячих, як той євангельський господар своїх злих слуг, а щоб він став для нас сонячним днем вічної нагороди і радощів. Так часто умирають коло нас люди, і то навіть тріпичною смертю, що ніхто з нас не може не ставити собі питання: *«Чи мене не може таке стрінути? І що тоді?»* Оце і ввесь висновок із розважання на календар. **Не забувати про цей мій останній день у календарі, але всіх зусиль докласти, щоб моє дальше життя було постійним і добрим приготуванням до нього**. Хай все життя одиниць, родин і цілого нашого народу спирається у нас завжди на засадах, згідних із Божою наукою, а переконаємося що ще тут, на землі, всі наші труди, праці та жертв принесуть нам щедре Боже Благословіння. Хай ніхто з нас не йде за модерними політичними чи суспільними кличами, що немовби в ім'я національного добра вважаться усувати за життя Божі Заповіді як «неактуальні» чи «шкідливі». Скільки раз в історії ми бачили і бачимо, **до чого докочується людина, коли з гордості і злоби розбиває таблиці Божих Заповідей, а на їх місце ставить свою самоволю!**

Скільки разів ми бачили і бачимо, що діється, коли з відносин людини до людини і народу усунеться поняття справедливости, тієї

основи всієї **християнської** праведности. Ціла людська культура. Всі від віків *нагромаджені* здобутки людського ума і серця будуть тоді зведені до упадку і руїни. Настане хаос і варварство. Не буде ніякого морального ладу і права. Законом буде самоволя і насильство сильнішого над слабшим. І це все — не теорія, не «залякування», не виключно спосіб удержати людство в пошані Божих прав, — це **Жива Правда, яку все людство наочно бачить і дошкульно відчуває**. Тож іще раз повторюю і підкреслюю: **як хочемо певної та доброї вічності, як хочемо правдивого земного щастя собі, родині й нашому народови — звернімся духом широко до Бога і Його Одного широко та дійсно визнаймо** самотнім джерелом і дороговказом усього нашого життя. Він сам сказав: «*Я Дорога, і Правда, і Життя...*» Хто йтиме тією дорогою, не боїтиметься того дня календаря, що скаже йому відійти...
Із календаря «Студіон» за р. Б. 1944 р.

Час не біжить, він має властивості миттєвого руху. Вчора Порошенко, а сьогодні Зеленський, вчора візит Президента в Ізраїль, а сьогодні в Польщу, вчора сіяло сонце, а сьогодні випадає пухнастий сніжок, годину назад я спав, а тепер «рулю» комп'ютером...

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Щиро вітаю Вас з Новим 2020 роком і Різдвом Христовим!

Новорічне свято — це завжди нові надії і сподівання, нові життєві задуми й бажання, новий крок у незвідане майбутнє. Нехай Новий рік буде сповнений добрими справами, яскравими подіями, позитив-

ними емоціями та новими досягненнями. Бажаю Вам міцного здоров'я, родинного тепла та затишку!

Хай Святий вечір увійде в кожний дім з миром, достатком і процвітанням, а народження Сина Божого принесе радість усім нам. Нехай світло Різдвяної зорі осяє Ваші домівки щастям і любов'ю!

Божої Вам благодаті, щасливого Нового року і веселої коляди!

Зі святковою шанобливістю — ректор ТНМУ Михайло Корда

На перший погляд — стандартне вітання. Якщо ж поволі читаєш та засвоюєш зміст кожного слова, то тебе (мене) огортає величне та піднесене відчуття особливого СВЯТА ЛЮДСЬКОГО! ОСОБЛИВОЇ ЛАСКИ БОЖОЇ!

БОЖЕ ВЕЛИКИЙ, ЄДИНИЙ

Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Волі і світла промінням
Ти її осіни.

Світлом науки і знанням
Нас, дітей, просвіти,
В чистій любові до краю,
Ти нас, Боже, зрости.

Молимося, Боже єдиний:
Нам Україну храни,
Всі свої ласки, щедроти
Ти на люд наш зверни.

Дай йому волю, дай йому долю,
Дай доброго світа,
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа!

Церковна пісня

А ще виникає потреба подякувати ректору нашого вузу, професору Михайлу Корді, за пам'ять про нас, пенсіонерів, які з глибоким відчуттям сприймають спогади про них.

Один у другого питаєм,
Нащо нас мати привела?..
Самому чудно. А де ж дітись?..
Ой стрічечка до стрічечки
Мережаю три ніченьки,
Мережаю, вишиваю,
У неділю погуляю.

Тарас Шевченко

Різдвяна радість –
народився Бог
у кожнім серці!
Хай добро триває,
оселю кожному
щастя зігриває,
родини всі
об'єднує Господь!

Різдвяна радість —
народився Бог
у кожному серці!
Хай добро триває,
оселю кожному
щастя зігриває,
родині всі
Об'єднає Господь!

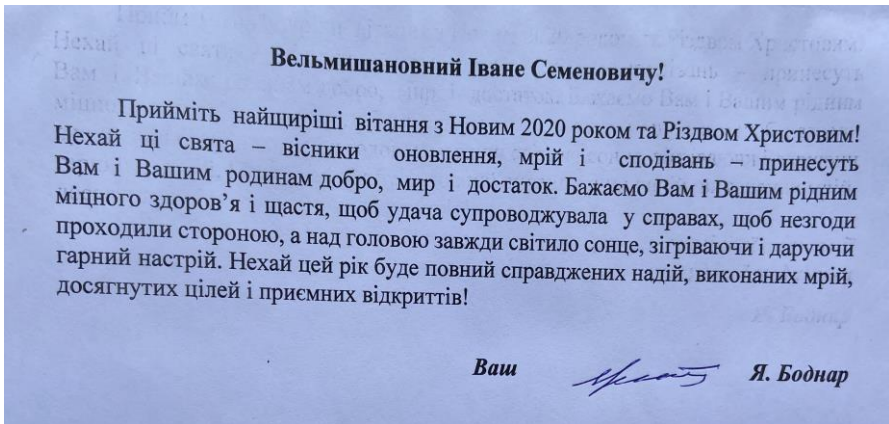
Вельмишановний Іване Семеновичу!

Прийміть найщиріші вітання з Новим 2020 роком та Різдвом Христовим! Нехай ці свята — вісники оновлення, мрій і сподівань — принесуть Вам і Вашим родинам добро, мир і достаток. Бажаємо Вам і Вашим рідним міцного здоров'я і щастя, щоб удача супроводжувала у справах, щоб незгоди проходили стороною, а над головою завжди світило сонце, зігріваючи і даруючи гарний настрій. Нехай цей рік буде повний справджених надій, виконаних мрій, досягнутих цілей і приємних відкриттів!

Ваш

підпис

Я. Боднар

Усяка думка й хибна, й справедлива водночас. Хибна однобічністю, бо не можна досягнути усієї істини і справедлива, як вираження однієї сторони людських прагнень. Одного разу мені приснився сон. Мене, малого, ледачого і хуліганистого учня, у черговий раз покарала вчителька, поставивши у темну маленьку комірчину між подвійними

дверима класу. Мені там набридло стояти, я відчиняю ці подвійні двері з боку класу і хочу вийти до коридору, але натикаюсь там на інші двері, відчиняю далі й їх, а за ними ще одні двері і так без кінця відкриваються і відкриваються двері, а за ними безліч інших дверей. Можливо людська істина є у самому процесі пізнання, вона здається відкриває нові й нові висоти, але йдучи недосконалими манівцями недосконалого людського розуму, як у зачарованому людському колі знову і знову опиняється у відправній точці свого дослідження, а деколи відкочується й далі назад. У предметах і явищах настільки багато сторін і відносин, що погнавшись за однією, ми неодмінно опускаєм іншу і так без кінця [із книги Ілька Лемко «Афоризми про кохання (філософський дороговказ)»].

Пусть друзья простят меня за то, что
повидаюсь с ними не спешу.
Пусть друзья не попрекают почту, —
это я им писем не пишу.
Пусть не сетуют, что рвутся нити, —
я их не по доброй воле рву.
Милые, хорошие, поймите:
я в другой галактике живу!

Вероника Тушинова

Вельмишановні Іване Семеновичу і Лідіє Василівна!

З нагоди Нового 2020 Року і Різдва Христового, прийміть наші сердечні вітання і найщиріші побажання. Щастя, здоров'я і благополуччя Вам і всім рідним!

Хай творче натхнення ніколи не покидає Вас в написанні Ваших чудових книг, які надихають людей на творіння добра на землі, любов і злагоду.

З глибокою повагою — завжди Ваші — Петро Гаврилович
і Олена Степанівна МАРТИНЮКИ, м. Тернопіль

Величшовні Іване сем-
новичу і Ліліє Василівно!
З нагоди Нового 2020 року і
Різдва Христового, бажаємо
вам сердечні вітання і
найкращі побажання -
щасття, здоров'я і благополуччя
вам і всім рідним!
Хай творче натхнення
ніколи не покидає вас в
написанні ваших чудових
книг, які надихають людей
на творіння Добра на
землі, Любові і Злагоди
З глибокою повагою -
Завжди Вамі-Якщо Творити
і Олена Степанівна
Мартенюк
я. Тернопіль

Обласний нефролог Олен Степанівна та організатор охорони здоров'я Петро Гаврилович — є тими рушіями охорони здоров'я людей Тернопільщини, які десятиліттями, все своє життя удосконалювали медичну допомогу...

Вони знають

ЯК РІЗНИМИ ШЛЯХАМИ ТІЄІ САМОЇ МЕТИ ДОСЯГТИ

Найпростіший спосіб улагодити того, кого ви скривдили, а він людина мстива, це викликати в нього співчуття та жаль і зворушити його своєю покорою. Проте такий саме ефект давали іноді мужність і твердість, засоби цілком супротивні.

Едвард, валлійський принц, що так довго заряджав нашою Гієнню, чия вдача та воля відзначалися якоюсь величчю, зазнавши образи від ліможців і взявши штурмом їхнє місто, не зглянувся на крики люду, жінок і дітей, приречених на різанину попри х благання та припадання до його ніг. Однак же, коли, пробиваючись через місто, він побачив, як трое французьких лицарів із нечуваною хоробрістю стримують наступ його звитязного війська, визнання і пошанівок такої виняткової доблесті одразу притупили вістря його гніву, і він, із цих трьох почавши, помилював і решту громадян.

Скандерберг, державець Епіру, гнався якось за одним зі своїх вояків, щоб забити його; вояк той, після даремних потуг удобрухати його покірною мольбою про ошадок, в останню хвилину схопився за меч і звів зброю на пана. Така сміливість поскромила лють принца, і він за те, що вояк виявився не з полохливих, дарував його горлом.

Цезар Конрад Третій, облягаючи Вельфа, дука баварського, не захотів нічим поступитися, хоча обложенці погодилися здатися на ганебних і принизливих умовах, і згодився лише на те, щоб жінки високого коліна, замкнуті у місті вкупі з дуком, могли його покинути, не вронивши честі і взявши з собою стільки добра, скільки донесуть. А ті, охоплені великодушним поривом, намислили узяти собі на барки своїх чоловіків, дітей і самого дука. Цезар, уражений таким шляхетним і сміливим вчинком, просльозився з розчулення: а той лихий дух, яким він дихав на дука, де й подівся; відтоді він ставився ласкаво і до нього, і до його підданців.

Мене поклав би на лопатки і той, і той спосіб. Адже милосердя і вибачливості мені не позичати. Та гадаю, що мені легше піддатися співчуттю, ніж зачудуванню: дарма, що у стоїків жаль — почуття негідне; вони вимагають, аби, спомагаючи терпенних, ми не лагіднішали і не співчували їм.

Отож ці приклади видаються мені вельми повчальними, адже вони показують нам душі тих людей, душі, які, виставлені одночасно на випробу двох способів, витривали перед одним, зате улягли другому. Можна сказати, що відкривати своє серце жалеві звикли люди добротливі, лагідні й м'які, з чого випливає, що натури плохіші, як-от біла челядь, діти і простолюддя, цьому більш піддатливі; натомість гордувати слізьми та благаннями і поступатися лише з побожності перед свяतिною цноти — прерогатива дужої і незворушної душі, що має замилювання до мужності і твердості.

А проте схожий подив і захват можуть справляти навіть на душі не такі шляхетні. Свідок цього — теб'янський люд, який, засудивши на смерть своїх верховод за те, що ті не припинили збройних дій зараз по скінченні визначеного їм терміну, насилу виправдав Пелопіда, розчавленого тягарем оскарження і змушений рятувати свою голову лише просьбами та мольбами; і навпаки, коли справа дійшла до Епамінонда, і той зачав хвалитися своїми подвигами і пихато та зухвало колоти ними очі своїм землякам, ті не наважилися навіть узяти за кулі для голосування — не те що; і зібрання так і розійшлося додому, славлячи велич душі цього героя.

Діонісій Старший, здобувши по довгій мозольній облозі Регій і полонивши ватажка Фітона, мужа прехороброго і завзятого бійця, хотів на ньому показати страшливий приклад помсти. Найперше він розповів йому, як напередодні наказав утопити його сина та всіх родичів. Потім Діонісій звелів роздягнути бранця, віддати катам і водити по місту, ганебно і немилосердно дубасячи його, осипаючи при цьому підлими й образливими словами; але той перетерпів усе з незмірною мужністю, не зламався і годим виразом на обличчі йшов на муки, голосно заявляючи, що гине за праве діло (за відмову віддати край до рук тирана), і погрожуючи мучителеві близькою карою богів. Діонісій, читаючи в очах своїх жолдаків, що похвалки звойованого ворога та його погорда до їхнього орудника і до йогобна і мінлива три-

умфу не лише не обурюють їх, а, навпаки, викликають співчуття до безстрашного пол, хионяника і, одного. Зате, як би вони не збунтувалися і не видерли Фитона з рук варті розпорядився припинити тортури і потаєнці втопити його в морі.

Воістину, людина істота — легкодумна, хибна і мінлива — якусь сталу і тверду думку про неї скласти годі. Ось вам Помпей дарує душею все місто мамертиців, на яких доти клав великий гнів, лише з пошанування цноти і великодушності одного їхнього громадянина Зенона; тамтой узяв на себе всю провину і благав тільки про єдину ласку — покарати його. Зате Суллін гоститель, який виявив Перузії подібну цноту, нічого не, на тому ні для себе, ані для інших.

А ось вам контраст до моїх попередніх свідчень. Олександр, найхоробріший з усіх мужів і звичайно милостивий до розбитого ворога, здобувши з великим боєм Газу, зіткнувся з оборонцем цього міста Бетісом, у чийй доблесті встиг переконатися під час облоги. Кинутий напризволяще своїми, сам-один душею, із понівеченою зброєю, закривавлений і поранений, Бетіс відбивався від македонян, а ті насідали цілим гуртом, Олександр, розлючений тим, що перемога далася дорогою ціною (окрім значних утрат, він сам дістав дві свіжі рани), гукнув йому: «Ти умреш, Бетісе, не так як запрогнув. Знай, що тобі доведеться одтерпіти всю муки, яка тільки вготована для бранця». Але Бетіс тільки залишався незворушним і слухав його погрози мовчки, гордою і зухвалою міною. Тоді Олександр, затамлений його думною і затаєю мовчанкою, сказав: «Чи ж він бодай укляк на коліно? Чи ж із його уст зірвалося якесь благання? Стривай, ось я здолаю цю німоту і як не виб'ю з тебе слів, то виб'ю принаймні зойки». І закипаючи дуже гнівом, звелів поперебивати його стопи і, живцем прив'язавши до воза, волокати його отак каліченого, шарпаючи і рвучи на шмаття його тіло. Чи не тим це сталося, що що душевний гарт видався Олександрові чимось таким природним і звичайним, аж він утратив пошану до лицарськості? А чи він так високо ставив власний гарт, що з висоти своєї величі не міг бачити без заздрощів щось подібне ще в комусь? Чи, може, ставав неблаганний, коли хтось попадав йому під сердиту руч?

Справді-бо, коли б гнів міг бути непогамований, він би, напевне, вгамувався при штурмі і плондруванні Тебів, коли перед його очима

стільки хоробрих воїнів полягло від меча, не мавши вже сили, ані способу боронитися; мав би вгамуватися, бо полягло їх добрих шість тисяч, при чому жоден не тікав і не просив пардону; навпаки, кожен кидався вперед і сточував бій з ворогом-звितящем, шукаючи собі славної смерті. Не було нікого, хто б знемагаючи на рани, до останнього подиху не силкувався помститися за себе і в розпуці безстрашша осолодити свою смерть смертю якогось супротивника. Їхня звага не збудила в Олександера жодного жалю і не старчило дня, аби встигнути його помсту. Ця різанина тривала доти, доки не пролилася остання краплі крові; помилювання дістали безборонні старці, жінки та діти, аби достачити переможцеві тридцять тисяч невольників (із книги Мішель Монтеня «Проби» кн. 1. Переклад Анатоль Перепада).

Філософські роздуми великих надихають і нас, звичайних людей, до більш уважного спостереження за різноманіттям життя. Ось один із численних епізодів прояву життя за спостереженням Тамари Севернюк:

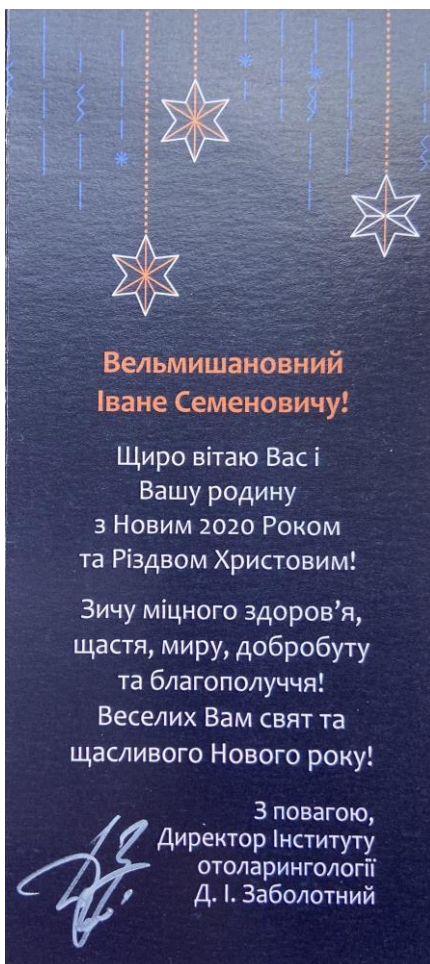
Не здолати ні бруду, ні блуду,
Невідь-хто шлях доріг перейшов...
У кущі поховалися люди,
А бандит не в кущах, а в «Пежо».

Він живе ані *за*, ні *супроти*,
Перед ним лиш одна магістраль —
Процвітання, достатків і квоти,
І хатинка, і море, й мигдаль...

Це для нас то буряк, капуста,
А чи гречка, не вскочиш куди...
В їх кишнях ніколи не пусто,
На землі в них лиш райські сади.

Певно ще не сіпнула їм вуса
Засторога про карність утіх,
І що яблучко райське — спокуса,
За якою розплата за гріх...

Та якщо наш супротив зів'яне
І звільняться дороги ярму,
То й кущів, де б сховатись, не стане,
Та й ховатись не буде кому.

Вельмишановний Іване Семеновичу!
Щиро вітаю Вас і Вашу родину
з Новим 2020 роком
та Різдвом Христовим!

Зичу міцного здоров'я,
щастя, миру, добробуту
та благополуччя!
Веселих Вам свят та
та щасливого Нового року!

З повагою
Директор інституту
отоларингології
підпис Д. І. Заболотний

Академік Дмитрій Ілліч Заболотний, ведучий фахівець з отоларингології в Україні, є й віце-президентом національної академії медичних наук.

Дмитрій Ілліч зателефонував мені 10. 01. 2020 року, ще раз вітав мене зі святами та моїм днем народження. Він також подякував за мій подарунок (книги), виказав свою вдячність за їх (книг) змістовність та побажав нових творчих доробок.

Я його люблю не лише, як неперевершеного фахівця, організатора медичної науки, а, насамперед, як людину. Він сам (Д. І.) лагідний до людей...

Хто переміг ярість, той переміг і бісів. А над ким вона панує, той далекий від пустельного життя і відчужений від путей, Спасителя нашого. Сам Господь каже: «Навчить тихих путів своїх» (Пс. 24, 9). Тому нелегко впіймати ум пустельника, коли той тікає на долину лагідности: жодної чесноти біси так не бояться, як лагідности. Її здобув великий Мойсей, якого називали найлагіднішим із людей. І святий Давид проголосив лагідність достойною Божої пам'яті, кажучи: «Пом'яни, Господи, Давида і всю лагідність його» (Пс. 131, 1). Та й сам Спаситель заповідав нам, аби ми наслідували Його лагідність, кажучи: «Навчитися від мене, бо я лагідний і сумирний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим» (Мт. 11, 29). Коли хтось уникає їжі й пиття, а лукавими помислами точить свою ярість, той уподібнюється до корабля, де за стернового демон. Тому подобає нам пильнувати, наскільки можливо, свого корабля і пам'ятати, що на нього можуть напасти, і бути лагідними до людей (із книги «Добротолюбіє», т. 1, 2009).

До своїх роздумів я долучаю думки багатьох розумних та талановитих людей, як ось і Пантелеймона Куліша

ДО КОБЗИ

*Кругом тіснота і неволя,
Народ закований мовчить...*

Т. Шевченко

Кобзо, моя непорочна утіхо!
Чом ти мовчиш? Задзвони мені стиха,
Голосом правди святої дзвони,
Нашу тісноту гірку спом'яни.

Може, чие ще не спідлене серце
Важко заб'ється, до серця озветься,
Як на бандурі струна до струни.

Хто не здолиє озватись ділами,
Хай обізветься німими сльозами;
Ти ж своє слово дзвони-промовляй,
Душам братерським заснуть не давай.

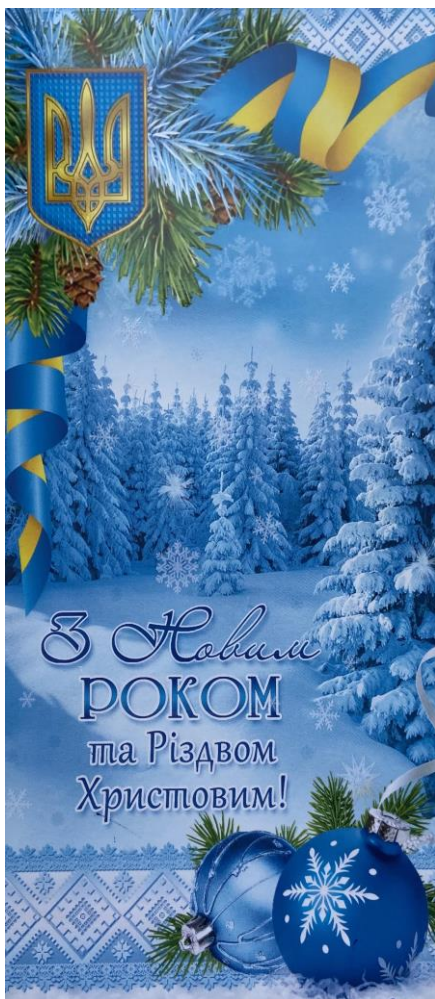
Хай недовірки твої туманіють,
Хай вороги твої з жалю німіють;
Ти рідну сем'ю до купи зживай.

Гей, хто на сум благородний багатий,
Сходьтеся мовчки до рідної хати,
Та посідаймо по голих лавках,
Та посумуймо по мертвих братах.

Темно надворі, зоря не зоріє,
Вітер холодний од півночі віє,
Квилять вовки по степах-облогах.

Кобзо! ти наша одрада єдина...
Поки із мертвих воскресне Україна,
Поки дождеться живої весни,
Ти нам про нашу тісноту дзвони.

Стиха дзвони, нехай мучене серце
Важко заб'ється, до серця озветься,
Як на бандурі струна до струни.

Дорогий
Іване Семеновичу!
Щиро вітаю Вас і Вашу
родину зі святом Нового
2020 року і Різдвом
Христовим!

Нехай святкові дні
несуть з собою
успішки, подарунки,
гарний настрій,
Здоров'я, щастя, радості,
любові,
Надій сміливих,
мрій прекрасних.

Нових яскравих
успіхів, цікавих зус-
иль, душевного
теплого відображення
і величезної сили
Духа, що надихає Вас
на нові неучені
твори!

З Вашою
повагою

13.12.2019

[Signature]

Дорогий Іване Семеновичу!

Щиро вітаю Вас і Вашу родину зі Святом Нового 2020 року і Різдвом Христовим!

Нехай святкові дні несуть з собою успішки, подарунки, гарний настрій.

Здоров'я, щастя, радості, любові, надій сміливих, мрій прекрасних!

Нових творчих успіхів, цікавих зустрічей, душевного тепла від оточуючих і незмінної Сили Духа, що надихає Вас на нові неоціненні твори!

З великою

повагою

підпис

13. 12. 2019

Я завжди по доброму заздрив людям з чудовим почерком письма. А собі співчував. Людмила Василівна, мій побратим по ректорству в минулому, завжди власноручно мене здоровить, не використовуючи теперішні технічні досягнення. Я з відчуттям великої вдячності повільно читаю її виражені поетичні власні думки. Людмила Василівна словами Марини Цветаєвої стверджує:

Кто — чтец? Старик? Атлет?
Солдат? — Ни черт, ни лиц,
Ни лет. Скелет — раз нет
Лица: газетный лист!

...Что для таких господ —
Закат или рассвет?
Глотатели пустот,
Читатели газет.

Одночасно Людмила Василівна надіслала мені й свою актову промову.

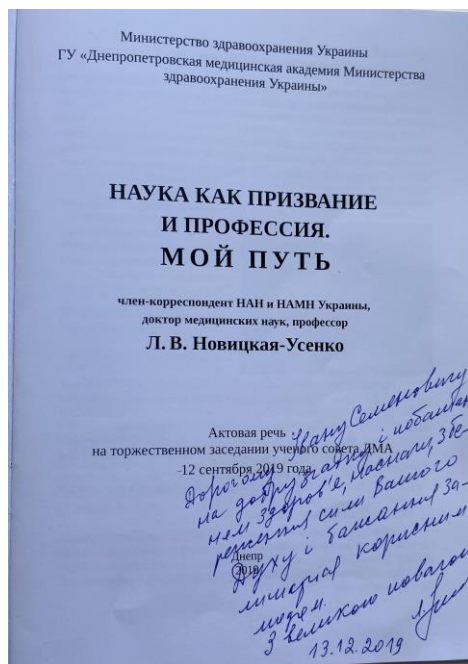
На ній (актовій промові) написано: «Дорогому Івану Семеновичу на добру згадку і побажання здоров'я, наснаги, збереження сили Вашого Духу і бажанням залишатися корисним людям.

З великою повагою підпис. 13. 12. 2019»

Із 32-х сторінкової актовій промови, я наведу лише перші 4 сторінки, які особливо мене вразили:

Глубокоуважаемая Татьяна Алексеевна! (ректор — І. С.)
Глубокоуважаемые члены ученого совета, присутствующие!

Искренне благодарна всем членам ученого совета нашей медицинской академии за высокую честь произнести актовую речь на ежегодном заседании ученого совета, посвященного основанию академии.

У каждого человека, особенно соприкасающегося с научно-исследовательской работой, рано или поздно возникает потребность оглянуться на свою жизнь, переосмыслить ценности, зарядиться новой энергией, чтобы продолжать идти вперед. Эти мысли послужили основанием для выбора мною темы настоящей актовой речи с рассмотрением отдельных современных взглядов и исходя из собственного опыта.

Великий гений в науке, лауреат Нобелевской премии А. Эйнштейн в 1918 году писал: *«Храм науки — строение многосложное. Различны, пребывающие в нем люди и приведшие их туда духовные силы. Среди них есть те, кто пришел:*

- + показать свои способности и раскрыть дарования,
- + улучшить свое положение в обществе и достичь своих утилитарных целей,
- + пришедшие в поисках новых знаний».

Тема личности ученого и его роли в науке, сути научной работы и ее последствий впервые глубоко была поднята одним из классиков социологии и философии профессором Максом Вебером в 1917 году в специальной лекции студентам Мюнхенского университета и развита в последующих трудах ученых того времени А. Эйнштейна, А. Аренд, Р. Файншмана, К. Саган. Эти 5 текстов до сих пор являются основополагающими при обсуждении вопросов:

- + Для чего нужна наука человеку, который выбрал для себя ее в качестве жизненного пути?
- + Каким должен быть этот человек?

В вышесказанных основополагающих и последующих трудах ученых наука представлена как исторически сложившаяся особая сфера познавательной деятельности человека, направлена на более глубокое познание и преобразование окружающего нас мира, осуществляемые научным сообществом в конкретных условиях.

Это одна из самых интересных областей человеческой деятельности, представляющих собой динамическую высокоорганизованную и высокоспециализированную систему деятельности для получения новых объективных знаний о действительности.

Наука оказывает все более зримое и существенное влияние на жизнь не только общества, но и каждого отдельного человека, являясь

главной силой экономического и социального развития общества, представляя собой одновременно и систему знаний, и их духовное наполнение, и на их основе практическое преобразование.

Таким образом, наука рассматривается с трех точек зрения:

- * с теоретической — как основа системы знаний и форма общественного сознания;

- * как специфическая сфера человеческой деятельности, включающая систему научных исследований, проводимых по особым правилам и удовлетворяющих особым критериям;

- * с практической — как прикладное применение результатов научной деятельности.

М. Вебер считал, что наука — это **профессия**, осуществляемая как **специальная дисциплина**, а А. Эйнштейн рассматривал ее как раздел человеческой деятельности при которой **признание** становится **профессией**.

В настоящее время наука — это чрезвычайно разветвленная совокупность отдельных научных отраслей, в т. ч. и медицинской. Ее развитие является важнейшим фактором обновления всех сфер жизнедеятельности человека.

Философ Иоганн Готлиб Фихте еще в XVIII веке в своей работе *«О назначении ученого» (1794)* утверждал, что *«ученый — это воспитатель человечества, который учит не только словами, а и собственным примером. Он должен быть нравственно лучшим человеком своего века»*. При этом он должен обладать не только специальной профессиональной подготовкой и владеть навыками и приемами исследовательской работы, но и иметь определенные личностные качества. Среди них М. Вебер выделил прежде всего **умение ставить цели, страстность и упорный труд**.

Об это ярко сказал в своей речи перед молодежью лауреат Нобелевской премии И. П. Павлов: *«Большого напряжения и великой страсти требует наука от человека. Будьте страстны в ваших работах и ваших исканиях»*.

Развивая наследие предшественников через призму состояния научных знаний в новой реальности конца XX – начала XXI века Г. Селье в своей монографии *«От мечты к открытию: как стать ученым» (1987)* выделил следующие личностные качества, необходимые для ученого:

- * способность к творческой работе,
- * развитая интуиция,
- * энтузиазм и настойчивость,
- * оригинальность, гибкость и независимость мышления,
- * хороший контакт с окружающими, совместимость с ними, организаторские способности и высокое чувство ответственности,
- * интеллектуально быть честным перед самим собой,
- * иметь интерес к общечеловеческим ценностям: искусству, музыке, литературе, что играет важную роль в обогащении нравственной стороны личности ученого.

Особые качества накладываются на ученых, работающих в условиях высших учебных заведений, где важное значение имеет проблема воспитания молодежи в широком понимании этого слова, что требует от ученого, наряду с проведением научной работы и педагогического мастерства, и высокого профессионализма в прикладных специальностях. И. П. Павлов особо выделял нравственные качества ученого, что влияет на воспитание молодого поколения. Известный эстонский психолог проф. К. А. Рамуль в своей работе «Психология ученого» (1965) рассматривает личностные качества ученого как важный фундамент профессиональной успешности. С этой точки зрения он предложил четырехкомпонентную структуру личности ученого:

- * направленность исследований,
- * профессиональная компетентность,
- * профессионально **значимые качества личности**,
- * профессионально значимые психофизиологические свойства.

Значимую роль играет **руководитель научного коллектива**.

Лидером в науке, как следует из многочисленных публикаций, может быть только творческая личность с особым типом мышления, способным продуцировать идеи, находить новые пути решения проблем, умеющим видеть дальнейшие перспективы и имеющим способности к организации коллективного труда, с созданием для этого соответствующих условий, когда каждый член коллектива работает с энтузиазмом, чувствуя себя не только исполнителем, но и творцом.

Лидер-ученый щедро отдает подчиненным приобретенные им знания, уже обогащенные своими раздумьями, выводами, личным опытом.

Кратко требования к лидеру науки сформулировал в своей монографии «Научная школа как феномен» (1994) проф. Д. Д. Зербино:

- * быть генератором основных идей,
- * обладать педагогическим и лекторским мастерством,
- * иметь соответствующий комплекс личностных качеств,
- * ориентироваться на ценности, способствующие максимально эффективной деятельности возглавляемого им коллектива.

Высшей, наиболее эффективной формой организации научных исследований является **научная школа**, представляющая собой творческое содружество исследователей, сформировавшее под эгидой личности ученого-лидера, развивающего актуальные научные направления, готовящего учеников, способных впоследствии становиться профессорами университетов и создавать свои собственные научные школы.

Научная школа — это коллектив, характеризующийся высоким уровнем и новизной исследований, устойчивостью репутации и традиций, преемственностью поколений, так как без притока свежих, молодых сил невозможно высокий научный потенциал.

В научной деятельности ученого прослеживается несколько последовательных этапов:

- * становления,
- * активной деятельности,
- * размышления,
- * осознания...

Що таке наука, хто такий вчений, що таке наукова школа?.. Та інші питання в цьому напрямку — безкінечні. Ще більше невичерпними є відповіді на ці питання. Ми, читачу, почули думку вченого, лікаря, ректора... Думку Людмили Васиївни з Дніпра.

А тепер до узагальнення:

Нічого не буває так.
Нічого не буває випадково;
Ні зустріч, ні подія, ані слово...
До того йшло, або ж це Долі знак.

Віталій Іващенко

Одночасно Людмила Василівна подарувала й сучасні методичні рекомендації, які корисні й мені. Сутність цих здобутків відображена в

ПРЕДИСЛОВИЕ

Проблема сохранения и восстановления высших психических функций в современном мире стала одной из глобальной ввиду повышения порога средней продолжительности жизни, сопровождающего ухудшением качества когнитивной продуктивности у лиц пожилого возраста, вплоть до развития у 20 % из них деменции.

Нарушению когнитивных функций сопутствует выраженная социальная и бытовая дезадаптация, потеря или ограничение профессиональной деятельности. Вот почему в настоящее время особое значение приобретает создание для пожилых людей специальных образовательных школ (университетов третьего поколения) и различных специальных тренировочных программ, позволяющих продлить их функциональную самостоятельность. Это нашло свое развитие во многих странах мира.

В 2013 году и в Днепропетровской медицинской академии были широко открыты двери для этих неординарных студентов — людей пенсионного возраста, которые желали получить знания не только с экрана телевизора или компьютера, но и общаясь непосредственно с ведущими специалистами в разных областях медицины. Так появился «Университет Золотого возраста», в котором была разработана и использована специальная структура и программа занятий, направленных на активизацию умственной и физической деятельности слушателей.

Тематика лекций, читаемая специалистами академии, охватывает наиболее традиционной и нетрадиционной медицины, проводятся мастер-классы по основам физической культуры, музыкотерапии, дыхательной гимнастики, йоги.

По инициативе профессора кафедры анестезиологии и интенсивной терапии Л. В. Новицкой-Усенко с участием Центра психофизиологических исследований ДМА и сотрудников Днепровского медицинского института традиционной и нетрадиционной медицины были проведены исследования по изучению особенностей динамики когнитивных функций у слушателей при поступлении в университет и по-

сле двух лет обучения, результаты которых изложены в данном издании.

Регулярное познание нового, отсутствие информационного голода для мозга, расширение общения — главный принцип сохранения функциональной активности, поддержание основных процессов когнитивной производительности: анализа, синтеза, критического мышления. Нынешнее издание, которое Вы держите в руках, призвано удовлетворить вышеперечисленные потребности: добавить новые знания, раскрыть секреты поддержания тонуса в процессе мышления и напомнить о том, что только регулярные интеллектуальные и физические тренировки позволят продлить функциональную самостоятельность, существенно улучшить качество жизни, социальной и профессиональной активности каждого слушателя.

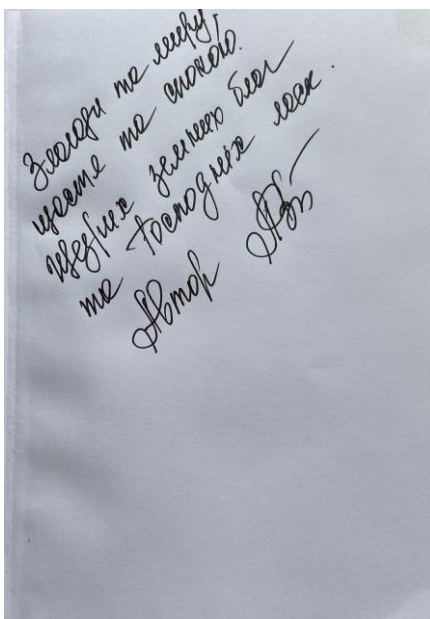
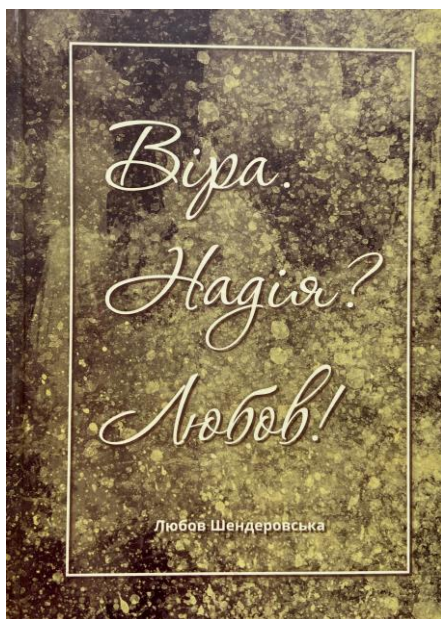
Наведені творчі здобутки Людмили Василівни є ярким підтвердженням вченню, викладеному в цих рекомендаціях. «Життя мистецтво — в якому люди залишаються дилетантами. Щоби бути в ній художником, майстром, необхідно втратити багато крові свого серця» (Кармен Сільва).

Життя — коротке, рвучке і шалене?
Життя — «криниці дно студене»?
І день — це мить, хвилина — це буття?
І вчора вже не буде вороття?

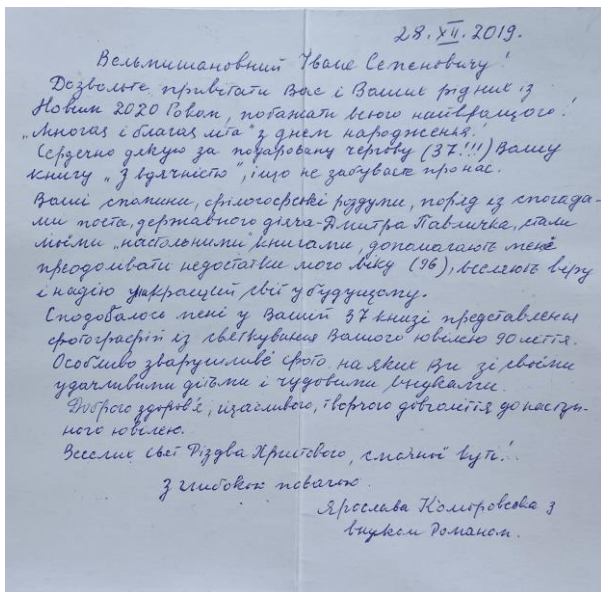
Спіши відчути кожну мить.
Хай серце полум'ям горить.
Намарне не втрачай і днини,
«Бо хліб насущний дай нам нині».

Автором цього чудового вірша є Любов Василівна Шендеровська — мама, учителька, поетеса, жінка. Учителю мого онука Івасика та онучки Вікторії.

А це одна з її чотирьох поетичних збірок, з якої взятий цей вірш.

Я сам дивуюсь різноманітності подій в моїх роздумах і спогадах, а так і різнобарвності нашого з вами життя.

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Дозвольте привітати Вас і Ваших рідних із «Многая і благая літа» з днем народження!

28. XII. 2019.

Сердечно дякую за подаровану чергову (37!!!) Вашу книгу «З вдячністю», і що не забуваєте про нас. Ваші wspomини, філософські роздуми, поряд із спогадами поета, державного діяча — Дмитра Павличка, стали моїми «настольними» книгами, допомагають мені преодолівати недостатки мого віку (96), вселяють віру і надію у кращий світ у майбутньому.

Сподобалось мені у Вашій 37 книзі представлення фотографій із святкування Вашого ювілея 90-ліття. Особливо зворушливе фото, на яких Ви зі своїми удачливими дітьми і чудовими внуками.

Доброго здоров'я, щасливого, творчого довголіття до наступного ювілею. Веселих свят Різдва Христового, смачної куті!

З глибокою повагою — Ярослава Коморовська з внуком Романом.

Ми, всі педіатри дитячої клініки, любимо Ярославу Коморовську за її високу фаховість, культуру спілкування, інтелігентність...

24 лютого цього року (2020) в Тернополі відбувся хірургічний форум, присвячений 100-літньому ювілею з дня народження Юрія Теофіловича Коморовського. Далі наводиться інформація про цей форум (газета «Медична академія». 8. 02. 2020).

Я, як і вся медична спільнота Тернопілля (не лише), вдячні професору Ігорю Дзюбановському, учню Юрія Коморовського, та ректору нашого медичного університету, Михайлу Корді, за організацію цього чудового форуму. За добру пам'ять про людину, яка є зразком лікарської гідності, фахової довершеності, носія мистецьких досягнень людства...

Висока інтелігентність Юрія Коморовського завжди вражала кожного, хто спілкувався з ним.

Умчался век эпических поэм,
И повести в стихах пришли в упадок;
Поэты в том виновны не совсем
(Хотя у многих стих не вовсе гладок),
И публика не права между тем;
Кто виноват, кто прав — уж я не знаю.
А сам стихов давно я не читаю —
Не потому, что не любил стихов,
А так: смешно ж терять для звучных строф
Златое время... в нашем веке зрелом,
Известно вам, все заняты мы делом.

А. Пушкин
(из поэмы «Сказка для детей»)

Юрій Коморовський **«ФАХ ХІРУРГА ПЕРЕТВОРИВ У МИСТЕЦТВО»**

У ТНМУ відбувся Перший Галицький форум хірургів, присвячений професору Юрію Коморовському

Кілька сотень провідних хірургів з різних куточків України зібрали перший Галицький хірургічний форум «Інноваційні технології в хірургії», що відбувся у стінах нашого університету. Провели захід під

патронатом Міністерства охорони здоров'я України, Національної академії медичних наук України, ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського, Національного інституту хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова НАМН України, Асоціації хірургів України та Асоціації хірургів Тернопілля. Присвятили перший Галицький форум хірургів 100-річчю від дня народження видатного хірурга, педагога, вченого, професора Юрія Коморовського.

«Вчитель — не той, хто вчить, а той, хто навчає. Юрій Теофілович Коморовський належить саме до тієї когорти вчителів, які навчали, — наголосив під час урочистої церемонії відкриття форуму учень та послідовник Юрія Коморовського, голова Асоціації хірургів Тернопілля, доктор медичних наук, професор Ігор Дзюбановський, якому, власне, належить ідея організації цього заходу. — Скальпель у руках блискучого хірурга за пів століття філігранно маневрував, виконавши майже 10 тисяч операцій та врятувавши життя як простих людей, так і високопосадовців. Не випадково кажуть: якщо маєш гарного наставника на шляху підвищення професійного рівня — то це дороговказ на все життя. Саме таким дороговказом був для нас Юрій Теофілович — неперевершений хірург, науковець, вчений, велика Людина, яка сама створила себе своєю працею. Висловлюю велику повагу та вдячність хірургічній спільноті України, що зібралася тут. Безмежно вдячний також адміністрації університету, яка підтримала мою ідею зорганізувати науковий форум і зібрати весь хірургічний бомонд нашої України, вшанувавши пам'ять Юрія Теофіловича Коморовського».

Для гостей лунали щедрівки та колядки у виконанні хору ТНМУ, вертепне дійство від студентів університету, а розповіді про окремі віхи життя Юрія Коморовського мережили класичні мистецькі твори. І не випадково: закінчивши в дитинстві музичну школу по класу скрипки, Юрій Теофілович полюбив класичну музику на все життя. У Львові, де розпочався його професійний шлях, часто відвідував місцеву оперу з дружиною Ярославою Михайлівною, з якою поєднали долі в далекому 1947-му. Навіть у надзвичайно важких і напружених буднях ургентного хірурга завжди знаходив час для прослуховування улюблених класичних творів.

Ще працюючи у Львівському медичному інституті, Юрій Коморовський виявив інтерес до складних проблем реконструктивної хіру-

100

ргії шлунка та кишківника. Його науковий пошук був зосереджений на розробці ефективних методів хірургічного лікування хвороб оперованого шлунка, що знайшло відображення в докторській дисертації «Резекція шлунка з тонкокишковою пластикою», яку успішно захистив 1964 року. Наступного року Юрій Теофілович був затверджений на посаді професора. Його подальша діяльність була тісно пов'язана з Тернопільським медичним інститутом, де з 1965 до 1987 року він завідував кафедрою шпитальної хірургії, а з 1987 року був її професором.

За роки праці в Тернопільському медінституті Юрій Теофілович проявив себе як досвідчений педагог і прекрасний лектор. За ініціативою та за активної участі Юрія Теофіловича в інституті було організовано факультативний курс комплексних лекцій з актуальних питань геронтології та геріатрії на шостому курсі та факультеті підвищення кваліфікації лікарів. Ці курси користувалися значним успіхом у слухачів.

Досвідчений клініцист і неперевершений хірург, який володів ювелірною оперативною технікою, Юрій Теофілович Коморовський відіграв важливу роль у підготовці молодої зміни хірургів. Комплексна система знань, умінь та досвіду дозволила йому стати справжнім наставником і вчителем для своїх молодих колег. Любов до високого мистецтва Юрій Теофілович намагався прищепити й студентам, організувавши класи з прослуховування класичної музики, зокрема, творів Бетховена, Моцарта та Чайковського. Одним з улюблених творів шанованого професора був «Полонез Огінського», який також пролунав під час відкриття форуму.

Справжньою окрасою заходу стала пісочна анімація від керівниці Центру анімаційних мистецтв Оксани Мергут. Дійство захоплювало й вражало! Миттєво й легко руки художниці змінювали рухи, вирази облич намальованих героїв, створюючи одну за іншою картину з життя Юрія Коморовського.

Проректор з наукової роботи ТНМУ, професор Іван Миколайович Кліщ привітав зібрання від імені адміністрації університету та ректора Михайла Корди, який на той час перебував у відрядженні за кордоном. «Я належу до того покоління студентів, яке вчилася ще в ті часи, коли Юрій Теофілович читав нам лекції з хірургії, — зауважив,

зокрема, він. — Професор Коморовський був унікальною людиною, адже у своїй професії, у хірургії він був не м'ясником, а митцем. Причому не звичайним митцем, а митцем-віртуозом. Він перетворив свою професію лікарського рукоділля в мистецтво. Власне, він по-іншому не міг: любив мистецтво — і свій фах перетворив у мистецтво. Він дуже любив молодь, яка щось прагнула, цікавилася хірургією. Вмів шукати людей, які були гідні продовжити його справу. Адже людина може лише тоді відчувати себе самодостатньою, якщо її знання, фах, досвід будуть передані наступним поколінням, тим більше — в такій специфічній галузі, як хірургія. Юрій Теофілович це зробив: він підготував прекрасну когорту лікарів-хірургів, багато з яких нині зібралися вшанувати пам'ять свого вчителя. Хочу побажати нам усім, щоб ми у своїх діях, у починаннях завжди мали таких світлих людей на видноколі, на кого могли б рівнятися. Професор Коморовський був саме такою людиною, на яку можна рівнятися, до якої треба прагнути, щоб досягти високого рівня — як у віртуозності своєї професії, так і внутрішньої культури й інтелігентності».

З вітальним словом та спогадами про Юрія Теофіловича виступили член-кореспондент НАМН України Іван Семенович Сміян, який був ректором ТНМУ в той час, коли Юрій Коморовський очолював кафедру шпитальної хірургії, почесні гості — професор Олександр Воробей з Мінська та професор Іван Ярема з Москви.

На завершення церемонії відкриття до присутніх звернулися дружина Юрія Теофіловича, доцент Ярослава Михайлівна Коморовська та внук професора — Роман Коморовський. «Мій дідо, так я його завше називав, вирізнявся передусім високими моральними якостями. Спокійний, врівноважений, він ніколи мене не сварив, але завжди давав добрі поради. З раннього дитинства й до зрілого віку я перебував під його впливом та особистим прикладом», — пригадав Роман Коморовський. Ярослава Михайлівна висловила щиру подяку ініціаторам заходу, адміністрації ТНМУ за його проведення та всім, хто знайшов можливість вшанувати пам'ять незабутнього Юрія Теофіловича Коморовського.

Після урочистої церемонії відкриття учасники форуму продовжили роботу в кількох секціях, торкаючись проблем торакоабдомінальної хірургії та хірургії передньо-бокової стінки живота, хірургії аорти та магістральних судин, обговорюючи інноваційні технології в хірургії захворювань гепатопанкреатобіліарної системи, а також вибрані питання з хірургії.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

На цьому міжнародному форумі мав коротке слово і я, де звернув увагу на те, що:

1. Багато з нас відносить себе до класу інтелігенції. Але це не так. Інтелігентами є одиниці. Інтелігентом Тернопілля й України є Юрій Теофілович Коморовський;

2. Юрій Теофілович надзвичайно любив свого онука, Романа, а з численних своїх учнів — Ігоря Дзюбановсько. Звернувшись до них, я

запропонував їм (Роману та Ігорю) написати книгу про Юрія Коморовського, використавши матеріали форуму та мою брошуру про Юрія Теофіловича «О, життя!».

А загалом — то:

I — ДОБРЕ

Від Вас все далі й далі. І звідтіль
Ані свіча не блисне, ані зірка,
Мете, бузкова заметіль,
I — гірко.

Німіють крони й кроки. Все — давно.
А ні вернуть його, ані забути.
Розбиту ніч оплакує вікно,
I — сумно.

А день стає на гостре бите скло,
І дивний звук прорізується в обрій,
Це Ви, це Ви... Все інше замело...
I — добре.

Тамара Севернюк

У цій же газеті добрі люди поділилися спогадами про двох моїх учнів в ювілейний для них час. І я їх наведу.

Ірина Орестівна Багірян — лікарка-педіатриня, науковець, викладачка. Українка. Народилася у Львові 15 лютого 1960 року. Через три роки разом з батьками переїздить до Тернополя. Навчалася в Тернопільській середній школі №3, яку закінчила із золотою медаллю. Відтак вступила на перший курс лікувального факультету Тернопільського медінституту. В червні 1983 року закінчила його з відзнакою за спеціальністю «лікар-лікувальник». За роки навчання брала активну участь у громадському житті

вишу та там же розпочала науково-дослідницьку роботу. З 1 вересня 1983 року до 8 березня 1987 року навчалася в клінічній ординатурі на кафедрі педіатрії лікувального факультету нашого вишу. Протягом 1987-1988 року працювала в Тернопільській обласній лікарні лікарсько-ординаторською спочатку пульмонологічного, потім приймального та інфекційно-боксованого відділень. З 29 серпня 1988 року працює асистенткою на кафедрі педіатрії Тернопільського медінституту МОЗ України, де продовжила під керівництвом професора І.С. Сміяна дослідницьку працю «Особливості ентерального засвоєння вуглеводів у новонароджених дітей перших місяців життя», розпочату в студентські роки та успішно захищену в Київському НДІ ПАГ 1988 року. 5 квітня 1989 року їй присвоєно вчене звання кандидата медичних наук. Результати наукової праці знайшли відображення в рекомендаціях з вигодовування недоношених дітей — інформаційний лист «Принципи раціонального харчування недоношених дітей на другому етапі виходжування», що виданий у Києві 1989 року, які увійшли до республіканського плану впроваджень на 1991 рік.

У подальшому лікувальною роботою займалася у відділеннях другого етапу виходжування та патології новонароджених Тернопільської обласної дитячої клінічної лікарні. 21 травня 1996 року Ірині Орестівні присвоїли вчене звання доцентки кафедри педіатрії. 2003 року у видавництві «Укмедкнига» побачив світ посібник «Медична генетика дитячого віку», створений у співавторстві з членом-кореспондентом НАМН України, професором І. С. Сміяном та професоркою Н. В. Банадигією. За час наукової діяльності Ірина Орестівна була автором та співавтором понад 50 наукових праць.

Ірина Багірян проводила заняття та читала лекції англійською мовою для студентів-іноземців. Була завучкою кафедри.

На всіх етапах трудової діяльності колеги та керівники характеризували її як виконавчу, ініціативну, працелюбну, пунктуальну, кваліфіковану працівницю з активною життєвою позицією, хорошу й авторитетну людину, вдумливу, грамотну лікарку, яка постійно самонавчалася та вдосконалювала свої навички, залюбки передавала професійний досвід молодим лікарям, успішно навчаючи їх мистецтву лікування дітей.

Ірина Орестівна передчасно відійшла у вічність від важкої хвороби 16 лютого 2012 року.

Крім цих чудових слів, які відповідають правді, я додам:

1. Розум і мудрість цієї жіночки завжди привертав до себе увагу тих, хто з нею спілкувався.

2. Ірина Багірян завершила докторську дисертацію, але по ряду причин, від неї незалежних, не захистила її.

3. Ірина Багірян була не лише товаришем, а й другом більшості з тих, хто з нею спілкувався.

Оксана Іванівна Лугова народилася 1 січня 1944 року у селищі Скала-Подільська, де й навчалася у середній школі, яку закінчила із золотою медаллю 1960 року. Тоді ж вступила на перший курс лікувального факультету Тернопільського медичного інституту. В червні 1966 року закінчила його з відзнакою за спеціальністю «лікар-лікувальник». Після закінчення вишу працювала лікаркою-фтизіатрицею Чортківської ЦРЛ, лікаркою-педіатрицею, а згодом і районною педіатрицею Заліщицького району. 1974 року була запрошена на роботу лікаркою-ординаторкою обласної дитячої лікарні міста Тернополя. Тоді ж отримала спеціалізацію з дитячої гематології. Цій важкій галузі педіатрії й присвятила майже всю свою трудову діяльність. З вересня 1979 року працює асистентом на кафедрі педіатрії Тернопільського медінституту, де під керівництвом професора І.С. Сміяна виконала наукову дослідницьку працю «Клініко-імунологічна характеристика окремих форм гломерулонефриту у дітей» та 1985 року успішно захистила її в Київському НДІ ПАГ, провідною ж науковою установою, яка дала позитивний відгук на роботу, був НДІ педіатрії в Москві. Оксані Іванівні було присвоєно вчене звання кандидата медичних наук, 1991

року звання доцентки. З 1995 і до 2000 року вона була на посаді професорки кафедри педіатрії. В цей же період, з 1995 до 1998 року, виконувала обов'язки заступника головного лікаря з лікувальної роботи обласної дитячої клінічної лікарні. Крім лікувальної та навчальної роботи, активно займалася науковою діяльністю, була співавторкою монографій, присвячених проблемам дитячої нефрології, алкогольного синдрому плода, авторкою понад 50 наукових праць з цих проблем.

На всіх етапах трудової діяльності колеги та керівники характеризували Оксану Іванівну як сталосядуже відповідальну, працелюбну, пунктуальну, висококваліфіковану працівницю, з активною життєвою позицією, розумну та вдумливу лікарку, яка постійно вдосконалювалася, вимогливу, але справедливую та принципову педагогиню, яка охоче ділилася своїм досвідом зі студентами та молодими лікарями, навчаючи їх мистецтву лікування дітей.

Вічність покликала Оксану Іванівну Лугову 12 травня 2009 року.

Я мушу доповнити цю гарну ювілейну статтю про Оксану Лугову:

1. Як рідке, дуже рідке виключення, я запропонував їй посаду асистента кафедри педіатрії, яку очолював, в час, коли вона не лише не була кандидатом наук, а навіть ще не розпочинала свої наукові пошуки. Чому я це зробив? Тому що Оксана Іванівна була одним із кращих практикуючих лікарів в клініці, яку я очолював. А для студента немає значення ступінь та звання викладача, для нього важливіші практичні навички та інтелігентність свого вчителя.

2. Після зарахування асистентом Оксана Іванівна підійшла до мене і сказала: «Я вас ніколи не підведу!» І так сталося. За весь час її роботи (асистентом, доцентом, професором) я їй жодного разу не зробив зауваження.

3. Разом з головним лікарем обласної клінічної дитячої лікарні ми провели експеримент: Оксана Лугова була призначена керівником медичної частини цієї установи по сумісництву. І вона виправдала наші сподівання: успішно виконувала обов'язки на двох посадах одночасно. Висновок: необхідно більш широко залучати працівників кафедри до клінічної роботи.

4. За часів «совітів», Оксана Лугова була єдиною з викладачів кафедри, яка розмовляла завжди лише українською мовою.

Багато про кожную людину недописано, недоговорено... Але в кожній людині є своя

КНИГА ЖИТТЯ

Після екзамену з десяти заповідей Божих дозволено було мені зазирнути до Книги мого життя. Починалася вона від зачаття. Я побачила іскру, яка при цьому з'явилася, і здивувалася, що з такої малої експлозії світла виникла душа, моя душа, що була захищена люблячими і ніжними долонями Бога Отця. 24 години на добу Він був зі мною, тримав мене за руку, турбувався про мене, оберігав. Ніколи не полишав мене саму і не спускав з мене очей. І все, що колись мені здавалося карою чи невдачею, насправді було виявом Його любові і турботи про мене, бо Він дивився не на мій зовнішній вигляд, не на моє гарно сформоване тіло — лише на мою душу і бачив, як поступово я сходила з Його дороги, відмовлялася від Його турбот і опіки.

Гортаючи сторінки своєї Книги життя, я знову переживала те, що відбувалось колись, бачила наслідки моїх вчинків і вибору моєї вільної волі. Наведу лише декілька прикладів, аби ви краще зрозуміли, що таке Книга життя. Я вже згадувала, що не була відкритою і щирою людиною. Часто лестила своїм знайомим і подругам, казала: «О, як ти гарно виглядаєш! А твоя сукня просто чудова і так тобі до лиця!» Однак в Книзі життя видно і чути не лише те, що ти робиш і говориш, але й те, що ти при цьому думаєш. «Гірше виглядати, мабуть, не можна, — подумала я тоді про свою знайому. — а ще вважає себе королевою краси!» Це дуже нагадувало показ фільму із субтитрами або іншомовним перекладом, при чому чути було обидві «звуків доріжки»: те що, я казала, і те, думала.

Так я побачила своє справжнє обличчя. Уся моя брехня була на ньому, наче макіяж. Тепер мені здавалось, що кожен може побачити те, що було приховано під ретельним нашаруванням макіяжа, бо сама бачила все, що приховувала тоді. Бачила, як брехала своїй мамі, коли вона забороняла мені зустрічатися з «поганими» друзями. «Та я ж не до них, я — до шкільної бібліотеки!» — казала, і мама вірила моїй брехні. О, як часто я крала сама у себе свій час, просиджуючи у барах за пляшкою пива чи переглядаючи з приятельками порнографічні фільми, а згодом моя мама побачила усе це в моїй Книзі життя!

Ще один приклад з мого підліткового життя. Мої батьки жили тоді дуже бідно, тож могли щодня давати мені до школи лише кілька бананів, щоб я з'їдала їх під час перерви, але я встигала впоратись з ними ще по дорозі до школи, а шкірки розкидала де завгодно. І ось Господь показав мені до чого спричинилися недбало розкидані мною шкірки: кілька людей послизнулися на них і боляче забилися. А могли б і загинути на дорозі під колесами випадкового автомобіля, і тоді я би була винна у їхній смерті. І це могло статися через мою легковажність, безвідповідальність і відсутність милосердя до ближнього.

А якось касирка супермаркету видала мені на 4 500 песо більше, але я зауважила це вже по дорозі додому, в автомобілі. «Та дурна корова не дорахується 4 500 песо, тож я мушу повертатися, щоб віддати їй гроші», — подумала тоді. До речі, наш батько завжди вчив нас, дітей, бути гоноровими і ніколи не привласнювати собі чужих грошей, навіть якщо це лише копійки... І ось на зворотній дорозі до супермаркету я чую оголошення по радіо, що скрізь затори, тож розумію, що доведеться витратити не одну годину свого дорогоцінного часу лише через те, що якась дурна корова не могла добре порахувати гроші. «Ніхто їй не винен» — вирішую і повертаю машину додому, але протягом кількох днів ніяк не можу позбутися докорів сумління, тож наступної неділі їду до сповіді і з жалем розповідаю священникові, що сталося. «Отче, — кажу, — я згрішила бо привласнила 4 500 песо, не повернула їх касирці в супермаркеті».

Не пам'ятаю, що відповів священник, але коли побачила цей епізод в Книзі свого життя, зрозуміла, що диявол не звинуватив мене в злочинстві, бо я визнала свій гріх під час сповіді. Ось що сказав з цього приводу Господь: «Ти не повернула тій жінці 4 500 песо, бо для тебе це були дрібні кишенькові гроші, а вона змушена була залишати своїх дітей без догляду на півдня, аби заробити хоч щось на утримання своєї родини». Господь показав мені, як через мою легковажність уся родина тієї жінки недоїдала кілька днів, щоб зібрати і повернути в касу мій бог — 4 500 песо. І так Він робить кожним, показуючи нам в потойбіччі не лише наші вчинки, але й наслідки цих вчинків; тих, кого ми скривдили, хто постраждав чи поніс втрату через нас (із книги «Вражена блискавкою». Глорія Поло).

Ах, это время! Лозунгам и фразам
Пустым и лживым не было конца.
И сокрушался от печали разум,
И ликовало сердце у глупца.

Судья на совесть — ты запомни это.
И, не окончив вдохновенных дел,
В себе я пулей из пистолета
Кривое время выпрямить сумел.

Стоит раздумье у плиты надгробной.
Событий многих связывает нить.
Ужели только мертвые способны
В подлинном мире правду говорить?!

Расул Гамзатов
(из поэмы «Люди и тени»)

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Отримав від Вас дуже цікаву Вашу книгу «З вдячністю»... Це 37-ма про Вас книга про Ваш чудовий, трудний але дуже цікавий життєвий шлях, як лікаря, вченого, вихователя та дуже хорошу людину.

Ваші книги виховують не тільки молодь, а й людей похилого віку, таких як я.

Ви пройшли дуже складний життєвий шлях простої сільської людини, яка народилася на Сумщині в селі Білка, в якому я побував разом з Вами. Бачив Вашу сільську хату під соломою, зустрічався там з Вашими товаришами Вашого дитинства та друзями.

Ви просто сільська людина, дякуючи Вашій силі волі та бажання досягти дуже багато, стали відомим вченим, якого знають не тільки на Україні, а й далеко за її межами.

Бажаємо Вам і подальшому друкувати такі Ваші чудові книжки.

Велимишанович Іване Семеновичу!
Отримав від Вас дуже цікаву Вашу книгу,
"З блатів". Це збірка книг про Ваші турботи, турботи,
але дуже цікавий життєвий шлях як лікаря, вченого,
виповідає та дуже хорошу людину.
Ваші книги викликають не тільки молоді, а й
людей почливого віку, таких як я.
Ви пройшли дуже складний життєвий шлях протей-
сісної людини, яка народилася на Сходу, в селі,
Біло, в якому з народився разом з Вами. Батько
Вашу сім'ю хотів під соломкою, згодом Вас та
з Вашими товаришами Вашого університету та
мрії.
Ви, проста сімейна людина, якийся Вашій сестрі
брат, в Таїланді досягли дуже багато, стали багаті,
великі, яким хотіли жити на Тихому океані, а й дол-
го за його межами.
Батько Вас і в товаришів архівісти і
Ваші турботи книги.
Коротко про себе. Мені виповнилося 85 років в
дня народження 9 грудня 1934р. 24/12/2019р. на
Всесвітній раді лікарів академії, ректор академії
проф. В. М. Ждан (колишній мій студент) вручив 2
почесні грамоти: від академії та від Голови

Полтавської обласної державної служби, та
невеличку медаль, якими я був задоволений.
На теперішній час я працюю на кафедрі педіатрії
№2, якою я займаюся майже 20 років.
Колектив кафедри очолює колишня моя студентка,
док. мед. наук, проф. Т. О. Крючко. Колектив
кафедри хороший.
Кафедра розташована на базі Полтавської
обласної дитячої клінічної лікарні, на якій
Ви також були, коли в складі міністерської
комісії, проводили акредитацію нашої академії.
Хочу сповістити, що 25 грудня 2019р. помер
наш дуже хороший, товариш, відомий вчений
проф. А. П. Гасюк, з яким я приїздив на Ваш ювілей
в м. Тернопіль.
Дорогий Іване Семеновичу, щиро вітаю та
поздоровляю Вас, Вашу турботу, дітей, онуків,
колектив кафедри з наступаючим Новим
2020 та Різдвом Христовим.
Батько мій хотів згодом, сімейного благополуч-
тя, нашої є роботи, щастя.
З повагою Ваш
31/12/2019р.

Коротко про себе. Мені виповнилося 85 років від дня народження (9 грудня 1934). 24. XII. 2019 на Вченій раді нашої академії ректор академії професор В. М. Ждан (колишній мій студент) вручив дві Почесні грамоти: від академії та від голови Полтавської обласної адміністрації й невеличку медаль, якими я був задоволений.

На теперішній час я працюю на кафедрі педіатрії № 2, якою я завідував майже 20 років. Колектив кафедри очолює колишня моя студентка, док. мед. наук, проф. Т. О. Крючко. Колектив кафедри хороший. Кафедра розташована на базі Полтавської обласної дитячої лікарні, на якій Ви також були, коли в складі міністерської комісії проводили акредитацію нашої академії. Хочу сповістити, що 25 грудня 2019 помер наш дуже хороший товариш, відомий вчений проф. А. П. Гасюк, з яким я приїздив на Ваш ювілей в м. Тернопіль.

Дорогий Іване Семеновичу, щиро вітаю та поздоровляю Вас, Вашу чудову сім'ю, дітей, онуків, колектив кафедри з наступаючим Новим 2020 роком та Різдвом Христовим.

Бажаємо міцного здоров'я, сімейного благополуччя, наснаги в роботі, щастя.

З повагою Ваш підпис 31. XII. 2019 р.

Не було ще жодного свята, більше як за 20 літ, щоб ми не привітали один одного. Педіатричний зв'язок у нас міцний.

Ми переконалися з Миколою Пешим:

С тех пор как существует мирозданье,
Такого нет, кто б не нуждался в знанье.
Какой мы не возьмем язык и век,
Всегда стремится к знанью человек.

Джафар Рудаки (ок. 860–941)

Ми з Миколою Миколайовичем два вихідця із села, там родились, там росли, мужніли... І нам ніколи не забути свою малу Батьківщину, яка сьогодні «сохне»... А тому я, в пам'ять про наші села, наведу близьке для нашого серця талановите оповідання:

МИХАЙЛО СУШКО. ХТО, ЗА ЩО І НАВІЩО (Укр. літ. газета. 12. 01. 2020)

Старію. Нещодавно, можливо, в останній раз, побував біля могил своїх батьків, у селі, де пройшло моє дитинство. Щасливим його не назвеш, але те, що я там побачив, наводить мене на думку: чи взагалі воно є, те примарне щастя.

Ще якихось з десяток років тому я з легкою іронією розповідав у своїх збірках: «Чи вам зачасничить», «Удодове болото», «Біла квітка ромена» та інших про хутір Лубенець, що загубився в лісах неподалік від села Атюша Коропського району на Чернігівщині. Бувало, що на конвертах або поштових трикутниках хутір називали Гончарівка або Веселий, але лист ніколи не губився, а рідні чи друзі завжди знали про долю адресата.

Я пам'ятав його неміч у післявоєнні часи, в голодний мор сорок сьомого, на початку сімдесятих минулого століття. Там же я згадую сусідські хутори: Карацюбине, Рубаниківку, Кучугури, Накот, Пусту Греблю, Кучі, Мости, Шумейки і Дробці, що, як опеньки до пенька, тулилися до життєдайних лісів Присеймів'я.

Мене завжди дивувало те, що аура під куполом небесного склепіння над Богом даною поліщукам територією у всі часи наповнювалась і бриніла позитивом, вірою у краще прийдешнє. Не залишає і відчуття того, що батьки, незважаючи на біль у кістках і ломоту в попереку від тяжкої праці, все більше раділи від усмішок своїх дітей, а ті, в свою чергу, світилися вдячністю за кожен новий щабель свого зростання.

Сьогодні та аура провалилася в тартари, а над колишніми вогнищами ні в чому не повинних людей хлипає сум.

Більшість із вищезгаданих хуторів залишились тільки на мапах і в пам'яті старожилів, деякі спустошені як і їхня назва (Пуста Гребля).

Мій рідний хутір доживає останні дні, бо з колишніх півтораєста заможних і облаштованих дворів залишилося лише близько двох десятків розвалюх, у котрих скніють шістнадцять виснажених істот, а не колишніх володарів свого щастя.

Не обминув я і обійстя свого колишнього друга-пасічника, про якого згадував, ще за його життя, в оповіданні «Медуїн».

Колись квітуче, багате, співуче і дружнє село Атюша, в якому доживає його благодійник, відомий не тільки односельцям, а й широкому загалу партократів і перевертнів колишньої могутньої імперії, — Іван Миколайович Пилипець. Знаний хлібороб, голова колгоспу «Правда», орденоносець, депутат всесоюзного віче і, головне, порядна до неможливості людина. Тодішнє господарство села гриміло своїми здобутками на одній шостій частині території світу.

А в пасічника Анатолія Баранця я був колись шановним гостем на весіллі його сина Олександра. Кучерявий, ликом і поставою видніший від батька з матір'ю, завзятий і впевнений у собі непосида, весельчак і жартівник, співак світського хору і церковної півчі, колгоспний тракторист, — здіймав кураву, вибиваючи закаблукми гопака, а затим ніжно і закохано кружляв у вальсі свою до нестями привабливу наречену.

Тепер же я побачив напівлилого, затурканого і знеможеного негараздами тяжкоплинного життя, і теж тракториста, але вже на власному тракторі.

З темного й до темного ралить, розпушує, поливає власним потом і чужою отрутою проти американських колорадів власну картоплю на власних гектарах, щоб заробити грошей для її вирощування в наступному році. Йому не до співів. Завжди ніколи і не хочеться. Хіба-що зболене серце стріпонець у тривожному сні, а думка навіє бажане: «Чому мені, Боже, ти крилець не дав, я б землю покинув і в небо злітав...»

А свою батьківщину велику і малу він любить, як і раніше, справно платить податки заради її процвітання, інколи ходить до Миколаївської церкви, молиться за упокій свого батечки-трударя, за те, щоб син Юрій скоріше закінчив вуз, став залізничником, наповнював артерії батьківщини свіжим ритмом, а племінники закінчили військове училище і стали на захист рідної землі.

Ось таке сьогодні життя там, де я топтав ряст заповітних сподівань і юнацького завзяття.

Проте я так і не знайшов відповіді, — хто, за що і навіщо скривдив вічно знедолених, гонимих, вічно страждальних, але волелюбних, доброзичливих і ніжних душею людей?

Можливо, це спокута за всі гріхи світу, щоб дарувати нам вічність у царстві Божому нового Єрусалиму?..

Щойно отримав чудовий подарунок — книгу, в анотації до якої написано:

«Автор книги — Почетный ректор Национального фармацевтического университета, академик НАН Украины, доктор фармацевтических наук, доктор химических наук, профессор, заслуженный деятель науки и технике Украины, заслуженный изобретатель Украины,

лауреат Государственной премии Украины, почетный гражданин г. Харькова — рассказывает о людях, судьбы которых неразрывно связаны с историей становления национального фармацевтического университета. «Величие Alma mater» — в людях — третья книга из серии «Alma mater». Издание посвящено 100-летию юбилею НФаУ и 20-летию Дня фармацевтического работника Украины».

Ось така велична постать Валентина Петровича Черниха.

З цієї 855-сторінкової чудово оформленої і змістовної книги я наведу лише

ПРЕДИСЛОВИЕ

В преддверии столетия со дня основания нашей Alma mater мы то и дело вспоминаем ушедшие годы, подводим итоги и восхищаемся сделанным. Именно поэтому и была создана книга «Величие Alma mater — в людях», второй том которой вы сейчас держите в руках.

Должен признаться, что приступив к написанию первых очерков, я не знал какой, получится эта книга и получится ли вообще, но главным моим желанием было выразить благодарность всем коллегам и друзьям, с кем вместе мы строили и развивали университет.

Мне хотелось создать книгу об истории университета через призму жизни людей, судьбы которых неразрывно с нашей Alma mater, начиная с ректоров разных лет заканчивая теми, кто сегодня трудится на благо НФаУ. Очерк за очерком, вот уже 850 страниц написано, а так много еще не рассказано. Так пришло решение продолжить университетскую сагу во втором томе, который был завершен уже к марту 2019 года.

Презентация первого тома книги состоялась 20 декабря 2018 года, чему предшествовал практически год напряженной работы в «творческой мастерской» на моей родной кафедры органической химии.

На презентацию были приглашены герои очерков как первого, так и второго тома. Более двухсот человек собрались в нашей 3-е аудитории, где рассказал о содержании первой книги, о моих героях, о ярких звездах Национального фармацевтического университета. Каждый из приглашенных получил подарочный экземпляр с авторской

подписью, а немногим позже книга разлетелась по всей стране, по разным городам, фармацевтическим факультетам. Наши коллеги, которые сегодня живут за рубежом, тоже получили это издание.

Сегодня Национальный фармацевтический университет, обретя свой статус в 2002 г., сохраняет и развивает традиции ХФИ (1921), Укр ФА (1992), НФАУ (1999). Глубоким смыслом наполнены слова, уже ставшие девизом: «НФАУ — образование с традициями». Многие из традиций появились благодаря инициативам университета.

Одна из них — профессиональный праздник — День фармацевтического работника, юбилей которого мы отмечаем в 2019 году, что для нас имеет огромную значимость. В 20-й раз 20 сентября мы поздравляли друг друга, радуясь тому, что избрали эту профессию, посвятили свою жизнь фармации, университету.

Об истории появления Дня фармацевтического работника стоит рассказать отдельно. Для нынешнего поколения этот праздник уже стал привычным, но так было не всегда. Поздравления с профессиональным праздником получали медицинские работники, учителя, шахтеры, торговые работники, даже рыбаки и пасечники, а у фармацевтов такой возможности не было. Но если учесть разноплановость фармацевтической отрасли — образовательные учреждения, научные институты и лаборатории, заводы и фабрики по производству лекарственных препаратов, аптечные сети, военная фармация, специализированные издания, профессиональные ассоциации — тысячи фармацевтов, уважаемая профессия, и нет возможности отметить профессиональные заслуги?! И вот во время подготовки к V Национальному съезду фармацевта Украины мы решили добиться утверждения на государственном уровне своего профессионального праздника. Рассказывать сегодня об этом просто, но реализация этой идеи оказалось делом нелегким. Именно представителям нашего вуза, как инициаторам этого процесса, пришлось обойти десятки кабинетов в Министерствах здравоохранения и образования, даже в Кабинете Министров. Зато какова была радость и ликование тысяч делегатов съезда, когда на пленарном заседании был объявлен Указ Президента Украины от 7 сентября 1999 года № 1128. Мы добились признания!

В НФАУ за прошедшие годы уже стало доброй традицией организовывать торжественные мероприятия ко Дню фармацевтического

работника. С поздравлениями, добрыми словами, искренними пожеланиями приходят к нам представители областной госадминистрации, городские головы, профсоюзной организации. Очень почетно, что в честь Дня фармацевтического работника в Харьковской областной государственной администрации проводится торжественный губернаторский прием.

В 2018 году в этот день коллектив университета приветствовал двух наших корифеев: с 80-летним юбилеем поздравляли Александра Ивановича Тихонова, лауреата государственной премии Украины в области науки и техники Украины, заслуженного деятеля науки и техники Украины, заслуженного изобретателя, академика Украинской академии наук, доктора фармацевтических наук, профессора кафедры косметологии и армологии; принимал поздравления с днем рождения и Петр Авксентьевич Безуглый, заслуженный деятель науки и техники Украины, доктор фармацевтических наук, профессор кафедры фармацевтической химии. К сожалению, они совсем скоро ушли из жизни. Поэтому так ценен каждый день, каждый миг, ценно внимание и уважение к каждому человеку.

Многолетней традицией фармацевтической области Украины является ежегодный конкурс профессионалов «Панацея», который проводится с 1999 года. Церемония награждения победителей проходит в канун профессионального праздника.

А сколько инициатив университета реализовано в жизни! Это учреждение почетного звания «Заслуженный работник фармации Украины», создание Кодекса фармацевтического работника, проведение Национальных съездов фармацевтов Украины, открытие скульптурного комплекса, посвященного фармации, написание учебной литературы и издание научных журналов.

Жизнь продолжается и время ставит перед нашим коллективом новые задачи, от этого не уйти никуда. Однако мне приятно отметить, как смело и вдохновенно наш ректор Алла Анатольевна, ведет вверенный ей вуз к новым вершинам. Почти два года ректорства — это совсем немного. Но вспомните героев первой книги, ректоров разных лет, некоторым из них доводилось поработать в этой должности всего год, а то и несколько месяцев. Тем не менее, вклад каждого в развитие НФаУ значим и памятен.

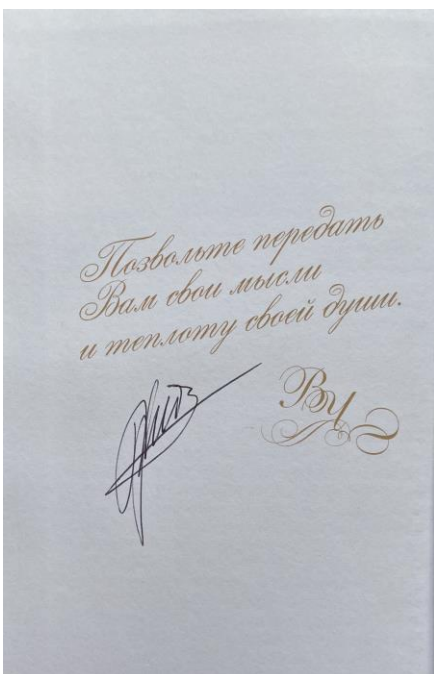
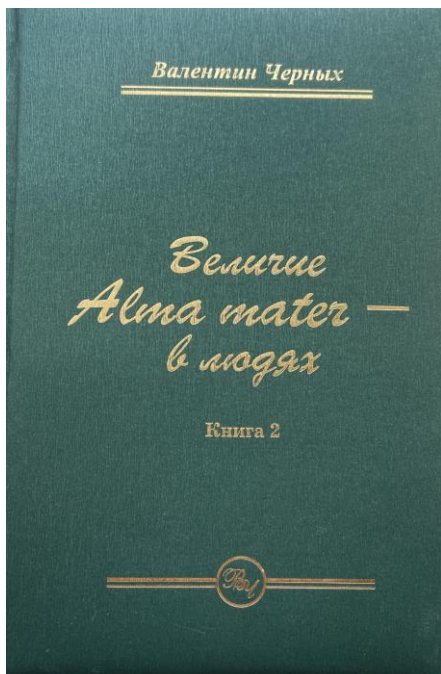
Одним штрихом опишу главные достижения университета за это время: подтвержден статус национального; сохранен контингент студентов и коллектива сотрудников; 91,5 % научно-педагогических сотрудников имеют ученые звания кандидата или доктора наук; в рейтингу университет занимает ведущие позиции (20-е место в Топ-200, 2-е место среди медицинских и 5-е — среди харьковских учреждений высшего образования); успешно проведен ресертификационный аудит системы управления качеством НФаУ и переход на стандарт ISO 9001:2015; в рамках педагогического эксперимента развивается очно-дистанционная форма обучения; на разных этапах внедрения находится 164 лекарственных препаратов; издаются 6 научных журналов; проводится подготовка к IX Национальному съезду фармацевтов.

Молодая команда ректората работает с большой самоотдачей и не только реформирует и совершенствует университет, но, что самое главное, решает сложные проблемы в современном контексте высшего образования. Старшее поколение, наши корифеи, не без тревоги, но с большой надеждой на успех молодежи, поддерживает новации и радуется достижениям университета. Ведь глядя на молодое поколение, которое выросло под нашим руководством, мы видим результаты своего труда и обретаем уверенность в будущем университета, фармацевтической отрасли, да и страны в целом.

На страницах этой книги вы найдете разные очерки о корифеях, представителях среднего звена, молодежи и наших выпускников, которые трудясь в практической фармации, не забывают *Alma mater* и помогают, как говорится, не словом, а делом. Оказалось, просто невозможно уместить в томах двух таких увесистых томах историю всех людей, которые причастны к развитию и становлению Национального фармацевтического университета. В них представлена только часть того необозримого перечня имен, которыми гордится НФаУ, которые составили его славу, творили его историю. Но и она позволяет наглядно представить себе блистательный коллективный портрет украинского образования и науки, возвращенного в стены старейшего и крупнейшего университета нашей страны. Как по капле воды мы можем судить о бескрайних водах океана, так каждый из сотрудников НФаУ ощущает свою причастность к великой истории родной *Alma mater*. Так или иначе, я помню всех и каждого, искренне благодарен

моим друзьям, коллегам, соратникам за долгие годы совместной плодотворной работы.

Верю, что и вы оцените по достоинству мой труд, прочтете эти книги не раз и не два, вновь и вновь с интересом и любовью возвращаясь к их страницам, на которых наша с вами жизнь — творческая, счастливая!

Ось такий патетичний вступ до цієї книги майже з 40-літнім стажем ректорства та єдиного в нашій країні академіка НАН України від фармації Черних Валентина Петровича. У кожному реченні, у кожному його слові я відчуваю оголений нерв власного неспокійного життя.

Валентин Черних у своєму житті пам'ятав Івана Буніна

ЗАКОН

Во имя Бога, вечно Всеблагого!
Он, давший для писания тростник,

Сказал: блюди написанное слово
И делай то, что обещал язык.

Приняв закон, прими его вериги.
Иль оттолкни — иль всей душою чти:
Не будь ослом, который носит книги
Лишь потому, что их велят нести.

У кожного своя доля... Валентина Черних доля обтяжила визначними науковими, організаційними, педагогічними, людино-виховними великими здібностями... А також, понад людською працездатністю та цілеспрямованістю.

1. Згадай мені долю на останній межі.
Згадай мені долю, та мені не кажи,
Бо засніжене поле, тільки снить далина.
А дорога — єдина і для мене — одна.
2. Вибирати не треба, треба просто іти.
І прихилиться небо, щоб зернятку зрости,
Що у землю лягло, як мене не було,
І мене дочекалося, щоби поле цвіло.
3. Загойдаються хвилі, жайвір знов заспіва,
Будем разом на силі на багаті жнива.
А якщо десь у стернях мій загубиться слід,
То проклянутьсь зерня, збереже родовід.
4. Заплететься узором у барвисте шиття,
В безкінечну дорогу, в безкінечне життя.
Все нові горизонти постають без межі.
...Загадай мені долю, та мені не кажи.

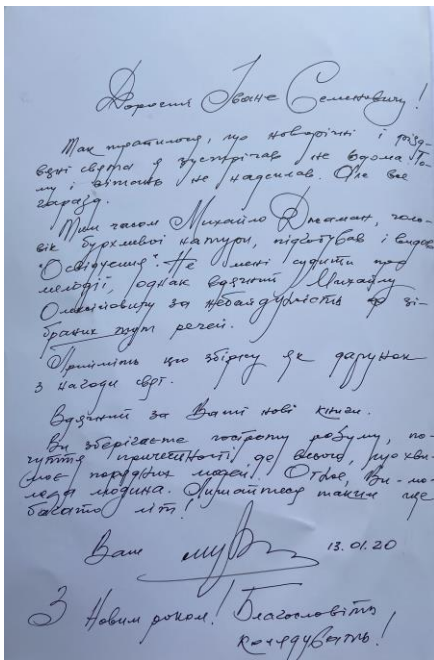
Олександр Мороз

Олександр Олександрович Мороз — великий політик нашого часу, Поет, визнаний громадський діяч... І просто ЛЮДИНА. Ось останні два речення Бориса Олійника в передмові до збірки віршів О. Мороза «Повітряний змій»: «Найперша його любов — Україна. Тримай-

тєсь,Олександрє Олександровичу, обраної Вами дороги, що веде до людських сердець!»

І з такою л ю д и н о ю я спілкуюся багато-багато років.

Щойно я отримав книгу «Освідчення», у якій вірші О. Мороза за допомоги музики Михайла Джамана перетворилися в пісні.

А епіграфом до цієї книги є вірш О. Мороза:

Мене і терло
і крутило
На вже прожитому віку,
Давало зліт,
ламало крила,
І розпинало,
і таку
Давало долю вибирати,
Де, як у казці, три шляхи...
Я ж прямо йшов,

як вчила мати,
І ніс здобутки і гріхи.
Не відмовлявся ні від чого.
Хай втихомириться й злослов.
Найтяжча випала дорога —
Правдива.

Нею йду.

І йшов.

На цій книзі Олександр Мороз залишив приємне для мене звернення:

Дорогий Іване Семеновичу!

Так трапилося, що новорічні і різдвяні свята я зустрічав не вдома. Тому і вітання не надсилав. Але все гаразд.

Тим часом Михайло Джаман, чоловік бурхливої натури, підготував і видав «Освідчення». Не мені судити про мелодії, однак вдячний Михайлу Олексійовичу за небайдужість до зібраних тут речей. Прийміть цю збірку, як дарунок з нагоди свят.

Вдячний за Ваші нові книги.

Ви зберігаєте гостроту розуму, почуття до всього, що хвилює порядних людей. Отож, Ви — молода людина. Лишайтеся таким ще багато літ!

Ваш

підпис

13. 01. 20

З Новим роком!

Благословіть колядувати!

Велич Олександра Олександрович Мороза з ним, велич Олександра Олександровича з н а м и:

1. Ми приходимо у світ, щоби сдід залишить за собою.
Може, пісню чи сад. Може, інші хороші діла.
Потім разом все це назветься твоєю судьбою.
Тільки що ти їй дав? Що тобі твоя доля дала?

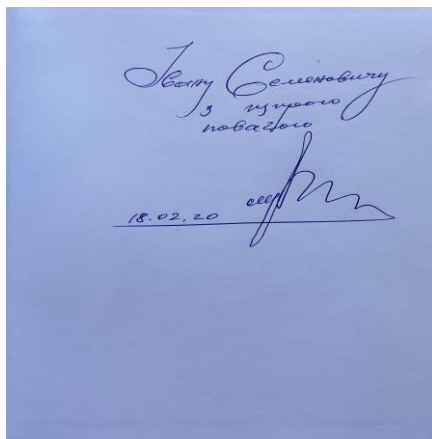
Приспів:

З материнських світань почалася терниста дорога,
Із ясних сподівань, як у казці — з роси і води.
Ти пройшов через час, через біль і любов, і тривоги.
Чи у чомусь помітні сліди від твоєї ходи?

2. Хто про тебе згадав у цю мить — чи згадає,
Як ключем журавлиним твоя здаленіє душа?
Це, напевне, і є те, що з часом із світом єднає.
Залиши їм себе. Доброту їм свою залишай.

Приспів.

Минув лише один місяць, як отримав від Олександра Мороза цікаву книгу «Освідчення», а вже надійшла й друга книга «Друзі» та «слуги» народу в дзеркалі української демократії» з автографом «Івану Семеновичу з щирою повагою. 18. 02. 20 підпис.

В анотації до книги говориться: «Чому і як треба змінювати систему влади в Україні? Яка залежність у державному управлінні між загальним і частковим? У чому причини неймовірної деградації країни? На ці та інші питання дають відповіді автори: керівник парламенту II і V скликання Олександр Мороз та відомий вчений-юрист, знавець конституційного права Олексій Ющик.

Особливістю книги є то, що вона сформована на матеріалах, що публікувалися останнього року в газеті «Голос України». Байдужість владців до цих публікацій означає одну з причин нинішнього стану країни.

Для депутатів, управлінців, юристів партійних і громадських активістів, студентів, для усіх, хто цікавиться проблемами політики і права».

Автори цієї анотації помиляються, що «владці» байдужі до цих публікацій. Для значної більшості «владців» ці публікації просто недоступні їх розуму. Навіть я, 91-річний дідуган, який все життя тримає перо в руках, з великим напруженням доганяю (якщо доганяю) думку авторів. А серед політиків відмінників мало. Критично мало.

Крім того:

Ах, это время! Лозунгам и фразам
Пустым и лживым не было конца.
И сокрушался от печали разум,
И ликовало сердце у глупца.

Судья на совесть — ты запомни это.
И, не окончив вдохновенных дел
В себя я пулей из пистолета
Кривое время выпрямит сумел.

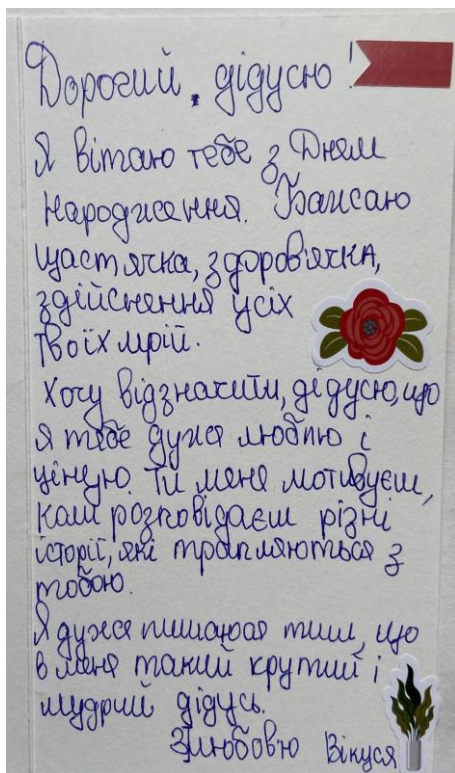
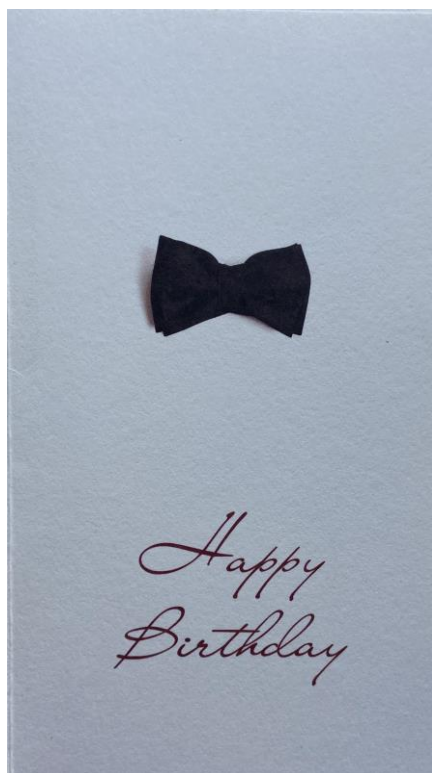
Стоит раздумье у плиты надгробной.
Событий многих связанная нить.
Ужели только мертвые способны
В подлинном мире правду говорить?!

Расул Гамзатов
(из поэмы «Люди и тени»)

Дорогий дідусю!

Вітаю тебе з Днем народження! Бажаю щастячка, здоров'ячка, здійснення усіх твоїх мрій. Хочу відзначити, дідусю, що я тебе сильно люблю і ціную. Ти мене мотивуєш, коли розповідаєш різні історії, які трапилися з тобою.

Я дуже пишаюся тим, що в мене такий крутий і мудрий дідусь.
З любов'ю Вікуся

Онуки! Ви теплі, сонячні промінчики для дідусів і бабусь, ви — останній наш вільний та заспокійливий подих нашого життя! Сьогодні ви, 16-17 річні випускники шкіл, є жертвами політиків та «розумних» освітян, які тримають вас у стресовому стані тривалий час, запровадивши ЗНО і плонувши на школи та вчителів ваших, поставивши їх тривалим (11-літнім) зусиллям оцінку 0, так як шкільні знання не мають ніякого значення при вступу до вузу. Вони прикидаються дурниками, коли стверджують, що впровадження ЗНО не впливає на психічний і фізичний стан дітей. Вони стверджують: бюрократи — все, вчитель, лікар... — ніщо.

Оскільки програми ЗНО і шкіл не узгоджені, то низькі показники підсумків ЗНО «розумниками» забезпечені. І таким чином «соросята» виконають грантове завдання — показати недолугість українців.

ЙоПнута Подруга і Йоп
20. 17. 01. 24 (з інтернету)

АНТОН! МЕНІ 16 МИНУЛО
Я МАВ ЗДАВАТИ ЗНО...
ЧИ ТО ЖИТТЯ ЖАХЛИВЕ СТАЛО,
Чи то мені не повезло?
І хоч би чудо, диво сталось!
Та ні ж...
Настав вже час реєструватись,
Та плачу гірко у кутку:
Не знав я, куди подітись,
— Піду втоплюсь в довіднику.
І як згадаю ту годину,
Коли так весело було,
І ту щасливу дитину,
Яку не ждало ЗНО.
Й мені так любо, любо стало.
О, ті ласкаві, теплі дні,
Яскраве сонечко сіяло,
Шуміла річка вдалині.
Та недовго сонце гріло:
Я майже став випускником
— І те моє згоріло,
Все повернулося вверх дном.
Тепер мене лякають всюди,
Що кола пекла ждуть давно!
Нагадують щодня нам люди,
Як всім важливе ЗНО.
«Про ДПА не забувайте,
Сертифікати, атестат,
Пашіть, як коні, і ридайте
— Вам ще потрібно поступать».
Та я пройду ці всі тортури,
На випускному посміюсь,
І ЗНО здолаю мури,
Й на перший курс прорвусь.

А це вже звернення до мене моєї доньки Світлани, яка для мене залишилася й сьогодні ще маленькою, верткою, завжди задоволеною оточуючим світом, його рухом, світлом, теплом, невгасаючою людською динамікою.

Мета, як результат, який потрібно
досягнути
Завжди була у Тебе на розмові
Це гасло дозволяє всім збагнути,
Що рушив справи працею, не словом
Мета дає Тобі підстави, повно сил
до творчої роботи
А нам чудовий приклад як уникнути
турботи
Напередодні дня народження Твого
Сиджу і мрію, щоб здійснилося сповна
Моє бажання бачити 101 книгу роздумів
Івана Сміяна.

Світ 10.01.2020

Мета, як результат, який потрібно досягнути.

Завжди була у Тебе на розмові.

Це гасло дозволяє всім збагнути,

Що рушив справи працею, не словом.

Мета дає Тобі підстави, повно сил до творчої роботи.

А нам чудовий приклад, як уникнути турботи.

Напередодні Дня народження Твого

Сиджу і мрію, щоб здійснилися сповна

Моє бажання бачити 101 книгу роздумів Івана Сміяна.

Підпис

10. 01. 2020

Світлана — лікар, науковець, викладач у вузі, досягла певних звершень: лікар вищої категорії, доктор медичних наук (у 30 років), професор, заслужений діяч науки і техніки, підготувала 5 докторів медичних наук, близько 20 кандидатів наук, автор багатьох монографій, підручників, посібників, у тому числі й англійською мовою, — живе в добу броунівського руху в Україні, коли бюрократія досягла найбільших вершин. За її життя міністрами МОЗ були й лікарі, і вчителі, і лаборант із США (зі слів міністра охорони здоров'я в минулому), юристка... Втриматись у човні в такій бурі в українському океані негараздів — це подвиг. А тому я вітаю українську інтелігенцію, якій вдалося залишитися собою в невпинному борсанні різноманітних колізій.

Але нас не покидає

ДУМА

Благословенна будь, народна душе,
Що знов вернулась з небуття
До повноводного життя.

Благословенні будьте, мудрі очі,
Що вгледіли через туман
Широкий рідний океан.

Благословенні будьте, дужі руки,
Що з пут кайданів уночі
Скували блискавки-мечі.

Благословенна будь, свята дорого,
Що нас вела через ліси
До брами Волі і краси.

Олександр Олесь

Я вже два рази мав намір завершити «творити» свої книги спогадів і роздумів. Але це в мене чомусь не виходило. Тепер же, коли я прожив так багато років та видаю вже 40 книгу спогадів та роздумів, я переконаний: час зупинитися. І в прийнятті цього рішення мені допоміг геній людства, Тарас Шевченко, своїм твором

ХІБА САМОМУ НАПИСАТЬ

Хіба самому написати
Таки посланіє до себе,
Та все дочиста розказати,
Усе, що треба, що й не треба.
А то не діждешся його,
Того писання святого,
Святої правди ні од кого.
Та й ждати не маю од кого.
Бо вже б, здавалося, пора:
Либонь, уже десяте літо,
Як людям дав я «Кобзаря»,
А їм неначе рот зашито,
Ніхто й не гавкне, не лайне,
Неначе й не було мене.
Не похвали собі, громадо!
Без неї, може, обійдусь,
А ради жду собі, поради!
Та, мабуть, в яму перейду
Із москалів, я не діждусь!
Мені, було, аж серце мліло,
Мій Боже милий! як хотілось,
Щоб хто-небудь мені сказав
Хоч слово мудре; щоб я знав,
Для кого я пишу? для чого?
За що я Україну люблю?
Чи варт вона огня святого?..
Бо хоч зостаріюсь затого,
А ще не знаю, що роблю.
Пишу собі, щоб не міняти
Часа святого так на так,
Та іноді старий козак
Верзеться грішному, усатий,

З своєю волею мені
На чорнім вороні-коні!

А більш нічого я не знаю,
Хоч я за це і пропадаю
Тепер в далекій стороні.
Чи доля так оце зробила?
Чи мати Богу не молилась,
Як понесла мене? Що я —
Неначе лютая змія
Розтоптана в степу здихає,
Захода сонця дожидає.
Отак-то я тепер терплю
Та смерть із степу виглядаю,
А за що, ей-богу, не знаю!
А все-таки її люблю,
Мою Україну широку,
Хоч я по їй і одинокий
(Бо, бачте, пари не найшов)
Аж до погибелі дійшов.

Нічого, друже, не журися!
В дулевину себе закуй,
Гарненько Богу помолися,
А на громаду хоч наплюй!
Вона — капуста головата.
А втім, як знаєш, пане-брате.
Не дурень, сам собі міркуй.

Літературно-художнє видання

СМІЯН Іван Семенович

**DICITE AD VERITATEM
ASOMMODATE**

(Кажіть правду)

Книга 40

В авторській редакції

Дизайн обкладинки: *Світлана Бедна*

Відповідальна за випуск: *Маргарита Більчук*

Формат 60×84/16. 7,7 ум. др. арк., 6,3 обл.-вид. арк.

Тираж 100. Замовлення № 21-68.

Редакція газети «Підручники і посібники».

46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.

Збут: pip.ternopil@ukr.net Редакція: editoria@i.ua

www.pp-books.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

Книга-поштою: а/с 376, Тернопіль, 46011.

Тел.: 096-948-09-27; 097-503-53-76

pip.bookpost@gmail.com